

Карлос Руис Сафон

ЗАТВОРНИКЪТ НА РАЯ

Бестселърите на XXI век

КАРЛОС РУИС САФОН ЗАТВОРНИКЪТ НА РАЯ

Превод: Светла Христова

chitanka.info

Барселона, средата на миналия век. Мъглата сякаш никога не изпуска града от задушавачата си прегръдка. Това е времето на генералисимус Франсиско Франко: зловещи драми обагрят къщите и улиците, а всяка скрита история дава началото на нова, още по-мрачна мистерия. В тази обстановка започват премеждията на Фермин Ромеро де Торес. Когато в книжарница „Семпере и синове“ пристъпва тъмното му минало, се задвижва поредица от събития, която ни отвежда до страховития замък-затвор „Монжуик“ и изважда на повърхността както забравени демони, така и неподозирани тайни...

Затворникът на Рая е третата част от планираната тетралогия, която вече направи Карлос Руис Сафон един от най-продаваните автори в Западна Европа. Тук лежи връзката между **Сянката на вятъра** и **Играта на ангела**, тук се спотайва и отправната точка на предстоящата развръзка... която крие своите мистерии нейде из безкрайните коридори на Гробището на забравените книги.

ГРОБИЩЕТО НА ЗАБРАВЕНИТЕ КНИГИ

Тази книга е част от цикъл романи, чието действие се развива в литературната вселена на Гробището на забравените книги. Тези романи са обединени от герои и сюжетни линии, които образуват повествователни и тематични връзки, въпреки че всеки от тях представя завършена и самостоятелна история.

Отделните части от серията за Гробището на забравените книги могат да се четат във всякакъв порядък, позволявайки на читателя да изследва лабиринта от истории по различни пътеки; преплетени в едно, те водят към сърцевината на повествованието.

* * *

Винаги съм знаел, че някой ден ще се завърна по тези улици, за да разкажа историята на човека, който изгуби душата и името си сред сенките на онази Барселона, потънала в неспокойния сън на едно време на пепелища и безмълвие. Тези страници са изписани с огън върху града на прокълнатите, думите са отпечатани навеки в паметта на онзи, който се завърна от мъртвите с обещание в сърцето и с товара на едно проклятие. Завесата се вдига, публиката притихва и преди сянката, надвиснала над съдбата им, да се спусне от декора, един хор от чисти души излиза на сцената. Настроени за комедия и с блажената невинност на онези, които вярват, че третото действие ще е и последно, те искат да ни разкажат една коледна приказка, без да знаят, че щом се обърне последната страница, мастиленият ѝ дъх ще ги повлече бавно и неумолимо към сърцето на мрака.

Жулиан Каракс, „Затворникът на Рая“
(Издателство „Люмиер“ Париж, 1992)

ПЪРВА ЧАСТ
КОЛЕДНА ПРИКАЗКА

1

Барселона, декември 1957 г.

Нея година по Коледа всяка сутрин осъмвахме под оловни небеса. Заскреженият град тънеше в синкав сумрак и хората ни подминаваха, увити чак до ушите, а дъхът им рисуваше облачета от пара в студения въздух. Малцина се спираха да погледнат витрината на „Семпере и синове“, а още по-малко се престашаваха да влязат и да потърсят онази изгубена книга, която ги бе очаквала през целия им живот — и чиято продажба, да оставим поетичните излияния настрана, щеше да подпомогне закъсалата ни книжарница.

— Мисля, че днес ще е денят! Днес ще се обърне късметът ни — обявих аз, окрилен от първото кафе за деня — чист оптимизъм в течно състояние.

Баща ми, който се бореше със счетоводната книга от осем сутринта, жонглирайки с молива и гумата, вдигна поглед от тезгяха и огледа шествието от потенциални клиенти, които отминаваха по улицата.

— Чул те Господ, Даниел! Както сме я подкарвали, ако не наваксаме с коледната кампания, през януари няма да можем да си платим дори тока. Ще трябва да измислим нещо.

— Вчера на Фермин му хрумна една идея — подхвърлих. — Смята, че е открил блестящ план за спасение на книжарницата от неминуем банкрут.

— Бог да ни е на помощ!

Цитирах дословно:

„Може би, ако се захвана да подреждам витрината само по гащета, някоя дама, зажадняла за книжовност и силни емоции, ще влезе да се поохарчи. Според познавачите бъдещето на литературата зависи от нежния пол, а Бог ми е свидетел: още не се е родила жена, която да устои на първичния чар на това великолепно тяло.“

Чух как моливът на баща ми тупна на пода зад гърба ми и се обърнах.

— Тъй рече Фермин — добавих аз.

Мислех, че хрумването на Фермин ще разсмее баща ми, но тъй като това не се случи, го погледнах крадешком. Очевидно Семпере старши не само не намираше нищо смешно в тази безумна идея, но дори бе придобил едно вгълбено изражение, сякаш сериозно я обмисляше.

— Гледай ти... Фермин май е улучил в десетката — промълви.

Изгледах го невярващо. Може би тежката суша, засегнала търговията ни през последните седмици, най-сетне бе поразила и здравия разум на моя родител.

— Само не ми казвай, че ще му позволиш да се мотае из книжарницата по бели гащи.

— Не, разбира се, че не. Замислих се за витрината. Сега, като я спомена, изведнъж ми хрумна нещо... Може би още не е късно да спасим коледния сезон.

Той се скри в задната стаичка, откъдето се появи след малко, натъкмен с официалната си зимна униформа: все същите палто, шал и шапка, които помнех от детските си години. Беа подозираше, че не си е купувал нови дрехи от 1942 г. насам и по всичко личеше, че жена ми не греши. Докато си слагаше ръкавиците, баща ми се усмихваше разсеяно, а очите му блестяха от онова почти детинско въодушевление, което само грандиозните начинания успяваха да пробудят у него.

— Оставям те сам за малко — заяви той. — Ще изляза да свърша една работа.

— Мога ли да попитам къде отиваш?

Татко ми намигна.

— Изненада е. Ще видиш.

Изпратих го до вратата и видях как пое с уверена крачка към Пуерта дел Анхел — просто още една фигура в сивия поток на пешеходците, понесли се през поредната дълга зима на сенки и пепелища.

Реших да се възползвам от усамотението си, като включих радиото, за да послушам музика, докато пренареждах по мой вкус книгите по рафтовете. Баща ми смяташе, че е проява на лош тон, ако радиото работи, когато в книжарницата има клиенти. А ако го включех в присъствието на Фермин, той се захващаше да припява на всяка мелодия или дори по-лошо — да се кълчи в „чувствен карибски ритъм“, както сам го наричаше, с което ми опъваше нервите само след няколко минути. Като се вземат предвид тези трудности, бях стигнал до заключението, че трябва да се наслаждавам на радиовълните единствено в редките мигове, когато оставах насаме с хилядите книги.

Въпросната сутрин радио „Барселона“ излъчваше нелегален запис на великолепия концерт, който тромпетистът Луис Армстронг и неговият бенд бяха изнесли в хотел „Уиндзър Палас“ на Авенида Диагонал по Коледа преди три години. По време на рекламните паузи говорителят упорито наричаше тази музика „жас“ и предупреждаваше, че някои от дръзките ѝ синкопи може да не са подходящи за испанските слушатели, закърмени с популярните тонадилии^[1] и болеро, които властваха над тогавашните радиовълни.

Фермин често казваше, че ако дон Исак Албенис^[2] се бе родил чернокож, джазът щял да възникне в Кампродон, също като бисквитите в тенекиени кутии. Тази музика според него бе едно от малкото значими постижения на човечеството през ХХ век — наред с ония сутиени със заострени чашки, носени от неговата обожаема Ким Новак в някои от филмите, които гледахме на сутрешните прожекции в кино „Фемина“. По този въпрос не спорех с моя приятел. Оставих предобеда да изтече сред магията на музиката и аромата на книгите, наслаждавайки се на спокойствието и на онова удовлетворение, което изпитва човек от съвестното изпълнение на някоя проста задача.

Същата сутрин Фермин не бе на работа, защото щял да довършва (или поне така каза) приготвянията за венчавката си с Бернарда, която трябваше да се състои в началото на февруари. За пръв път бе повдигнал темата едва преди две седмици и всички му казахме, че

действа необмислено и че с прекалено бързване няма да стигне доникъде. Баща ми се опита да го убеди да отложи сватбата с поне два-три месеца, като изтъкна, че е най-добре човек да се жени през лятото, когато времето е хубаво. Фермин обаче не искаше да се отказва от избраната дата. Той заяви, че индивид като него, закален от сухия и суров климат на Естремадура^[3], се поти обилно по време на средиземноморското лято — полутропическо по негова преценка, — а не намирал за уместно да отпразнува бракосъчетанието си, разкрасен с петна от пот с размера на палачинки под мишниците.

Вече бях започнал да мисля, че нещо странно трябва да се е случило, за да се разбърза да мине под венчило — тъкмо той, Фермин Ромеро де Торес, живо знаме на гражданската съпротива срещу Светата майка Църквата, банките и благодарието в онази добродетелна Испания от 50-те години, тъй отдадена на литургиите и на пропагандните кинорепортажи. В предбрачното си усърдие бе стигнал дори дотам, че завърза приятелство с дон Хакобо, новия енорийски свещеник на църквата „Св. Ана“; последният бе родом от Бургос и се отличаваше с нестрога идеология и маниери на пенсиониран боксьор. Фермин го бе заразил с безмерната си страст по доминото и двамата си устройваха славни турнири в бар „Алмирал“ в неделите след богослужение. Отчето се смееше от сърце, когато моят приятел го питаше, докато се наливаха с изискан ликьор, дали знае с положителност, че монахините имат бедра, и ако имат: дали са тъй меки и апетитни, както той подозирал още от юношеството си?

— Ама вие ще направите така, че да го отлъчат от църквата — укоряваше го баща ми. — Монахините не бива нито да се гледат, нито да се пипат.

— Че той, светиня му, е по-голям пройдоха и от мен — възразяваше Фермин. — Ако не беше расото...

Тъкмо си припомнях този разговор и тананиках под звуците на тропета на маестро Армстронг, когато камбанката на вратата тихо иззвъня и аз вдигнах поглед, очаквайки да видя баща си, завърнал се от тайната си мисия, или Фермин, готов да застъпи на следобедна смяна.

— Добър ден — изрече глух, пресеклив глас от прага.

[1] Тонадилия (*tonadilla* от *tonada* (исп.) — песен) — испански музикално-комичен жанр, подобен на италианското интермецо.

Възниква в началото на XVIII в. В Испания под формата на песен с кратък, сатирично насочен текст. (Всички бележки под линия са на преводача.) ↑

[2] Исак Мануел Франсиско Албенис и Паскуал (1860–1909) — испански композитор и пианист, най-известен със своите произведения за пиано, основани на народната музика. Роден в Кампродон, град в Североизточна Испания, провинция Жирона, Каталония. ↑

[3] Автономна област в Западна Испания. ↑

3

На фона на светлината, която идваше от улицата, силуетът на посетителя изглеждаше като дървесен ствол, брулен от вятъра. Тъмният костюм със старомодна кройка очертаваше зловеща фигура, подпряна на бастун. Пристъпи крачка напред с видимо накуцване. Малката лампичка на тезгяха разкри лице, набраздено от годините. В продължение на няколко мига мъжът само се взираше в мен — преценяваше ме, без да бърза. Погледът му бе като на граблива птица, търпелив и пресметлив.

— Вие ли сте господин Семпере?

— Аз съм Даниел. Господин Семпере е баща ми, който отсъства в момента. Мога ли да направя нещо за вас?

Сякаш не чул въпроса ми, посетителят закрачи из книжарницата, като старателно оглеждаше всичко с почти хищен интерес. Куцането му подсказваше, че под тия дрехи навярно се крият доста тежки травми.

— Спомен от войната — рече непознатият, сякаш бе прочел мислите ми.

Следях го с поглед, докато обикаляше насам-натам; досещах се къде ще пусне котва. Точно както предполагах, той се спря пред стъклената витрина на абаносовия шкаф, реликва още от основаването на книжарницата през 1888 г. Тогава прапрадядо Семпере — по онова време млад мъж, току-що завърнал се от Карибите, където ходил да си търси късмета — заел пари, за да купи стар дюкян за ръкавици и да го направи книжарница. В този шкаф, нашата почетна светиня, по традиция пазехме най-ценните си екземпляри.

Посетителят се приближи толкова до витрината, че дъхът му остави следа от пара по стъклото. Извади очила, сложи си ги и се зае да изучава съдържанието ѝ. В този миг ми заприлича на невестулка, която оглежда току-що снесените яйца в някой кокошарник.

— Красива вещ — промърмори. — Сигурно струва бая парици.

— Това е семейна антика. Стойността ѝ е предимно сантиментална — отвърнах аз, притеснен от преценките на този

странен клиент, който сякаш таксуваше с поглед дори въздуха, който дишахме.

След малко той прибра очилата си и заговори с премерен тон.

— Доколкото разбрах, за вас работи един господин, добре известен със своята изобретателност.

Тъй като не му отговорих веднага, той се обърна и ме опърли с поглед.

— Сам съм, както виждате, господине. Ако бъдете така любезен да ми кажете кое заглавие ви трябва, с най-голямо удоволствие ще го потърся.

Непознатият ми отправи една усмивка, в която нямаше нищо дружелюбно, и кимна.

— Виждам, че имате екземпляр от „Граф Монте Кристо“ в този шкаф.

Не беше първият клиент, който забелязваше това издание. Подхванах официалната реч, която си бяхме подготвили за такива случаи.

— Господинът има много добро око. Това е великолепно издание, номерирано и с илюстрации от Артър Ракъм^[1]. Произлиза от частната библиотека на голям колекционер от Мадрид. Уникален, каталогизиран екземпляр.

Посетителят ме слушаше равнодушно. Беше съсредоточил цялото си внимание върху структурата на абаносовите рафтове и ясно даваше да се разбере, че думите ми го отегчават.

— На мен всички книги ми изглеждат еднакви, но ми харесва синьото на корицата — пренебрежително рече той. — Ще я взема.

При други обстоятелства щях да подскоча от радост заради възможността да продам вероятно най-скъпата книга, с която разполагахме, но при мисълта, че това издание ще се озове в ръцете на тоя тип, стомахът ми се обърна. Нещо ми подсказваше, че ако томчето напусне книжарницата, никой вече не би се потрудил да прочете дори първия му абзац.

— Изданието е много скъпо. Ако желаете, господине, мога да ви покажа други издания на същата творба, които са в отлично състояние и на далеч по-достъпни цени.

Хората с дребна душица винаги се опитват да накарат другите да се почувстват незначителни; непознатият, чиято душа сигурно можеше

да се побере на върха на карфица, ми отправи най-презрителния си поглед.

— А на това отгоре също имат сини корици — добавих аз.

Дръзката ми ирония не го впечатли.

— Не, благодаря. Искам този екземпляр. Цената е без значение.

Кимнах неохотно и отидох до шкафа. Извадих ключа и отворих остъклената вратичка. Чувствах как непознатият пронизва с поглед гърба ми.

— Хубавите неща винаги са под ключ — промърмори той под сурдинка.

Измъкнах книгата с въздишка.

— Колекционер ли е господинът?

— Да, би могло да се каже. Но не на книги.

Обърнах се с изданието в ръка.

— А какво колекционирате?

Мъжът отново пропусна въпроса ми покрай ушите си и протегна ръка към книгата. С мъка потиснах импулса да я върна обратно в шкафа и да ударя ключа. Баща ми нямаше да ми прости, ако пропуснех такава продажба в тия трудни времена.

— Цената е трийсет и пет песети^[2] — заявих, преди да му подам книгата с надеждата, че тази цифра ще го разколебае.

Той кимна, без да му мигне окото, и извади банкнота от сто песети от джоба на костюма си, който надали струваше и едно дуро^[3]. Зачудих се дали не е фалшива.

— Страхувам се, че нямам ресто за такава едра банкнота, господине.

Щях да го поканя да изчака малко, докато изтичам до най-близката банка, за да разваля банкнотата, а същевременно и да се уверя, че не е фалшива, но не ми се искаше да го оставям сам в книжарницата.

— Не се безпокойте, истинска е. Знаете ли по какво се познава?

Непознатият вдигна банкнотата срещу светлината.

— Погледнете водния знак. И тези линии тук... Текстурата...

— Да не би господинът да е експерт по фалшификациите?

— Всичко е фалшиво на тоя свят, млади човече. Всичко освен парите.

Пъхна банкнотата в дланта ми и склучи юмрука ми около нея, като ме потупа по кокалчетата на пръстите.

— Задръжте рестото на моя сметка до следващото ми посещение — рече той.

— Това са много пари, господине. Шейсет и пет песети...

— Дреболия.

— Нека поне да ви дам разписка!

— Имам ви доверие.

Непознатият оглеждаше книгата с безразличие.

— Аз всъщност я купувам за подарък и ще ви помоля да я връчите лично.

Поколебах се за миг.

— По принцип не правим пратки, но в този случай с най-голямо удоволствие ще изпълним доставката напълно безплатно. Мога ли да попитам дали адресът е в самата Барселона или...

— Адресът е тук — отвърна.

Леденият му поглед издаваше гняв и ненавист, трупани с години.

— Желае ли господинът да напише някакво посвещение или лична бележка, преди да опаковам книгата?

Посетителят отвори изданието на титулната страница с известно затруднение. Чак тогава забелязах, че лявата му ръка беше изкуствена, изработена от оцветен порцелан. Извади автоматична писалка и написа няколко думи. Подаде ми книгата и се обърна да си върви. Загледах го как куцука към вратата.

— Ще бъдете ли така любезен да ми дадете името и адреса, на който трябва да я доставим? — попитах.

— Всичко си е написано там — отвърна той, без да поглежда назад.

Отворих книгата и потърсих страницата с посвещението, което непознатият бе написал собственоръчно:

На Фермин Ромеро де Торес, който се завърна от мъртвите и държи ключа към бъдещето.

В този миг камбанката на входа иззвъня и когато вдигнах очи, мъжът вече беше излязъл.

Втурнах се към вратата и надникнах навън. Странният посетител се отдалечаваше, куцукайки, и скоро щеше да се изгуби сред силуетите, които минаваха през булото на синята мъгла, заляла улица „Санта Ана“. За миг ми мина през ум да го повикам, но си прехапах езика. Най-лесно щеше да е да го оставя да си тръгне, без да задълбавам повече в тази история, но инстинктът и типичната за мен липса на благоразумие надделяха.

[1] Артър Ракъм (1867–1939) — известен британски илюстратор на книги, представител на стила модерн. ↑

[2] Песета (исп. peseta) — валутата на Испания от 1869 до 2002 г. ↑

[3] Дуро — монета от 5 песети. ↑

Окачих табелата „Затворено“ на вратата и я заключих, твърдо решен да последвам непознатия в тълпата. Знаех, че баща ми ще ми трие сол на главата, ако открие, че съм напуснал поста си, когато по изключение ме бе оставил сам, и то в такава търговска суша, но все щях да измисля някакво оправдание. Предпочитах да понеса кротките упреци на моя родител, вместо да се разкъсвам от безпокойството, което бе оставила у мен срещата с онзи зловец тип, и да не узная точно каква работа имаше той с Фермин.

На един професионален книжар рядко му се удава случай да усвои на практика тънкото изкуство да следи заподозрян, без да бъде забелязан. Освен ако значителна част от клиентите му са неизправни длъжници, такива случаи му се предоставят само от колекцията детективски истории и евтини романчета, наредени по лавиците му. Расото не прави монаха, но престъплението — или поне подозрението за него — прави детектива, особено ако е аматьор.

Докато следвах непознатия в посока към Ла Рамбла, си припомнях основните правила: да оставям поне петдесетина метра разстояние между нас, да се прикривам зад някои по-едри минувачи и винаги да си предвиждам възможност за бързо шмугване в някой вход или магазин, в случай че следеният обект изведнъж се спре и погледне назад. Когато стигнахме Рамблас, непознатият премина към централния булевард и пое към пристанището. Булевардът бе обкичен с традиционна коледна украса и не един магазин бе нагиздил витрината си с лампички, звезди и ангелчета — предвестници на благополучие, което сигурно щеше да настъпи, щом държавното радио твърдеше така.

В ония години Коледата все още имаше ореол на вълшебство и тайнственост. Прашната зимна светлина, зажадените погледи на хората, които живееха сред сенки и мълчания — всичко това придаваше на този декор един лек аромат на истинност, в които все още можеха да вярват поне децата и възрастните, усвоили изкуството да забравят.

Може би тъкмо поради това за мен ставаше все по-очевидно, че сред тази нереална атмосфера странният обект на моето разследване изглеждаше напълно чужд на коледния дух. Той куцукаше бавно и току се спираше край някое магазинче за птици или сергия за цветя, за да се полюбува на папагалчетата и розите, сякаш през живота си не бе виждал подобно нещо. На няколко пъти се приближи до вестникарските павилиони, с които бяха осеяни Рамблас, за да погледне заглавията на вестниците и списанията и да повърти подвижните стелажи с пощенски картички. Човек би помислил, че никога не е бил на това място — държеше се като дете или турист, който за пръв път върви по Рамблас. Само че децата и туристите обикновено излъчват смътната невинност на онзи, който не знае къде се намира, а моят обект не би могъл да изглежда невинен дори с благословията на младенеца Иисус, край чиято статуя премина, когато стигна до Църквата на Божията майка от Витлеем.

Там се спря, очевидно заплепен от едно бледорозово какаду, което го гледаше изкосо от клетката си в един от павилионите за животни срещу входа към улица „Пуертафериса“. Непознатият се приближи до клетката, както по-рано бе пристъпил към остъкления шкаф в книжарницата, и тихичко заговори нещо на какадуто. Птицата — екземпляр с голяма глава, тяло на скопен петел и пищно оперение — издържа зловонния му дъх и се заслуша с голямо внимание, явно заинтересувана от онова, което ѝ говореше нейният посетител. За да не остане никакво съмнение, какадуто, видимо възбудено, кимаше усилено с глава и повдигаше гребена си от розови пера.

След няколко минути непознатият, удовлетворен от това общуване, продължи по пътя си. Не бяха минали и трийсет секунди, когато стигнах до сергията за птици и забелязах, че е настъпила лека суматоха. Смутеният продавач бързаше да покрие клетката на какадуто с качулка, защото птицата бе започнала да повтаря с идеална дикция рефрена: „Франко, шушумиго, ха да видим: надърви го!“ За мен нямаше съмнение откъде бе научила това стихче. Ако не друго, непознатият поне демонстрираше известно чувство за хумор и едни доста дръзки политически убеждения, които в ония години бяха тъй редки, както и полите с дължина над коляното.

Това произшествие за миг отвлече вниманието ми и помислих, че съм изгубил обекта си, но скоро зърнах изкривената му фигура пред

витрината на бижутерския магазин „Багес“. Промъкнах се предпазливо до една от будките на писарите край входа на Двореца на Вицекралицата^[1] и оттам го загледах внимателно. Очите му блестяха като рубини, а гледката на златото и скъпоценните камъни зад бронираното стъкло явно бе пробудила у него такава сласт, каквато не би породила дори цяла редица вариететни артистки от „Ла Криола“ в най-славните ѝ години.

— Любовно писмо, петиция, молба до висш чиновник по ваш избор, спонтанно писъмце до роднините в провинцията, младежо?

Писарят, чиято будка бях избрал за скривалище, надничаше през прозорчето като отец изповедник и ме гледаше с очакване, готов да ми предложи услугите си. На табелата му пишеше:

ОСУАЛДО ДАРИО ДЕ МОРТЕНСЕН

ЛИТЕРАТОР И МИСЛЕЩА ЛИЧНОСТ.

ПИШЕ ЛЮБОВНИ ПИСМА, ПЕТИЦИИ, ЗАВЕЩАНИЯ,

СТИХОТВОРЕНИЯ, ВЪЗХВАЛИ, ЧЕСТИТКИ, ПРОШЕНИЯ,

НЕКРОЛОЗИ, ХИМНИ, ДОКЛАДИ, ЗАЯВКИ, МОЛБИ И

ВСЯКАКВИ СЪЧИНЕНИЯ ВЪВ ВСИЧКИ СТИЛОВЕ

И СТИХОСЛОЖЕНИЯ.

ДЕСЕТ СЕНТИМО НА ИЗРЕЧЕНИЕ (РИМИТЕ

СЕ ТАКСУВАТ ДОПЪЛНИТЕЛНО).

СПЕЦИАЛНИ ЦЕНИ ЗА ВДОВИЦИ, ИНВАЛИДИ

И НЕПЪЛНОЛЕТНИ.

— Какво ще кажете, млади човече? Едно любовно писъмце от ония, които карат момите да подмокрят фустите от мерак? За вас ще направя специална отстъпка.

Показах му венчалната си халка. Писарят Осуалдо сви рамене, без ни най-малко да се смути.

— Живеем в модерни времена — изтъкна той. — Ако знаехте колко семейни мъже и жени се отбиват при мен...

Прочетох отново табелата, която ми напомняше нещо, макар че не можех да определя точно какво.

— Вашето име ми звучи познато...

— Имал съм и по-добри времена. Може да сте го чували тогава.

— Това истинското ви име ли е?

— Nom de plume^[2]. Един творец се нуждае от име, което да подхожда на неговата мисия. В акта за раждане съм записан като Хенаро Ребойо, но кой би наел човек с такова име за любовната си кореспонденция...? Какво ще кажете за офертата на деня? Да спретнем ли едно писмо, преливащо от страст и възделение?

— Някой друг път.

Писарят кимна примирен. Проследи погледа ми и повдигна вежди заинтригуван.

— Наблюдавате куцльото, а? — небрежно отбеляза той.

— Познавате ли го? — попитах.

— Вече цяла седмица го виждам да минава оттук всеки ден, да се спира пред бижутерския магазин и да го зяпа в такъв захлас, сякаш вместо пръстени и огърлици са изложили на витрината задника на Хубавата Дорита^[3] — обясни Осуалдо.

— Разговаряли ли сте някога с него?

— Един от колегите оня ден му преписа на чисто едно писмо, понеже на хромия му липсват и някои пръсти...

— Кой беше този колега?

Писарят ме погледна колебливо — опасяваше се, че може да изгуби потенциален клиент, ако ми отговори.

— Луисито, хей онзи там, дето прилича на семинарист — до музикалния магазин.

От благодарност му предложих няколко монети, но той не ги прие.

— Аз си изкарвам хляба с перото, а не с човката. В този двор вече имаме предостатъчно дърдорковци. Ако някой ден ви потрябва помощ от граматическо естество, знаете къде да ме намерите.

Подаде ми една визитка със същия текст, който бе изписан и на табелата му.

— От понеделник до събота, от осем до осем — уточни. — Осуалдо, войник на писаното слово — на вашите услуги за всякакви епистоларни каузи.

Прибрах визитката и му благодарих за помощта.

— Птичката ви ще отлети — предупреди ме той.

Обърнах се и видях, че непознатият отново е поел по пътя си. Забързах се след него и го следвах по Рамблас до входа на пазара Бокерия, където той се спря да погледа зрелището на сергиите и хората, които сновяха насам-натам, като товареха или разтоварваха разни вкусотии. Видях как доуцука до бар „Пиночо“ и се покатери на едно от високите столчета — с мъка, но и с явен ентусиазъм. През следващия половин час мъжът се опитваше да ликвидира деликатесите, които неспирно му поднасяше Хуанито, най-младият в заведението, но аз имах усещането, че здравето му не му позволяваше големи подвизи в това отношение. Той като че ли се хранеше по-скоро с очи, сякаш когато си поръчваше тапас и други блюда, от които едвам изяждаше някоя хапка, си припомняше други времена на по-добър апетит. Понякога небцето не се наслаждава на храната, а просто си припомня. Най-сетне, примирен със скромните възможности на стомаха си и с косвеното удоволствие да наблюдава как другите ядат и се облизват, непознатият си плати сметката и продължи пътешествието си до началото на улица „Оспитал“, където поради неповторимата геометрия на Барселона един от големите оперни театри на стара Европа съжителстваше с един от най-мизерните и долнопробни квартали в северното полукълбо.

[1] Френски бароков дворец, построен от архитекта Жозеп Рибес през 1770 г. за бившия вицекрал на Перу Мануел Амаг-и-Жуньент, който искал да спечели благоразположението на новата си съпруга. Понастоящем сградата принадлежи на градския съвет на Барселона и е домакин на големи временни изложби. ↑

[2] Литературен псевдоним (фр.). ↑

[3] Мария Яньес Гарсия (1901–2001), известна като Хубавата Дорита (La Bella Dorita) — испанска кабаретна певица и танцьорка, особено популярна през 40-те и 50-те години на ХХ в. ↑

По това време на деня екипажите на няколко търговски и военни кораба, акостирали на пристанището, бяха поели по Рамблас, за да утолят апетити от различно естество. При наличието на търсене и предлагането не бе закъсняло: на ъгъла се бе строил отряд от дами под наем, които явно бяха навъртели доста километраж и бяха достъпни на съвсем приемливи цени. Призля ми от гледката на впитите поли, разкриващи разширени вени и пурпурни петна, които бе мъка да гледаш, от повехналите лица и от общото излъчване на разруха — това будеше всичко друго освен похот. Много месеци, мислех си, трябва да е изкарал един моряк в открито море, за да налапа такава въдица; за моя изненада обаче непознатият се спря да пофлиртува с две от тези отдавна прецъфтели дами, сякаш бяха красавици от някое изискано кабаре.

— Хайде, сърчице мое, ела да ти сваля двацет години от гърба с моето масажче — чух да казва една от тях, която спокойно можеше да мине за баба на писаря Осуалдо.

С масажчето направо ще го убиеш, помислих си. Непознатият благоразумно отклони предложението.

— Някой друг ден, хубавице — отвърна той и продължи нататък, навлизайки в квартала Равал.

Следвах го в продължение на още стотина метра, докато не го видях да се спира пред някакъв тесен и тъмен вход почти срещу пансион „Европа“. Мъжът се скри в сградата, а аз изчаках половин минута, преди да вляза след него.

Вътре се озовах срещу едно сумрачно стълбище. То се губеше в недрата на сградата, която сякаш бе килната на една страна и, съдейки по смрадта на влага и развалена канализация, може би беше на косъм да пропадне в катакомбите на Равал. В единия край на фойето имаше нещо като портиерска будка, в която седеше някакъв тип с мазна външност, облечен с фанела без ръкави, с клечка за зъби между устните и с транзистор, нагласен на предаване за бикоборството. Мъжът ме изгледа отчасти въпросително, отчасти враждебно.

— Сам ли сте? — попита със смътно любопитство.

Не беше нужна особена прозорливост, за да отгатна, че се намирам във фойето на заведение, което отдаваше стаи под наем на час. Единствената дисхармонична нотка в моето посещение идваше от факта, че не държах за ръка някоя от евтините Венери, които патрулираха зад ъгъла.

— Ако желаете, ще ви пратя момиче — предложи типът, който вече ми приготвяше пакет с хавлиена кърпа, сапун и нещо, което навярно бе кондом или друго профилактично средство за екстремни обстоятелства.

— Всъщност исках само да ви задам един въпрос — подхванах аз.

Портиерът подбели очи.

— Двайсет песети за половин час, а кобилката си я доставяте вие.

— Звучи изкусително, но може би някой друг път. Исках да ви попитам дали сте видели един господин да се качва по стълбите преди няколко минути. Възрастен и в не много добра форма. Сам, без кобилка.

Портиерът се навъси. Изражението му даваше да се разбере, че от потенциален клиент съм изпаднал до статуса на досадна муха.

— Никого не съм видял. Хайде, разкарайте се оттук, преди да съм извикал Тонет.

Въпросният Тонет, предположих, надали беше някой симпатяга. Сложих на тезгяха монетите, които ми бяха останали, и се усмихнах помирително. Парите изчезнаха, сякаш бяха насекомо, а ръцете на портиера с техните пластмасови напръстници — език на хамелеон.

— Какво искаш да знаеш?

— Тук ли живее господинът, когото ви описах?

— Нае една стая преди седмица.

— Знаете ли как се казва?

— Не го попитах, защото си плати в аванс за цял месец.

— Знаете ли откъде идва, с какво се занимава...?

— Това тук не е телефон на доверието. Тук хората идват за разврат и не им задаваме никакви въпроси. А тоя дори не развратничи, тъй че вие си правете сметката.

Преосмислих ситуацията.

— Зная само, че от време на време излиза, а после се връща. Понякога ме моли да му занеса в стаята бутилка вино, хляб и малко мед. Плаща добре и дума не обелва.

— А сигурен ли сте, че не си спомняте никакво име?

Мъжът поклати глава.

— Добре. Благодаря ви и простете за безпокойството. Канех се да си тръгна, когато портиерът ме повика обратно.

— Ромеро — рече той.

— Моля?

— Май спомена, че се казва Ромеро или нещо такова...

— Ромеро де Торес?

— Точно така.

— Фермин Ромеро де Торес? — невярващо повторих аз.

— Същият. Нямаше ли преди войната един тореадор с такова име? — попита портиерът. — Мислех си, че ми звучи познато...

Поех обратно към книжарницата още по-объркан, отколкото преди да последвам стареца. Докато минавах край Двореца на Вицекралицата, писарят Осуалдо ми махна с ръка.

— Провървя ли ви? — попита.

Измънках отрицателен отговор.

— Я опитайте при Луисито, може пък да си спомни нещо.

Кимнах и се приближих до будката на Луисито, който в този момент почистваше колекцията си от писци. Когато ме видя, с усмивка ме покани да седна.

— Какво да бъде? Любовно или служебно?

— Колегата ви Осуалдо ме праща при вас.

— Нашият маестро — обяви Луисито, който надали имаше двайсет и пет години. — Голям литератор, останал непризнат от обществото. Ей го къде е сега — плете слова на улицата в услуга на неграмотните.

— Разбрах от Осуалдо, че оня ден сте обслужили един възрастен господин, куц и доста грохнал, без една ръка и с липсващи пръсти на другата...

— Спомням си. Винаги запомням едноръките — заради Сервантес^[1], нали разбирате?

— Естествено. А можете ли да ми кажете по каква работа дойде този човек при вас?

Луисито се размърда на стола си, притеснен от обрата, който бе взел разговорът.

— Вижте, това тук е почти като изповедалня. Професионалната поверителност е на първо място.

— Разбирам. Работата е там, че става дума за сериозен проблем.

— Колко сериозен?

— Достатъчно сериозен, за да застраши благополучието на хора, които са ми много скъпи.

— Ясно, ама...

Младежът проточи врат и потърси погледа на маестрото в другия край на двора. Видях как Осуалдо кимна и Луисито се поотпусна.

— Господинът донесе едно писмо, което сам бе написал. Искаше да му го препиша на чисто и с хубав почерк, че с тая негова ръка...

— А за какво ставаше дума?

— Почти нямам спомен, тук всеки ден пишем толкова много писма...

— Помъчете се да си спомните, Луисито. Заради Сервантес.

— Добре де, струва ми се — макар че може и да го бъркам с писмото на някой друг клиент, — че беше свързано със значителна сума пари, която едноръкият господин се надяваше да получи, да си възвърне или нещо такова. Споменаваше се и някакъв ключ.

— Ключ?

— Именно. Само не уточняваше дали ключ за спирателен кран, ключ от джу-джицу или ключ от врата.

Луисито ми се усмихна, видимо доволен от собственото си остроумие.

— Спомняте ли си нещо друго?

Той замислено облиза устните си.

— Каза, че градът му се струва много променен.

— В какъв смисъл променен?

— Знам ли? Просто променен. Без трупове по улиците.

— Трупове по улиците? Така ли каза?

— Ако не ме лъже паметта...

[1] в битката при Лепанто (7 октомври 1571 г.) Сервантес получава три огнестрелни рани — две в гърдите и една в лявата ръка, която повече няма да може да движи. ↑

Благодарих на Луисито за сведенията и забързах към книжарницата, надявайки се да се прибера, преди баща ми да се върне и да открие отсъствието ми. Табелата „Затворено“ все още висеше на вратата. Отворих я, свалих табелата и заех мястото си зад тезгяха, убеден, че нито един клиент не е дошъл през онези близо четирийсет и пет минути, в които бях отсъствал.

По липса на друга работа започнах да обмислям какво да направя с бройката от „Граф Монте Кристо“ и как да повдигна темата пред Фермин, щом се върне в книжарницата. Не исках да го стряскам излишно, но посещението на непознатия и моят напразен опит да изясня намеренията му ми бяха оставили едно тревожно чувство. При други обстоятелства щях просто да разкажа случката на моя приятел, без много да му мисля, но сега си казах, че този път ще трябва да проявя тактичност. От известно време насам Фермин изглеждаше много унил и вечно беше в гадно настроение. Правех окаяни опити да го ободря, но нищо не можеше да го накара да се усмихне.

— Фермин, не бършете праха от книгите толкова старателно — казах му аз веднъж. — Разправят, че скоро розовият роман няма да е на мода, а само черният. — Намеквах за цвета, с който коментаторите бяха почнали да назовават новите романи за престъпления и наказания, достигащи до нас много рядко и все в пуритански преводи.

Вместо да отвърне с любезна усмивка на несполучливите ми шеги, Фермин се вкопчваше във всяка възможност да подхване някоя от своите апологии на унинието.

— В бъдеще всички романи ще са черни — отсъди той. — Ако през втората половина на този кръвожаден век се наложи някакъв преобладаващ аромат, то той ще е вонята на фалша и престъплението, замаскирани с безброй евфемизми.

Пак се почна, помислих си. Апокалипсисът според св. Фермин Ромеро де Торес.

— Не преувеличавайте, Фермин. Трябва да излизате по-честичко на слънце. Оня ден прочетох във вестника, че витамин D усилва вярата

в ближния.

— Аз пък прочетох, че един кръщелник на Франко бил новата звезда на международния литературен небосклон, а със сигурност не продават стихоплетствата му в никоя книжарница извън пределите на Мо̀столес^[1] — отговори той.

Решеше ли Фермин да се отдаде на последователен песимизъм, най-разумно беше да не му се подава стръв.

— Знаете ли, Даниел? Понякога си мисля, че Дарвин се е объркал и че човекът всъщност произлиза от свинята, защото у осем от всеки десет души дреме по едно прасе, което само чака повод да се прояви.

— Фермин, по-приятно ми е, когато изразявате по-човеколюбиви и положителни възгледи за живота. Като например оня ден, когато казахте, че дълбоко в душата си никой не е лош, а просто е уплашен.

— Нима съм казал такава дивотия? Трябва да ми е паднала кръвната захар.

Шегобиецът Фермин, когото обичах да си спомням, явно се бе оттеглил и мястото му бе заето от един човек, измъчван от грижи и мрачни настроения, които не желаше да споделя. Понякога, когато си мислеше, че никой не го гледа, се свираше в някой ъгъл, за да се отдаде на безпокойството, което го гризеше отвътре. Беше отслабнал и като се има предвид, че по начало си беше кльощав, видът му вече будеше тревога. На няколко пъти бях изразил загрижеността си, но той отричаше, че има някакъв проблем, и се измъкваше от темата с абсурдни оправдания.

— Нищо ми няма, Даниел. Просто откак взех да следя мачовете от футболната лига, всеки път, когато „Барса“ загуби, кръвното ми пада стремително. Трябва само да хапна малко сирене манчего и пак ще стана здрав като бик.

— Сериозно? Че вие не сте ходили на мач през живота си.

— Така си мислите вие. Двамата с Кубала^[2] фактически сме израснали заедно.

— Не знам с кого сте израснали, но ми изглеждате абсолютна развалина. Или сте болен, или изобщо не се грижите за себе си.

Вместо отговор той ми показваше два бицепса с размерите на захаросани бадеми и се ухилваше до уши, сякаш беше амбулантен търговец на паста за зъби.

— Я пипнете това! Не мускул, а закалена стомана — като сабята на Сид.

Според баща ми лошата форма на Фермин се дължеше на напрежението около венчавката и всичко, свързано с нея, включително побратимяването с духовенството и намирането на подходящ ресторант или бистро за сватбения банкет; аз обаче подозирах, че тази меланхолия имаше по-дълбоки корени. Тъкмо водех душевна борба дали да разкажа на Фермин сутрешната случка и да му покажа книгата, или да изчакам по-благоприятен момент, когато той самият се появи на вратата с погребално изражение. Щом ме видя, се усмихна вяло и отдаде чест по войнишки.

— Радвам се да ви видя, Фермин. Вече бях почнал да мисля, че няма да дойдете днес.

— Забави ме дон Федерико, часовникарят. Докато минавах край магазина му, ме спря да ми съобщи клюката, че тая сутрин господин Семпере бил забелязан да върви по улица „Пуертафериса“ много издокаран и в неизвестно направление. Та дон Федерико и оная патка Мерседитас искаха да знаят дали не си е намерил любовница, че в наши дни това явно ти придава известна тежест сред търговците в квартала, особено ако момата е някоя кабаретна певачка.

— А вие какво му отговорихте?

— Че господин баща ви, като образцов вдовец, се е завърнал в състояние на изначална девственост, което е изумило научната общност, но му е извоювало канонизация по бързата процедура в архиепископството. Аз не обсъждам личния живот на господин Семпере ни със свои, ни с чужди, защото той не засяга никого освен него. И ако някой се опита да ми дрънка разни безобразия, ще отнесе юмрук по носа и толкоз.

— Вие сте кавалер от старата школа, Фермин.

— От старата школа е баща ви, Даниел. Между нас казано — и това не бива да излиза извън тия четири стени, — няма да му се отрази зле, ако сегиз-тогиз му отпуска края. Откак търговията ни закъса, по цял ден стои затворен в задната стаичка с оная египетска Книга на мъртвите.

— Това е счетоводната книга — поправих го аз.

— Все тая. Всъщност вече от много дни си мисля, че трябва да го заведем в кабаре „Ел Молино“ и после да го ударим на живот. Слаба

ракия е нашият герой на този фронт, но все пак смятам, че един член сблъсък с някоя стегната и буйна мома ще му пораздвижи кръвчицата — рече Фермин.

— Я кой го казва? Душата на компанията. Ако трябва да съм откровен, вие сте този, който ме тревожи — възразих. — Вече дни наред приличате на настъпена хлебарка.

— Добро сравнение, Даниел. Хлебарката може и да няма симпатичната външност, която изискват фриволните канони на това скудоумно общество, в което ни се е паднало да живеем, но както злополучното членестоного, така и моя милост се отличаваме с ненадминат инстинкт за оцеляване, безмерна лакомия и лъвско либидо, неотслабващи дори при силно повишена радиация.

— Невъзможно е да се спори с вас, Фермин.

— Това е, защото по природа ме влече диалектиката и съм готов да се разлютя при най-малката проява на глупост или фалш, приятелю мой. Но вашият баща е едно нежно и деликатно цветенце и май вече е време да предприемем някакви решителни действия, преди да се е превърнал в абсолютна вкаменелост.

— И какви ще са тези действия, Фермин? — сопна се гласът на баща ми зад гърба ни. — Не ми казвайте, че ще ми уредите среща на кафе с Росиито.

Обърнахме се като двама гимназисти, хванати на местопрестъплението. Застанал на прага, баща ми ни гледаше сурово и в този миг никак не приличаше на нежно цветенце.

[1] Град-община, предградие в Испания, намиращо се на 18 км югозападно от Мадрид. ↑

[2] Ласло Кубала (1927–2002) — испански футболист и треньор от словашко-унгарски произход, смятан за един от най-добрите в историята на футбола. ↑

— Вие пък откъде знаете за Росиито? — слисано измънка Фермин.

Щом се наслади на нашето смущение, баща ми се усмихна приветливо и ни намигна.

— Може и да се превръщам във вкаменелост, но все още имам остър слух и остър ум. Затова реших, че трябва да направим нещо, за да съживим търговията — обяви той. — А кабарето може и да почака.

Едва тогава забелязахме, че се е натоварил с две обемисти торби и един голям кашон, увит в амбалажна хартия и овързан с дебел канап.

— Само не ми казвай, че си обрал кварталната банка — рекох аз.

— Банките ги избягвам винаги, когато мога. Хубаво казва Фермин, че обикновено те обират нас. Идвам от пазара Санта Лусия.

Двамата с Фермин се спогледахме озадачени.

— Няма ли да ми помогнете? Това чудо тежи цял тон.

Заехме се да разтоварим съдържанието на торбите на тезгяха, докато баща ми разопаковаше кашона. Торбите бяха пълни с малки предмети, увити за по-сигурно с амбалажна хартия. Фермин измъкна един от тях от опаковката му и слисано се вторачи в него.

— Това пък какво е? — попитах.

— Бих казал, че е възрастен осел в мащаб едно към сто.

— Какво?

— Магаренце, Марко Дългоухи, онова прелестно еднокопитно четириногло, което с неизразим чар и увереност краси пейзажите на родната ни Испания. Само че тук е в миниатюрен размер, като онези влачета играчки, които продават в „Каса Палау“ — обясни Фермин.

— Това е глинено магаренце, фигурка за яслата — осветли ме баща ми.

— Каква ясла?

Вместо отговор татко отвори картонения кашон и измъкна огромна коледна ясла с лампички, която току-що бе купил с явното намерение да я сложи на витрината на книжарницата като един вид сезонна реклама. Междувременно Фермин вече бе разопаковал

няколко вола, камили, прасета, патици и палмови дървета, а също и фигурки на тримата влъхви, св. Йосиф и Дева Мария.

— Не е решение на проблема да превием врат под хомота на национал-католицизма и неговите подмолни техники за насаждане на вяра чрез коледни фигурки и разни врели-некипели — отсъди Фермин.

— Не говорете глупости, Фермин, това си е една прекрасна традиция и хората обичат да гледат рождественски сцени през този сезон — пресече го баща ми. — На книжарницата ѝ липсваше тъкмо онази цветна и радостна искрица, която празникът изисква. Хвърлете един поглед на магазините в квартала и ще видите, че в сравнение с тях изглеждате като погребална агенция. Хайде, помогнете ми да сложим яслата на витрината. И скрийте някъде по-назад всички политически и икономически трудове, че пропъждат и най-смелите клиенти.

— Ясно и разбрано — промърмори Фермин.

Тримата с общи усилия разположихме яслата и подредихме фигурките. Моят приятел съдействаше неохотно, като през цялото време се мръщеше и търсеше повод да изрази възраженията си.

— Моите уважения, господин Семпере, но това бебе Иисус е три пъти по-голямо от мнимия си баща и едвам се побира в люлката.

— Няма значение. По-малките вече бяха разпродадени.

— Мен ако питате, редом с Дева Мария младенецът изглежда като някой от ония японски борци с наднормено тегло и зализана коса, дете си връзват пицимал около нежните части.

— Наричат се сумисти — вметнах аз.

— Същите — съгласи се Фермин.

Баща ми само въздъхна, клатейки глава.

— А какви очи има само! Сякаш е обладан от нечисти сили.

— Хайде, Фермин, млъкнете най-сетне и включете лампичките — нареди баща ми, като му подаде кабела.

Ловък като акробат, Фермин се пъхна под масата, върху която бе поставена яслата, и успя да стигне контакта откъм единия край на тезгяха.

— И биде светлина — обяви баща ми, загледан въодушевено в новата и искряща рождественска ясла на „Семпере и синове“.

— Обновление или смърт! — добави той доволно.

— По-добре смърт — измърмори Фермин под сурдинка.

Не беше минала и една минута от официалното включване на светлините, когато една майка с три дечица спря пред витрината да се полюбува на яслата и след кратко колебание влезе в книжарницата.

— Добър ден — рече тя. — Имате ли книги за житията на светците?

— Разбира се — отвърна баща ми. — Позволете да ви покажа колекцията „Иисус е моя пътеводна звезда“, която несъмнено ще очарова децата ви. Богато илюстрирана и с предговор от дон Хосе Мария Пеман^[1]. От това по-хубаво — здраве!

— Чудесно! В наши дни толкова трудно се намират книги с положително послание, от което да ти стане уютно на душата — без разните му там убийства, престъпления и други такива работи, които никой не разбира...

Фермин подбели очи. Явно се канеше да отвори уста, но аз го спрях и го отмъкнах по-далече от клиентката.

— Много добре ви разбирам — съгласи се баща ми, като ме гледаше с крайчеца на окото си, а изражението му ясно показваше, че не бива да изпускаме тази продажба за нищо на света, дори ако трябва да държа Фермин с вързани ръце и запушена уста.

Изтиках свободомислещия в задната стаичка и се уверих, че завесата е спусната, за да може баща ми да проведе необезпокоявано операцията.

— Фермин, какво ви прихваща? Разбирам, че не сте привърженик на коледните ясли и уважавам възгледите ви, но ако един младенец Иисус с размерите на валяк и няколко глинени прасенца ободряват баща ми и на това отгоре привличат клиенти в книжарницата, ще ви помоля да слезете от екзистенциалисткия амвон и да си давате вид, че сте очарован от идеята — поне в работно време.

Фермин въздъхна и кимна засрамен.

— Разбира се, приятелю — рече той. — Простете ми. На всичко съм готов, за да направя щастлив баща ви и да спася книжарницата — дори ако трябва да извървя Пътя на свети Яков^[2] в параден костюм на тореадор.

— Достатъчно е да му кажете, че намирате яслата за сполучливо хрумване, и да не му противоречите.

Фермин кимна.

— То се знае. По-късно ще се извиня на господин Семпере за моята нетактичност и в знак на разкаяние ще дам принос за яслата с една малка фигурка, за да покажа, че по отношение на коледния дух дори големите универсални магазини не могат да се мерят с мен. Имам приятел, който трябваше да mine в нелегалност — той изработва едни от ония симпатични „дрисльовци“^[3], само че с образа на Франко. Ама толкова реалистични ги докарва, че чак да настръхнеш!

— Не се увличайте, някое агънце или цар Балтазар ще свърши работа.

— Както желаете, Даниел. А сега, ако не възразявате, ще се захвана с нещо полезно и ще отворя сандъците от партидата на вдовицата Рекасенс, че вече цяла седмица събират прах тук.

— Да ви помогна ли?

— Не се тревожете, гледайте си вашата работа.

Проследих го с поглед, когато отиде в склада в дъното на задната стаичка и си сложи синята работна престилка.

— Фермин — подхванах аз.

Обърна се да ме погледне с любезен интерес. Поколебах се за миг.

— Днес се случи нещо, което трябва да споделя с вас.

— Слушам ви.

— Всъщност не знам как точно да го обясня. Дойде един човек, който питаше за вас.

— Някоя хубава дама? — попита Фермин с престошена шеговитост, която не успя да скрие тревогата, помрачила погледа му.

— Беше господин. Доста грохнал и, да ви кажа право, голям особняк.

— Остави ли някакво име?

Поклатих глава.

— Не, но остави това за вас.

Той свъси вежди. Подадох му книгата, която посетителят бе купил преди няколко часа. Фермин я взе и се вторачи в корицата озадачено.

— Че това не е ли оня Дюма, който държахме в остъкления шкаф на цена от трийсет и пет песети?

Кимнах.

— Отворете на първа страница.

Направи каквото му казах и щом прочете посвещението, изведнъж преbledня като платно и преглътна с мъка. За миг затвори очи, после ме изгледа безмълвно. За пет секунди сякаш бе остарял с пет години.

— Когато излезе оттук, го проследих — рекох аз. — Вече цяла седмица живее на улица „Оспитал“ срещу пансион „Европа“ в една неугледна сграда, където отдават стаи под наем на час. Доколкото можах да разбера, използва фалшиво име; всъщност вашето: Фермин Ромеро де Торес. Научих от един от писарите пред Двореца на Вицекралицата, че е поръчал да му препишат едно писмо, в което споменава голяма сума пари. Говори ли ви нещо всичко това?

Фермин се свиваше пред очите ми, сякаш всяка дума, която произнасях, бе удар по главата му.

— Даниел, много е важно никога вече да не следите този човек, нито пък да разговаряте с него. Не правете нищо и стойте по-далече. Много е опасен.

— Кой е той, Фермин?

Моят приятел затвори книгата и я скри зад куп кутии на един от рафтовете. Хвърли поглед към предната част на книжарницата и като се увери, че баща ми все още е зает с клиентката и не може да ни чуе, се приближи до мен и заговори съвсем тихо.

— Моля ви, не казвайте за това нито на баща ви, нито на когото и да било.

— Фермин...

— Направете ми тази услуга. В името на нашето приятелство.

— Ама Фермин...

— Моля ви, Даниел. Не тук. Доверете ми се.

Кимнах неохотно и му показах банкнотата от сто песети, с която ми бе платил непознатият. Не беше нужно да му обяснявам откъде се е появила.

— Тези пари са прокълнати, Даниел. Дайте ги за благотворителност или на някой бедняк на улицата. А най-добре ще е да ги изгорите.

Без да каже нищо повече, той си свали работната престилка, навлече износеното си пардесю и нахлупи барета, която върху неговата заострена като кибритена клечка глава приличаше на тиган, нарисуван от Дали.

— Тръгвате ли вече?

— Кажете на баща си, че е изникнало нещо непредвидено. Нали ще ми направите тази услуга?

— Разбира се, но...

— Сега не мога нищо да ви обясня, Даниел.

Той се хвана за стомаха с една ръка, сякаш вътрешностите му се бяха вързали на възел, а с другата започна да жестикулира, като че ли се опитваше да улови във въздуха думи, които не стигаха до устните му.

— Фермин, ако споделите с мен, навярно ще мога да ви помогна...

Фермин се поколеба за миг, после мълчаливо поклати глава и излезе във вестибюла. Последвах го до външната врата и го видях как тръгна под дъжда — просто един дребен човечец, понесъл целия свят на плещите си, докато над Барселона се спускаше нощ, по-черна от всякога.

[1] Хосе Мария Пеман и Пемартин (1897–1981) — испански журналист, поет, романист и есеист, един от малкото видни интелектуалци, поддържали Франсиско Франко. ↑

[2] Пътят на св. Яков (El Camino de Santiago) — прочут поклоннически маршрут през Северна Испания до катедралата „Сантяго де Компостела“, където се съхраняват мощите на св. Яков Зеведеев. ↑

[3] Става дума за т.нар. sazaners, фигурки, изобразяващи човечета в акт на дефекация, които се поставят в коледните ясли в Каталония и съседните области като Андора, Валенсия и Северна Каталония (в Южна Франция), а също и на Балеарските острови. Най-популярни са в тези земи, но се срещат и в други области на Испания (Мурсия), в Португалия и Южна Италия (Неапол). Произходът на традицията не е ясен, но тя съществува поне от XVIII в. Местната католическа църква се отнася към нея напълно толерантно. Смята се, че фигурките са гаранция за плодородие, защото „подобряват“ земята. От 40-те г. на XX в. традицията се адаптира към нуждите на времето и редом с обичайния дизайн на фигурките се появяват изображения на различни знаменитости, исторически личности, актуални политици и даже членове на испанското кралско семейство. ↑

Научно доказан факт е, че всяко бебе на няколко месеца с безпогрешен инстинкт усеща онзи момент в малките часове, когато родителите му най-сетне са успели да задремат, за да надуе гайдата и да не им позволи да поспят повече от половин час без прекъсване.

Както ставаше почти винаги, малкият Жулиан се събуди към три сутринта и не се поколеба да извести този факт с цяло гърло. Отворих очи и се обърнах. До мен Беа, сияйна в полумрака, бавно се размърда, което разкри очертанията на тялото ѝ под чаршафите, и измърмори нещо неразбираемо. Устоях на естествения подтик да я целуна по шията и да я освободя от онази безкрайно дълга и плътна като броня нощница, която моят тъст — несъмнено нарочно — ѝ бе подарил за рождения ѝ ден и която, въпреки всичките ми усилия, упорито отказваше да се изгуби в обществената пералня.

— Аз ще стана — прошепнах, като я целунах по челото.

Реакцията на Беа бе да се обърне и да покрие глава с възглавницата. Поспрых за миг, за да се полюбувам на извивките на гърба ѝ и на примамливото му продължение, което никоя нощница на света не можеше да скрие напълно. Вече почти две години бях женен за това прекрасно създание, но все още се изпълвах с почуда от това, че се будя редом с него, чувствайки топлината му. Понечих да дръпна чаршафа и да помилвам коприненото бедро, когато ръката на Беа впи нокти в китката ми.

— Даниел, не сега! Детето плаче.

— Знаех си, че си будна.

— Трудно е да се спи в къща с мъже, които или плачат неспирно, или гаят задника на клетата жена, на която не ѝ се събират повече от два часа сън на нощ.

— Е, ти губиш.

Станах и отидох до стаята на Жулиан в задната част на жилището. Скоро след сватбата се бяхме нанесли в мансардата на сградата, в която се помещаваше книжарницата. Дон Анаклето, гимназиалният учител, който бе живял там двайсет и пет години, бе

решил да се пенсионира и да се върне в родната си Сеговия, за да пише пикантни стихотворения под сянката на акведукта^[1] и да усвоява изкуството да приготвя печени прасенца.

Малкият Жулиан ме посрещна с гръмък и пронизителен плач, който заплашваше да ми спуска тъпанчетата. Взех го на ръце, подуших пелената му и след като се уверих, че поне този път няма нищо подозрително, затанцувах из стаята със смешни малки подскоци, шепнейки разни безсмислици, както би постъпил всеки начинаещ баща с малко здрав разум. Точно правех това, когато забелязах, че Беа е застанала на прага и ме гледа неодобрително.

— Дай ми го, че съвсем ще го разсъниш.

— Ама той не се оплаква — възразих аз, но все пак ѝ подадох бебето.

Беа го взе на ръце и нежно му затананика някаква мелодия, като леко го полюляваше. Само след пет секунди Жулиан вече бе престанал да плаче, а по лицето му играеше онази унесена усмивка, която майка му винаги успяваше да предизвика.

— Отивай си — тихо рече Беа. — Ей сега ще дойда.

Изгонен от стаята, след като ясно бях доказал неспособността си да се справям с тъкмо прохождащи бебета, аз се върнах в стаята и се проснах на кревата, знаейки, че няма да мигна през остатъка от нощта. След малко се появи и Беа, която легна до мен с въздишка.

— Просто съм капнала от умора.

Прегърнах я и останахме така, безмълвни, в продължение на няколко минути.

— Размишлявах напоследък — подхвана Беа.

Трепери, бедни ми Даниел, казах си аз. Тя се надигна, после приклепна на леглото с лице към мен.

— Когато Жулиан порасне малко, майка ми ще може да го гледа по няколко часа на ден. Смятам тогава да започна работа.

Кимнах.

— Къде?

— В книжарницата.

Видя ми се благоразумно да замълча.

— Мисля, че така ще е добре за всички ви — добави тя. — Баща ти вече не бива да работи толкова дълги часове. Освен това не се

обиждай, но смятам, че мога да общувам с клиентите по-добре от теб и Фермин, който в последно време сякаш плаши хората.

— По този въпрос няма да споря с теб.

— Горкият, какво става с него? Оня ден срещнах Бернарда на улицата и като ревна да реве... Заведох я в един от млечните барове на улица „Петричол“, натъпках я с шоколад и сметана и ми разказа, че напоследък Фермин се държал извънредно странно. Изглежда, че от няколко дена насам отказва да попълни документите на енорийската църква за венчавката. Имам чувството, че не смята да се жени. Споделил ли е нещо с теб?

— И на мен ми направи впечатление — излъгах. — Може би Бернарда му дава много зор...

Беа ме загледа мълчаливо.

— Какво има? — запитах най-сетне аз.

— Бернарда ме помоли да не казвам на никого.

— Какво да не казваш?

Беа ме погледна втренчено право в очите.

— Че този месец ѝ закъснява.

— Какво ѝ закъснява? Изостанала е с къщната работа ли?

Жена ми ме погледна, сякаш бях кръгъл идиот, и най-сетне загрях.

— *Бернарда е бременна?*

— По-тихо, че ще събудиш детето.

— Бременна ли е, или не? — попитах едва чуто.

— По всяка вероятност да.

— А Фермин знае ли?

— Все още не иска да му каже. Страхува се, че ще си плюе на петите.

— Фермин никога не би постъпил така.

— Всички мъже бихте постъпили така, стига да ви се удаде случай.

Изненада ме суровият ѝ тон, който тя побърза да смекчи с една неубедително хрисима усмивка.

— Колко малко ни познаваш!

Беа се надигна в тъмното и, без да каже дума, изхлузи нощницата си и я пусна от едната страна на леглото. Остави ме да я

погледам няколко секунди, после бавно се наведе над мен и облиза устните ми, без да бърза.

— Колко малко ви познавам — прошепна тя.

[1] Акведуктът в Сеговия е най-дългият древноримски акведукт, запазен в Западна Европа (дължина 728 м, височина 28 м). Построен е вероятно по времето на император Веспасиан. Обявен е за паметник на Световното наследство от ЮНЕСКО. ↑

На следващия ден осветената коледна ясла потвърди рекламното си въздействие и за пръв път от седмици насам видях баща ми да се усмихва, докато отбелязваше няколко продажби в счетоводната книга. Още от ранно утро започнаха да се отбиват стари клиенти, нестъпвали в книжарницата от доста време, а също и нови читатели, които не ни бяха посещавали досега. Оставих баща ми да ги обслужва с цялата си вещина и с радост го наблюдавах как им препоръчва заглавия, пробужда любопитството им и отгатва техните вкусове и интереси. Денят обещаваше да е добър — за пръв път от много седмици насам.

— Даниел, трябва да извадим поредицата илюстрирана класика за деца. Онези книги на издателство „Вертисе“ със синия гръб.

— Мисля, че са в мазето. У теб ли са ключовете?

— Беа ме помоли да ѝ ги дам оня ден, за да свали долу някакви вещи на детето. Нямам спомен да ми ги е върнала. Я погледни в чекмеджето.

— Не са там. Ще се кача горе да ги потърся.

Оставих баща ми да обслужи един клиент, който току-що бе влязъл и искаше да купи някаква книга за историята на кафенетата в Барселона, и излязох през задната стаичка към стълбището. Жилището, което заемахме двамата с Беа, бе на висок етаж, а това си имаше предимства: изобилна светлина и постоянно качване и слизване по стълби, което повдигаше тонуса и укрепваше краката. Пътъом срещнах Еделмира, една вдовица от третия етаж — някогашна танцьорка, която понастоящем си изкарваше хляба, като рисуваше мадони и светци у дома си. Дългите години, прекарани на сцената на театър „Арнау“, бяха съсипали коленете ѝ и сега трябваше да се държи за перилата с две ръце, за да се справи със стълбите, но въпреки това винаги бе усмихната и готова да каже нещо любезно.

— Как е красивата ти жена, Даниел?

— Не е красива колкото вас, доня Еделмира. Да ви помогна ли да слезете?

Както обикновено, тя отказа помощта ми и изпрати много поздрави на Фермин, който винаги я отрупваше с комплименти и ѝ правеше неприлични предложения, щом я видеше да минава.

Когато отворих вратата на апартамента, вътре все още се долавяха парфюмът на Беа и онази смесица от аромати, която излъчват малките деца и целият им реквизит. Беа обикновено ставаше рано и извеждаше Жулиан на разходка с новичката бебешка количка — подарък от Фермин, — която всички наричахме „мерцедеса“.

— Беа? — извиках аз.

Жилището беше малко и ехото от гласа ми се върна още преди да съм затворил вратата зад гърба си. Беа вече бе излязла. Влязох в трапезарията, като се опитвах да възстановя мисловните процеси на жена си и да отгатна къде може да е прибрала ключовете от мазето. Тя беше много по-подредена и методична от мен. Най-напред прегледах чекмеджетата на бюфета в трапезарията, където обикновено държеше квитанции, дребни пари и писма, на които трябваше да се отговори. Оттам преминах към масичките, фруктиерите и лавиците.

Следващият пункт беше остъкленият шкаф в кухнята, където Беа обикновено оставяше разни записки и напомнителни бележки. След като и там ударих на камък, накрая отидох в спалнята, заставах пред леглото и се огледах, опитвайки се да разсъждавам аналитично. Дрехите на Беа заемаха седемдесет и пет процента от гардероба, чекмеджетата и другите мебели в спалнята. Доводите ѝ бяха че аз, тъй или иначе, винаги съм се обличал еднакво, следователно едно кътче от гардероба ми било достатъчно. Подредбата на нейните чекмеджета беше прекалено сложна за мен. Изведнъж се почувствах гузен от това, че се ровя в личните вещи на жена си, но, след безуспешно претърсване на всички мебели наоколо, все още не бях намерил ключовете.

Да възстановим сцената на местопрестъплението, казах си аз. Смътно си спомнях, че Беа ми бе споменала, че смята да свали в мазето един кашон с летни дрехи. Това бе станало преди два дни. Ако не грешах, същия ден тя беше облечена със сивото палто, което ѝ бях подарил за първата годишнина от сватбата ни. Усмихнах се, доволен от дедуктивните си способности, и отворих гардероба, за да потърся палтото. То беше там. Ако всичко, което бях научил от книгите на Конан Дойл и неговите ученици, беше вярно, ключовете на баща ми

трябваше да се намират в някой от джобовете на това палто. Бръкнах в десния и открих две монети и няколко ментови бонбона от онези, които се подаряват в аптеките. Преминах към инспекция на другия джоб и със задоволство установих, че тезата ми се потвърждава. Пръстите ми напипаха връзката с ключовете. И още нещо.

В джоба имаше къс хартия. Измъкнах ключовете, а след кратко колебание реших да извадя и хартията. Вероятно беше някой от онези списъци със задачи, които Беа обикновено си изготвяше, за да не забрави нещо.

При по-внимателен поглед видях, че е плик от писмо. Беше адресирано до Беатрис Агилар — моминското ѝ име, — а датата на пощенското клеймо бе отпреди седмица. Писмото беше изпратено до дома на родителите ѝ, а не до нашето жилище на „Санта Ана“. Обърнах го и като прочетох името на подателя, изтървах ключовете от мазето.

ПАБЛО КАСКОС БУЕНДИЯ

Седнах на леглото и смаяно се вторачих в плика. Пабло Каскос Буендия беше годеник на Беа по времето, когато започнах да ходя с нея. Син на заможно семейство, което притежаваше няколко корабостроителници и предприятия в Ел Ферол^[1], този тип, когото не можех да понасям (чувството беше взаимно), тогава отбиваше военната си служба като младши лейтенант. Откакто Беа му беше писала, за да развали годежа, не бях чувал нищичко за него — до този момент.

Какво правеше писмо от бившия годеник на Беа — и то със скорошна дата — В джоба на палтото ѝ? Пликът беше отворен, но в продължение на цяла минута скрупулите ми ме възпираха да извадя листа. Осъзнавайки, че за пръв път шпионирам жена си, бях на ръба да върна писмото на мястото му и да изляза от стаята колкото се може по-бързо. Доблестно решение, което промених само след няколко секунди. Зачетох се и всяка следа от вина и срам се изпари още преди да съм стигнал до края на първия абзац.

Скъпа Беатрис,

Надявам се, че си добре и че си щастлива в новия си живот в Барселона. През всички тези месеци не получих отговор на писмата, които ти пращах, и понякога се чудя какво съм направил, че вече не искаш да знаеш за мен. Давам си сметка, че си омъжена жена с дете и може би е неуместно да ти пиша, но трябва да призная, че въпреки изминалото време не мога да те забравя, колкото и да се старая. Не се срамувам да заявя, че още съм влюбен в теб. В моя живот също настъпи нов обрат. Преди година започнах работа като търговски директор на една важна издателска фирма. Зная колко много цениш книгите и работата сред тях ме кара да се чувствам по-близо до теб. Канцеларията ми е в мадридския отдел, но често пътувам по служба из цяла Испания.

Постоянно мисля за теб, за живота, който можехме да споделим, за децата, които можехме да имаме... Всеки ден се питам дали твоят съпруг знае как да те направи щастлива и дали не си се омъжила за него единствено под натиска на обстоятелствата. Не мога да повярвам, че си доволна от скромния живот, който той е в състояние да ти предложи. Добре те познавам. Били сме съученици и приятели и не е имало тайни между нас. Помниш ли онези следобеди, които прекарвахме заедно на плажа Сан Пол? Помниш ли плановете ни, мечтите, които споделяхме, взаимните обещания? Никога не съм изпитвал такива чувства към друга. Откакто развалихме годежа си, съм излизал с няколко момичета, но сега зная, че никоя не може да се сравнява с теб. Всеки път, когато целувам други устни, мисля за твоите, всеки път, когато милвам друга кожа, усещам твоята под пръстите си.

След един месец ще пътувам до Барселона, за да посетя тамошната канцелария на издателството и да проведем няколко срещи с персонала във връзка с бъдещото преустройство на фирмата. Не отричам, че можех да свърша тази работа чрез писма и телефонни разговори. Истинският мотив за пътуването ми е надеждата, че ще

мога да те видя. Зная, че навярно ще ме вземеш за луд, но това е по-добре, отколкото да мислиш, че съм те забравил. Ще пристигна на 20 януари и ще отседна в хотел „Риц“ на Гран Виа. Моля те, умолявам те да се видим, та дори и само за малко, за да мога да ти кажа лично онова, което ми е на сърцето. Направил съм резервация в ресторанта на хотела за два часа следобед на 21-ви. Ще бъда там и ще те чакам. Ако дойдеш, ще ме направиш най-щастливия мъж на света и ще разбера, че мечтите ми да си възвърна твоята любов все още могат да се сбъднат.

Обичам те вечно,

ПАБЛО

В продължение на няколко секунди останах така, седнал на леглото, което бях споделил с Беа преди броени часове. Прибрах писмото в плика и когато се изправих, имах чувството, че току-що съм получил юмручен удар в стомаха. Изтичах в банята и повърнах сутрешното си кафе. Пуснах студената вода и си напльсках лицето. От огледалото ме наблюдаваха очите на онзи шестнайсетгодишен Даниел, чиито ръце трепереха, когато погали Беа за пръв път.

[1] Ферол (понякога и Ел Ферол) — град в Северозападна Испания в провинция Ла Коруня, част от автономната област Галисия. Основен център на корабостроенето в Испания и родно място на Франсиско Франко. ↑

Когато слязох отново в книжарницата, баща ми ме изгледа въпросително, след което хвърли поглед и на часовника си. Навярно се питаше къде съм бил през изминалия половин час, но нищо не каза. Подадох му ключовете от мазето, като избягвах да срещна очите му.

— Но нали ти щеше да слезеш долу да вземеш книгите?

— Разбира се. Извинявай. Отивам веднага.

Баща ми ме наблюдаваше изкосо.

— Добре ли си, Даниел?

Кимнах, преструвайки се, че съм изненадан от въпроса му. Преди да успее да го повтори, тръгнах към мазето, за да взема сандъците, за които ме беше помолил. Стълбището, което водеше натам, се намираще в дъното на фойето на сградата. Под първата площадка една метална врата с катинар водеше към вита стълба, която се губеше в мрака и миришеше на влага и нещо неопределено, навяващо мисъл за пръст и мъртви цветя. От тавана висеше малка редица анемично примигващи крушки, които придаваха на мястото вид на противовъздушно скривалище. Заслизах по стълбите и когато се озовах в мазето, потърсих пипнешком електрическия ключ на стената.

Една жълтеникава крушка светна над главата ми, разкривайки контурите на онова, което всъщност бе вехтошарски склад с илюзии за величие. Скелети на стари велосипеди с незнаен собственик, потънали в паяжини картини и картонени кутии, натрупани по проядените от влага дървени рафтове — всичко това създаваше атмосфера, която не приканваше да прекараш вътре повече време от необходимото. Едва когато видях разкрилата се пред мен гледка, осъзнах колко странно бе, че жена ми по своя воля бе решила да слезе тук, вместо да ме помоли аз да свърша тази работа. Огледах лабиринта от непотребни вещи и вехтории и се запитах какви ли други тайни бе скрила сред тях.

Когато осъзнах какво правя, въздъхнах. Думите на онова писмо се процеждаха в ума ми като капки киселина. Заставих се да обещаая пред самия себе си, че няма да започна да ровя из кутиите и да търся връзки с парфюмирани писма от оня тип. Щях да наруша това

обещание след броени секунди, ако не бях чул, че някой слиза по стълбата. Вдигнах поглед и видях Фермин, който оглеждаше гнусливо сцената.

— Ама тук вони, та се не трае. Сигурен ли сте, че не са оставили балсамирания труп на майката на Мерседитас сред моделите за плетива в някой от тия сандъци?

— Щом така и така сте тук, помогнете ми да кача горе книгите, които баща ми искаше.

Фермин запретна ръкави, готов да се залови за работа. Посочих му два сандъка с щемпела на издателство „Вертисе“ и всеки от нас взе по един.

— Даниел, изглеждате по-зле и от мен. Случило ли се е нещо?

— Навярно е от изпаренията в мазето.

Този опит за шега не успя да заблуди Фермин. Сложих сандъка на пода и седнах върху него.

— Фермин, мога ли да ви задам един въпрос?

Той също пусна сандъка си и го използва като табуретка. Погледнах го. Бях готов да заговоря, но просто не можех да измъкна думите от устата си.

— Проблеми в будоара?

Изчервих се при мисълта колко добре ме познаваше моят приятел.

— Нещо такова.

— Госпожа Беа, благословена да е сред жените, няма особено желание за борба или напротив, желанието е твърде голямо и вие едва успявате да й насмогнете? Имайте предвид, че когато жените родят дете, в кръвта им все едно избухва атомна бомба от хормони. Една от големите загадки на природата е как не полудяват още през първите двайсет секунди след раждането. Тия работи ги знам, защото акушерството — след свободния стих — е едно от хобитата ми.

— Не, не става дума за това. Поне доколкото знам.

Фермин ме гледаше озадачено.

— Трябва да ви помоля да не споделяте с никого това, което ще ви разкажа сега.

Той се прекръсти тържествено.

— Преди малко случайно намерих едно писмо в джоба на палтото на Беа.

Моята пауза явно не го впечатли.

— Е, и?

— Писмото е от бившия ѝ годеник.

— Кой, героичният лейтенант? Че той не се ли върна в родния град на Водача, за да се посвети на забележителната кариера на мамино детенце?

— Така си мислех и аз. Но, както изглежда, в свободното си време пише любовни писъмца на жена ми.

Фермин скочи като ужилен.

— Мамка му мръсна — изръмжа той, по-вбесен и от мен.

Извадих писмото от джоба си и му го подадох. Помириса го, преди да го отвори.

— На мен ли така ми се струва, или копеленцето наистина пише на парфюмирана хартия?

— Не съм обърнал внимание, но не бих се учудил. Човекът си е такъв. Най-хубавото идва по-нататък. Четете, четете...

Фермин зачете, като мърмореше под нос и клатеше глава.

— Не стига, че е долна твар, ами на всичкото отгоре префърцунен до немай-къде. Само заради това „когато целувам други устни...“ заслужава да го тикнат в дранголника.

Прибрах писмото и сведох очи към пода.

— Сега да не вземете да кажете, че подозирате госпожа Беа? — попита Фермин недоверчиво.

— Не, разбира се, че не.

— Лъжец такъв!

Станах и закрачих напред-назад из мазето.

— А вие какво бихте направили, ако намерите подобно писмо в джоба на Бернарда?

Фермин помисли, преди да отговори.

— Бих се доверил на майката на детето си.

— Да ѝ се доверя?

Той кимна.

— Не се засягайте, Даниел, но вие имате типичния проблем на всички мъже, които се женят за красавици. Госпожа Беа за мен е и винаги ще бъде светица, но, казано на популярен език, тя си е страхотно парче. Следователно може да се очаква, че след нея ще търчат де що има коцкари, неудачници, плажни свалячи и какви ли не

позьори. Дали има съпруг и дете, или няма, е без значение: на костюмирания маймуняк, когото благосклонно наричаме Homo sapiens, му е все тая. Вие навярно не си давате сметка, но аз бих си заложил гашетата, че на вашата свята съпруга ѝ налитат повече мухи, отколкото на гърне с мед на пролетен панаир. Този кретен е просто като лешояд, който хвърля камъни напосоки, току-виж улучил нещо. Повярвайте ми, жена, на която и акълът, и фустата ѝ са си на мястото, не се хваща на въдицата на такива типове.

— Сигурен ли сте?

— Нима се съмнявате? Наистина ли мислите, че ако доня Беатрис искаше да ви сложи рога, щеше да чака някакъв посредствен лигльо да я прелъсти с претоплените си излияния? Бас държа, че поне десет ухажори изникват всеки път, когато тя излезе да поразходи детето и хубавото си лице. Вярвайте ми, знам за какво говоря.

— Да ви кажа честно, тия приказки май не са голяма утеха.

— Вижте, сега трябва просто да върнете писмото в джоба на палтото, където сте го намерили, и да забравите цялата история. И през ум да не ви минава да отворите дума за това пред госпожата.

— Вие така ли щяхте да постъпите на мое място?

— На ваше място щях да намеря този тиквеник и така да го изритам в топките, че да се наложи да ги отстраняват хирургически от тила му и да не му остане мерак за друго, освен да се замонаши. Но аз съм си аз, а вие сте си вие.

Усетих как мъчителната тревога се разлива в душата ми като капка олио в чиста вода.

— Не съм сигурен, че ми помогнахте много, Фермин.

Той сви рамене, вдигна сандъка и изчезна по стълбите нагоре.

Прекарахме остатъка от утрото, заети с обичайните задачи в книжарницата. Два часа умувах над въпроса с писмото и накрая стигнах до заключението, че Фермин имаше право. Не можех обаче да реша дали бе прав и за това, че трябва да се доверя и да си трая, вместо да издиря онзи нещастник и да му сменя физиономията. Календарът на тезгяха показваше датата 20 декември. Разполагах с един месец, за да взема решение.

Денят премина оживено, със скромни, но несекващи продажби. Фермин не пропускаше сгоден случай да похвали баща ми за великолепната ясла и за отличното хрумване да купи този младенец Иисус, напомнящ баскски щангист.

— Като виждам, че вече сте истински ас на продажбите, мисля да се оттегля в задната стаичка да почистя и подредя колекцията, която вдовицата ни остави на съхранение оня ден.

Възползвах се от случая да последвам Фермин и да дръпна завесата зад гърба си. Той ме погледна леко разтревожен, но аз се усмихнах успокоително.

— Ще ви помогна, ако искате.

— Както желаете, Даниел.

В продължение на няколко минути изваждахме книги от сандъците, след което започнахме да ги подреждаме на отделни купчини според жанра, състоянието и размера. Фермин не обелваше дума и избягваше погледа ми.

— Фермин...

— Вече ви казах да не се тревожите за оная работа с писмото. Вашата съпруга не е някоя фльорца и ако един ден реши да ви зареже — не дай Боже това някога да се случи!, — ще ви го каже очи в очи и без разни интриги от сапунен сериал.

— Схванах намека, Фермин. За друго исках да поговорим.

Той вдигна угрижен поглед, досещайки се накъде бия.

— Мислех си, че днес, след като затворим книжарницата, можем да излезем някъде да вечеряме — подхванах. — Ей така, само двамата, че да си поговорим спокойно за нашите работи. За вчерашния посетител и за онова, което ви гризе напоследък. Както ми намирисва, тия неща май са свързани.

Фермин остави върху масата книгата, която бършеше. Погледна ме унило и въздъхна.

— Забъркал съм се в страшна каша, Даниел — промълви най-сетне той. — Такава каша, че не зная как да се измъкна от нея.

Сложих ръка на рамото му. Под работната му престилка се напипваха само кожа и кости.

— В такъв случай позволете да ви помогна. Две глави мислят по-добре от една.

Той само ме гледаше объркано.

— Двамата с вас със сигурност сме излизали и от по-лоши ситуации — настоях.

Фермин се усмихна тъжно, не особено убеден от моята диагноза.

— Вие сте добър приятел, Даниел.

Не съм и наполовина толкова добър, колкото заслужавате, помислих си аз.

По онова време Фермин все още живееше в стария пансион на улица „Хоакин Коста“ и от достоверен източник знаех, че останалите наематели — В тясно и тайно сътрудничество с Росиито и нейните сестри по оръжие — му подготвят ергенска вечер, която щяла да влезе в историята. Когато се отбих да го взема малко след девет, той вече ме чакаше пред входа.

— Да ви кажа честно, не съм много гладен — заяви, щом ме видя.

— Жалко, защото мислех да отидем до „Кан Луис“ — предложих аз. — Тази вечер сервират яхния от нахут и телешко...

— Добре, да не вземаме прибързани решения — съгласи се Фермин. — Доброто ястие е като разцъфнала девойка: само будалите не умеят да го оценят.

С този бисер от неизчерпаемия запас афоризми на бележития дон Фермин Ромеро де Торес поехме към заведението, което беше любимият ресторант на моя приятел в цяла Барселона и в голяма част от познатия свят. „Кан Луис“ се намираше на „Карер де ла Сера“ №49, на границата с квартала Равал. В скромната и донякъде театрална обстановка, пропита с мистериите на старата Барселона, ресторантът предлагаше отлична кухня и образцово обслужване на цени, които дори Фермин или аз можехме да си позволим. В делничните вечери там се събираше бохемска общност, в която хора от театралните и писателските среди и други заможни или бедни клиенти пиеха и вдигаха наздравици заедно.

На влизане съгледахме един от редовните клиенти на книжарницата, професор Албуркерке — местен учен, преподавател в литературния факултет, изтънчен критик и автор на статии, направил „Кан Луис“ в свой втори дом. Той вечеряше на бара и прелистваше вестник.

— Отдавна не сте идвали при нас, професоре — казах му аз, минавайки край него. — Трябва да ни посетите някой път и да си

попълните запасите, че човек не може да живее само с некролози от „Ла Вангардия“.

— На драго сърце бих дошъл. Просто съм затрупан с курсовите работи в края на годината. От толкова четене на глупостите, които ми пишат тия нафукани хлапаци, май вече развивам начална дислексия.

В този миг един от келнерите му поднесе десерта: кръгъл крем-караemel, който се полюляваше под обилно сълзящ слой горена захар и излъчваше фин аромат на ванилия.

— Ще ви мине, ваша милост, само след две лъжици от тази фантазия — рече Фермин. — Ех, как сладко се поклаща — като бюста на доня Маргарита Ксиргу^[1].

Начетеният професор погледна десерта си в светлината на това сравнение и кимна очарован. Оставихме учения мъж да се наслаждава на захарните прелести на театралната дива и се усамотихме на една ъглова маса в дъното на заведението, където не след дълго ни поднесоха обилна вечеря. Фермин се нахвърли върху храната като хала и омете всичко.

— Нали уж нямахте апетит? — подметнах аз.

— Мускулите искат калории — обясни той, докато излъскваше чинията си с последното парче хляб, останало в кошничката. На мен обаче ми се стори, че просто тревогата му го подтикваше да яде така ненаситно.

Пере, келнерът, който ни обслужваше, се приближи да види наред ли е всичко и при вида на това пълно опустошение подаде на Фермин менюто с десертите.

— Едно десертче за финал, маестро?

— Ами няма да откажа два от ония домашни крем-карамели, които видях одеде, по възможност с една яркочервена вишна върху всеки от тях — рече моят приятел.

Пере кимна и ни съобщи, че когато собственикът чул определението на Фермин за консистенцията и метафоричната привлекателност на тази рецепта, решил да прекръсти своите крем-карамели „маргарити“.

— За мен само еспресо с малко мляко — казах.

— Шефът казва, че кафето и десертите са за сметка на заведението — рече Пере.

Вдигнахме винените си чаши в посока към собственика, който стоеше зад бара и разговаряше с професор Албуркерке.

— Добри хора — промърмори Фермин. — Понякога човек забравя, че не всички на тоя свят са негодници.

Изненадах се от горчивия му тон.

— Защо казвате това, Фермин?

Моят приятел сви рамене. След малко пристигнаха крем-карамелите, които се поклащаха съблазнително, увенчани с две лъскави вишни.

— Напомням ви, че след няколко седмици ще се жените и тогава — край на маргаритите! — казах шеговито.

— Горкият аз! — рече Фермин. — Вече съм като беззъбо куче, което само лае. Не съм какъвто бях едно време.

— Никой от нас не е това, което е бил преди.

Фермин започна да яде с наслада десерта си.

— Сега не се сещам къде прочетох веднъж, че всъщност никога не сме били такива, каквито сме си мислели; че си спомняме само онова, което никога не се е случвало... — рече той.

— Това е началото на един роман от Жулиан Каракс — отвърнах.

— Вярно! Къде ли е сега нашият приятел Каракс? Задавате ли си понякога този въпрос?

— Всеки божи ден.

Фермин се усмихна, припомняйки си нашите приключения от отминали времена. После посочи гърдите ми с въпросително изражение.

— Още ли ви боли?

Разкопчах две копчета от ризата си и му показах белега, останал от куршума на инспектор Фумеро, който бе пронизал гърдите ми в онзи далечен ден сред руините на „Ангела на мъглата“.

— Понякога.

— Белезите никога не си отиват, нали?

— Ту се появяват, ту изчезват, така мисля. Фермин, погледнете ме в очите.

Фермин, който досега избягваше да ме погледне, изпълни нареждането ми.

— Ще ми кажете ли какво става с вас?

— Знаехте ли, че Бернарда чака дете? — попита след кратко колебание.

— Не — излъгах. — Това ли ви тревожи?

Той поклати глава, довърши втория крем-карамел с лъжичката и изсърба останалия захарен сироп.

— Още не искала да ми казва, горкичката, защото се притеснява. Не знае, че ще ме направи най-щастливия мъж на света.

Изгледах го внимателно.

— Да ви кажа честно, в момента хич не изглеждате щастлив. Заради венчавката ли е? Неприятно ви е, че ще трябва да преминете през църковния ритуал и всичко останало?

— Не, Даниел. Да ви призная, даже го чакам с нетърпение, ако и да има замесени свещеници в тая работа. Готов съм да се женя за Бернарда всеки ден от седмицата.

— Какъв е проблемът тогава?

— Тръгне ли да се жени човек, знаете ли кое е първото нещо, за което го питат?

— Името — отвърнах, без да се замисля.

Фермин кимна бавно. До този миг това изобщо не ми бе минавало през ум. Изведнъж разбрах дилемата, пред която бе изправен моят добър приятел.

— Спомняте ли си какво ви разказах преди години, Даниел?

Спомнях си отлично. По време на гражданската война, благодарение на зловещите дела на инспектор Фумеро (действал най-напред като наемен убиец при комунистите, преди да се присъедини към фашистите), моят приятел се озовал в затвора, където насмалко не изгубил разсъдъка и живота си. Когато успял да се измъкне оттам, жив само по чудо, решил да приеме нова самоличност и да заличи миналото си. Почти умиращ, заел едно име, което зърнал на стар плакат, рекламиращ корида на арената Пласа Монументал. Така се родил Фермин Ромеро де Торес — човек, който съчиняваше историята на живота си ден след ден.

— Значи затова не сте искали да попълните документите в енорийската църква — казах аз. — Защото не можете да използвате името Фермин Ромеро де Торес.

Той кимна.

— Вижте, сигурен съм, че ще намерим някакъв начин да ви снабдим с нови документи. Помните ли лейтенант Паласиос — онзи, дето напусна полицията? Сега преподава физкултура в едно училище в района Бонанова, но понякога се отбива в книжарницата. Веднъж си говорехме за едно-друго и той ми каза, че съществувал цял подземен пазар за нови самоличности за хора, които се завръщат в страната, след като са прекарвали няколко години навън. Паласиос познавал един човек с такова ателие близо до старите Кралски корабостроителници, който имал връзки в полицията и срещу сто песети можел да извади на всекиго нов паспорт и да го регистрира в министерството.

— Знам го, казваше се Ередия. Беше голям майстор.

— Беше?

— Намериха го във водите на пристанището преди няколко месеца. Казаха, че бил излязъл на разходка с увеселително корабче, което плавало към вълнолома, и взел, че паднал през борда. Хубава разходка — с вързани на гърба ръце! Фашистки хумор.

— Познавахте ли го?

— Имали сме вземане-даване.

— Значи разполагате с документи, които удостоверяват, че сте Фермин Ромеро де Торес...

— Ередия ме снабди с тях през 39-та, към края на войната. Тогава беше по-лесно, в Барселона цареше пълен хаос и когато хората осъзнаха, че корабът потъва, бяха готови да си продадат дори фамилия герб за две дуру.

— В такъв случай защо не можете да използвате името си?

— Защото Фермин Ромеро де Торес умря през 1940 г. Лоши времена бяха, Даниел, много по-лоши от сегашните. Дори една година не можа да устиска, горкият.

— Умря ли? Къде? Как?

— В затвора на крепостта Монжуик. В килия номер тринайсет.

Спомних си посвещението, което непознатият бе написал в екземпляра от „Граф Монте Кристо“.

На Фермин Ромеро де Торес, който се завърна от мъртвите и държи ключа към бъдещето.

[1] Маргарита Ксиргу и Субира̀ (1888–1969) — каталонска актриса и театрален режисьор, добила особена популярност с ролите си в пиесите на Лорка. Принудена да напусне страната по време на диктатурата на Франко, продължава дейността си в Латинска Америка. Прекарва в Уругвай последните 20 години от живота си. ↑

— Онази ноц ви разказах само една малка част от цялата история, Даниел.

— Мислех, че ми имате доверие.

— Бих ви поверил даже живота си със затворени очи. Не става дума за това. Не ви разкрих всичко, защото исках да ви предпазя.

— Да ме предпазите? От какво?

Фермин сведе поглед съкрушен.

— От истината, Даниел... От истината.

ВТОРА ЧАСТ
ЗАВРЪЩАНЕ ОТ МЪРТВИТЕ

1

Барселона, 1939 г.

Новите затворници бяха докарвани нощем, с автомобили или черни пикапи, които потегляха от полицейското управление на Виа Лайетана и прекосяваха града безшумно, като никой не ги забелязваше или не желаше да ги забележи. Колите на политическата полиция се изкачваха по старото шосе, което се виеше по склона на възвишението Монжуик, и не един затворник разказваше как, съглеждайки горе силуета на крепостта, изрязан на фона на черните облаци, пълзящи откъм морето, разбирал, че никога вече не ще излезе жив оттам.

Крепостта, закотвена в най-високата, част на скалистия склон, бе увиснала между морето на изток, разгънатия килим от сенки на Барселона на север и безкрайния град на мъртвите на юг — старото гробище на Монжуик, чиято смрад пълзеше нагоре по скалите и се процеждаше през пукнатините в камъните и през решетките на килиите. В други времена замъкът бил използван за обстрелване на града с артилерийски огън, но само няколко месеца след падането на Барселона през януари и окончателното поражение през април, смъртта безмълвно сви гнездо там и барселонците, в плен на най-дългата нощ в своята история, предпочитаха да не вдигат очи към небето, за да не видят силуета на затвора горе на хълма.

Задържаните от политическата полиция получаваха при пристигането си номер — обикновено този на килията, която щяха да обитават и в която по всяка вероятност щяха да умрат. За повечето от квартирантите, както някои от тъмничарите обичаха да ги наричат, пътуването до крепостта беше еднопосочно. В нощта, когато затворник номер 13 пристигна в Монжуик, валеше като из ведро. Тънки струи черна вода се стичаха като кървящи вени по каменните стени и въздухът бе пропит с острата миризма на разкопана пръст. Двама офицери го ескортираха до стая, в която имаше само една метална маса и стол. Гола крушка висеше от тавана и примигваше всеки път, когато токът от генератора отслабваше. Мъжът остана да чака там

почти половин час — прав, с прогизнали дрехи, наблюдаван от един страж с пушка.

Най-сетне се чуха стъпки, вратата се отвори и влезе един млад мъж, който надали имаше трийсет години. Носеше току-що изгладен вълнен костюм и ухаеше на одеколон. Нямахше войнствения изглед на професионален военен или полицейски служител. Чертите му бяха меки, а изражението — приветливо. На затворника му се стори, че той демонстрираше маниери на заможен млад мъж с известна снизходителност, издаваща чувство за превъзходство, сякаш околната обстановка бе под нивото му. Най-забележителното нещо в лицето му бяха очите — сини и пронизващи, те пламтяха от алчност и недоверие. Зад цялата фасада на заучена елегантност и радушност единствено очите издаваха истинската му природа.

Чифт кръгли очила ги уголемяваха, а напомадената, сресана назад коса му придаваше леко претенциозен вид, който не се връзваше със зловещия декор. Мъжът седна на стола зад бюрото и отвори папката, която носеше в ръка. След бегъл преглед на съдържанието ѝ събра длани, подпря върховете на пръстите си под брадичката и изгледа продължително и втренчено затворника.

— Прощавайте, но мисля, че е станало някакво недоразумение...

Ударът с приклад в стомаха му пресече дъха и затворникът се строполи на пода, свит на кълбо.

— Ще говориш само когато господин директорът ти зададе въпрос — заяви стражът.

— Стани — нареди директорът с треперлив глас, все още несвикнал да издава заповеди.

Затворникът успя да се изправи на крака и да посрещне неприветния му поглед.

— Име?

— Фермин Ромеро де Торес.

В сините очи се четеше презрение и безразличие.

— Що за име е това? За глупак ли ме вземаш? Хайде, кажи си истинското име.

Затворникът, хилав, болнав наглед човечец, протегна документите си към директора. Стражът ги изтръгна от ръката му и отиде до масата. Директорът им хвърли един поглед, цъкна с език и се подсмихна.

— Пак работа на Ередия... — промърмори той, преди да хвърли книгата в кошчето за боклук. — Тези документи не струват. Ще ми кажеш ли как ти е името, или ще се наложи да си поговорим сериозно?

Квартирант номер 13 се опита да изрече някакви думи, но устните му трепереха и успя само да измъкне нещо неразбираемо.

— Не се страхувай, човече, ние не ядем хора. Какво са ти разправяли? Шибаните червени ни клеветят наляво и надясно, но тук към онези, които сътрудничат, се отнасяме добре — като към испанци. Хайде, съблечи се.

Квартирантът като че ли се поколеба за миг. Директорът сведе очи, сякаш цялата ситуация му беше неприятна и единствено упорството на затворника го задържаше там.

Миг по-късно стражът му нанесе нов удар с приклада, този път в бъбреците, който пак го събори на пода.

— Нали чу господин директора? До голо, както те е майка родила. Няма да стоим тук цяла нощ.

Квартирант номер 13 успя да се надигне на колене и захвана да съблича окървавените и мръсни дрехи, които покриваха тялото му. Когато остана напълно гол, стражът пъкна цевта на пушката под мишницата му и го принуди да се изправи. Директорът вдигна поглед от бюрото и на лицето му се изписа отвращение, когато видя следите от изгаряния, с които бяха нашарени торсът, бутовете и голяма част от бедрата.

— Нашият шампион май е стар познайник на Фумеро — отбеляза стражът.

— Затваряйте си устата — нареди му директорът не особено убедително.

Сетне погледна нетърпеливо затворника и забеляза, че той плаче.

— Хайде, не плачи и си кажи името.

Мъжът прошепна отново:

— Фермин Ромеро де Торес...

Директорът въздъхна с досада.

— Виж, започвам да губя търпение. Искам да ти помогна и хич няма да ми е приятно, ако се наложи да се обадя на Фумеро и да му кажа, че си тук...

Затворникът заскимтя като ранено куче и се разтрепери толкова силно, че директорът, който очевидно намираше сцената за противна и

желаеше да приключи с тази работа час по-скоро, размени поглед със стража, без да каже дума. После, псувайки под сурдинка, записа в регистъра името, което му бе дал затворникът.

— Шибана война — промърмори сам на себе си, когато поведоха мъжа към килията му, като го влачеха гол из наводнените тунели.

Килията представляваше тъмен и влажен правоъгълник с пробито в скалата малко отворче, през което нахлуваше студен въздух. Стените бяха нашарени с грубо издълбани знаци, оставени от предишни квартиранти. Някои от тях бяха отбелязали имената си и разни дати или бяха оставили други следи, доказващи, че са съществували. Някой си бе дал труда да надраска разпятия в мрака, но небесата явно не ги бяха забелязали. Железните решетки бяха покрити с ръжда, която оставяше следи по ръцете.

Свит на разнебитеното легло, Фермин се опитваше да прикрие голотата си с парче изпокъсан плат, което по всяка вероятност служеше едновременно за одеяло, дюшек и възглавница. Сумракът бе обагрен с бакърен оттенък като диханието на гаснеща свещ. След известно време очите свикваха с този вечен здрач, а изостреният слух започваше да долавя леките движения на нечии тела сред литанията от капчуци и ехтежи, донасяни от въздушното течение, което се процеждаше отвън.

Фермин бе прекарал в килията половин час, когато забеляза в другия ѝ край някаква неясна форма, едва видима в тъмното. Стана и бавно се приближи да я разгледа: оказа се мръсен брезентов чувал. Студът и влагата вече го пронизваха до кости и въпреки че вонята, която се носеше от изпъстрения с тъмни петна вързоп, не обещаваше нищо добро, Фермин реши, че той вероятно съдържа затворническата униформа, която никой не си бе направил труда да му даде. А ако имаше късмет, може би дори щеше да открие вътре одеяло, с което да се постопли. С тези надежди коленичи пред чувала и развърза възела, който стягаше единия му край.

Когато разтвори брезента, мъждивата светлина на газените лампи, примигващи в коридора, разкри нещо, което в първия миг взе за лицето на един от онези манекени, с които шивачите рекламират костюмите на витрините си. Смрадта и последвалото я чувство на гадене го накараха да осъзнае, че това не бе манекен. Покрил с ръка

носа и устата си, той дръпна настрани останалата част от чувала и бързо заотстъпва назад, докато не се блъсна в стената на килията.

Трупът, доколкото се виждаше, бе на мъж на неопределена възраст — някъде между четирийсет и седемдесет и пет години, — който надали тежеше повече от петдесет килограма. Дълги чорлави коси и бяла брада покриваха значителна част от изпосталелия като скелет торс. Костеливите ръце с дълги закривени нокти напомняха крака на граблива птица. Очите му бяха отворени и роговиците им изглеждаха смачкани като презрели плодове. Устата му също бе леко отворена и черният, подут език се подаваше между гнилите зъби.

— Свалете му дрехите, преди да го отнесат — обади се един глас от килията, която беше от другата страна на коридора. — Никой няма да ви даде други до следващия месец.

Фермин се взря в сенките и съгледа две блестящи очи, които го наблюдаваха от койката на отсрещната килия.

— Не се бойте, клетникът не може вече никому да навреди — увери го гласът.

Фермин кимна и се приближи отново до чувала, като се чудеше как точно да проведе тази операция.

— Прощавайте — прошепна той на покойника. — Почивайте в мир и дано Бог ви приеме във вечната си слава.

— Беше атеист — осведоми го гласът отсреща.

Фермин кимна отново и реши да не се церемони повече. Студът, пропил килията, го пронизваше до кости и сякаш загатваше, че тук любезностите са излишни. Затаил дъх, той се залови за работа. Дрехите излъчваха същата воня като мъртвеца. Трупното вкочаняване вече бе напреднало и да съблече тялото се оказа много по-трудно, отколкото бе очаквал. Когато официалните одежди на покойника най-сетне бяха свалени, Фермин отново го покри с чувала и го завърза с един моряшки възел, с който не би се справил дори великият Худини. Най-сетне, пременен с разнищената и смрадлива затворническа униформа, той отново се сгуши на леглото, като се чудеше колко ли души са я носили преди него.

— Благодаря ви — рече най-сетне.

— Няма защо — отвърна гласът от отсрещната килия.

— Фермин Ромеро де Торес, на вашите услуги.

— Давид Мартин.

Фермин свъси вежди. Името му звучеше познато. В продължение на почти пет минути преравяше паметта си за отгласи от миналото, докато най-сетне му просветна. Спомни си следобедите, прекарани в едно кътче на библиотеката на улица „Кармен“, където ненаситно бе поглъщал една поредица от книги с дръзки корици и заглавия.

— Кой Мартин, писателят ли? Авторът на „Градът на прокълнатите“?

В мрака се разнесе въздишка.

— Никой вече не уважава псевдонимите в тая страна.

— Простете моята нетактичност, но аз обожавах книгите ви. Интересът ми към тях бе почти научен. Именно затова зная, че всъщност вашата ръка е държала перото на знаменития Игнациус Б. Самсон...

— На вашите услуги.

— Е, господин Мартин, удоволствие е да се запозная с вас, макар и при такива зловещи обстоятелства, защото от години съм ви голям почитател и...

— Хей, влюбените гугутки, ще млъкнете ли най-сетне? Тук някои хора се опитват да спят — изръмжа един сърдит глас, който като че ли идваше от съседната килия.

— Чуйте го само! Душата на компанията — намеси се втори глас, долитащ от по-далечна част на коридора. — Не му обръщайте внимание, Мартин. Заспи ли човек тук, дървениците жив ще го изядат, като започнат от срамотиите. Хайде, Мартин, защо не ни разкажете някоя история? От ония за Клое...

— Да, за да лъскаш бастуна като някой маймун — обади се враждебният глас.

— Приятелю Фермин — поде Мартин от килията си. — Имам удоволствието да ви представя Номер 12, който на всичко намира кусури, и Номер 15 — страдащ от безсъние, образован и официален идеолог на нашия корпус. Останалите не говорят много, особено Номер 14.

— Говоря, когато имам какво да кажа — тросна се един глух, леден глас, който явно принадлежеше на Номер 14, както предположи Фермин. — Ако всички тук правеха така, нощите щяха да са по-спокойни.

Новият квартирант претегли мислено това странно общество.

— Добър вечер на всички. Казвам се Фермин Ромеро де Торес и е удоволствие да се запозная с вас.

— Удоволствието е изцяло ваше — отвърна Номер 12.

— Добре дошъл и дано престоят ви тук да е кратък — рече Номер 14.

Фермин погледна отново към чувала с трупа и преглътна на сухо.

— Този беше Лусио, предишният Номер 13 — обясни Мартин.

— Не знаем нищо за него, защото беше ням, горкият. Един куршум му беше поразил ларинкса в битката при Ебро^[1].

— Жалко, че подобна участ не е сполетяла и други — обади се Номер 15.

— От какво умря? — попита Фермин.

— В тоя зандан човек умира просто от това, че е тук — отвърна Номер 12. — Друго почти не е нужно.

[1] Битката при р. Ебро (25 юли — 16 ноември 1938 г.) — най-дългото и кърваво сражение между републиканците и националистите по време на Испанската гражданска война. ↑

Рутината правеше ситуацията по-поносима. Веднъж дневно затворниците от първите два коридора бяха извеждани за около час в оградения с ров двор, за да постоят малко на слънце или под дъжда — В зависимост какво предлагаше времето. Храната се състоеше от наполовина пълна купа със студена, мазна и сивкава каша с неопределено естество и с гранясал вкус, с който гладните стомаси свикваха след няколко дена. Раздаваха я към средата на следобед и с времето затворниците се научаваха да очакват с нетърпение нейното пристигане.

Веднъж месечно те предаваха мръсните си дрехи и получаваха други, които на теория бяха държани една минута в казан с кипяща вода, макар че дървениците явно не забелязваха тази рязка смяна на температурите. В неделите се отслужваше литургия, на която бе препоръчително да присъстваш. Никой не смееше да я пропусне, защото свещеникът ги проверяваше по списък и отбелязваше липсващите имена. Две отсъствия означаваха едноседмичен пост, а три — едномесечна ваканция в някой от изолаторите в кулата.

Корпусите, дворът и изобщо всички пространства, през които преминаваха затворниците, бяха строго охранявани. Отряд, въоръжен с пушки и пистолети, патрулираше из затвора и когато интернираните се намираха извън килиите си, бе невъзможно да погледнат в коя да е посока и да не видят поне дузина от тези стражи, застанали нащрек с оръжия, готови за стрелба. Към тях спадаха и не толкова заплашителните тъмничари. Никой от тях нямаше вид на военен и сред затворниците битуваше мнението, че това бяха куп неудачници, които в тия тежки времена не бяха успели да си намерят по-святна работа.

Всеки корпус на затвора имаше назначен тъмничар, който, въоръжен с връзка ключове, дежуреше по дванайсет часа, седнал на стол в края на коридора. Повечето избягваха да се сприятеляват със затворниците, дори не ги заговаряха или поглеждаха, освен в случай на крайна необходимост. Единственото изключение бе един нещастник по

прякор Бебо, изгубил око по време на въздушно нападение, докато работел като нощен пазач във фабрика в Пуебло Секо.

Говореше се, че имал брат близък, който гниел в някакъв зандан във Валенсия. Навярно това бе причината, поради която проявяваше известна доброта към квартирантите и тайно им даваше вода, някой къшей сух хляб или каквото успееше да откопчи от плячката, в която стражите превръщаха колетите, изпрацани от семействата на затворниците. Бебо обичаше да примъква стола си близо до килията на Давид Мартин и да слуша историите, които писателят понякога разказваше на останалите затворници. В този своеобразен ад Бебо беше най-близкото подобие на ангел.

След неделната служба директорът обикновено отправяше кратко поучително слово към своите питомци. За него знаеха само, че се казва Маурисио Валс и че преди войната имал скромни претенции за писател и работел като секретар и доносник на един известен местен автор, дългогодишен съперник на злочестия дон Педро Видал. В свободното си време правел несклопосани преводи на гръцки и латински класици, издавал заедно с две сродни души памфлет с високи културни амбиции и нисък оборот, и организираше литературни вечеринки. На тези събирания цял батальон единомислещи светили окайвали всеобщата ситуация и предричали, че ако те някога вземели нещата в свои ръце, светът щял да достигне олимпийски висоти.

Валс сякаш бил обречен на сивото, горчиво съществуване на посредствените души, които Бог, в безкрайната си суровост, дарява с илюзии за величие и безмерно тщеславие. Войната обаче пренаписала съдбата му, както и тази на мнозина други, а късметът му се променил, когато случайността в съюз със зестрогонството помогнала на Маурисио Валс, дотогава влюбен единствено в дивния си талант и безупречната си изтънченост, да мине под венчило с дъщерята на един влиятелен предприемач, чиито пипала поддържали значителна част от бюджета на генерал Франко и неговите войски.

Булката, осем години по-възрастна от Маурисио, била прикована към инвалидна количка от тринайсетгодишна възраст, линееща от вродена болест, която разяждала мускулите и живота ѝ. Никой мъж никога не я бил поглеждал в очите, нито я бил хващал за ръката, за да ѝ

каже, че е красива, и да я попита за името ѝ. Пръв и последен сторил това Маурисио, който — подобно на всички бездарни писатели — дълбоко в душата си бил колкото суетен, толкова и практичен. Година по-късно двойката сключила брак в Севиля със звездното присъствие на генерал Кейпо де Ляно^[1] и други светила от държавния апарат.

— Голяма кариера ви чака, Валс — предрекъл самият Серано Суньер^[2] по време на една частна аудиенция в Мадрид, на която Валс отишъл, за да си изпроси поста директор на Националната библиотека.

— Испания преживява трудни моменти и всеки испанец от добро семейство трябва да даде рамо, за да спрем марксистките орди, които се стремят да опорочат нашите духовни ресурси — заявил баджанакът на каудильото^[3], ослепителен в своята униформа на оперетен адмирал.

— Разчитайте на мен, Ваше превъзходителство — предложил услугите си Валс. — За каквото и да било.

Това „за каквото и да било“ се оказало директорски пост, но не във великолепната Национална библиотека в Мадрид, както той желаел, а в един затвор с печална репутация, кацнал на скалисто възвишение над град Барселона. Списъкът на роднините и протезетата, претендиращи за престижни служби, бил твърде дълъг и Валс, въпреки всичките си усилия, се намирал в последната трета на опашката.

— Имайте търпение, Валс. Вашето усърдие ще бъде възнаградено.

Ето как Маурисио Валс научил първия си урок в сложното национално изкуство да маневрираш и прогресираш след всяка смяна на режима: хиляди поддръжници се стремели към върховете и надпреварата била прекалено ожесточена.

[1] Гонсало Кейпо де Ляно и Сиера (1875–1951) — испански генерал, сражавал се за националистите по време на Испанската гражданска война. Удостоен с титлата маркиз за професионалната си служба в „Новата Испания“ на Франко. ↑

[2] Рамон Серано Суньер (1901–2003) — испански политик, адвокат. Баджанак на Франко, ключова фигура в обкръжението му и главен „конструктор“ на франкистката политическа система. Получил прозвището *Cañadísimo* („кунядисимус“) от исп. *cañado* („шурей, баджанак“) по аналогия с „генералисимус“. ↑

[3] Франсиско Франко е известен като каудильо — „Caudillo de España“ (Водач на Испания); официално „Caudillo de España por la gracia de Dios“ (Водач на Испания по Божията милост). ↑

Такава поне бе легендата, която се носеше за Валс. Този непотвърден сбор от подозрения, догадки и слухове от трета ръка бе достигнал до ушите на затворниците благодарение на коварните машинации на предишния директор, отстранен от поста си след едва две седмици служба и изгарящ от озлобление срещу това парвеню, отнело му званието, за което се бил борил по време на цялата война. Напусналият директор нямал връзки и бил обременен със злополучен прецедент: случвало се да произнася в пияно състояние шеговити коментари за генералисимуса на всички Испании и поразителната му прилика с Глупчо от „Снежанка и седемте джуджета“ на Дисни. Но преди да го загробят като заместник директор на един затвор в Сеута^[1], той се бе постарал да очерни дон Маурисио Валс пред всеки, проявил готовност да го изслуша.

Едно нещо бе въвн от всяко съмнение: никой не можеше да назовава Валс с друго прозвище освен „господин директора“. Според официалната версия, разгласявана от самия него, дон Маурисио бе литератор с признат авторитет, тънък интелект и впечатляваща ерудиция, придобита през годините на обучението му в Париж, а назначението му в изправителния сектор на управляващия режим бе само временно. Истинската му мисия и съдба бе да просвещава простия народ на една опустошена Испания и да го научи как да мисли с помощта на подбран кръг от съидейници.

Речите му често включваха обширни цитати от собствените му писания, поеми или образователни статии за литературата, философията и наложителното възраждане на мисълта в западния свят, които той редовно публикуваше в националната преса. Ако затворниците го аплодираха бурно в края на тези поучителни слова, господин директорът проявяваше великодушие и нареждаше на тъмничарите да им раздадат цигари, свещи или други предмети на лукса от партията подаръци и колети, изпращани на интернираните от семействата им. Най-примамливите артикули предварително се конфискуваха от тъмничарите, които си ги отнасяха вкъщи или

понякога дори ги продаваха на затворниците. Все пак това беше по-добро от нищо. Починалите от естествени или не съвсем естествени причини — средно от един до трима души седмично — бяха изнасяни в полунощ с изключение на почивните дни и църковните празници; в такъв случай трупът оставаше в килията до понеделника или следващия работен ден, като обикновено правеше компания на новия квартирант. Когато затворниците се обадеха, че един от техните другари е преминал в по-добрия свят, някой от тъмничарите отиваше в килията и проверяваше пулса или дишането, след което пъхаше тялото в един от брезентовите чували, използвани за тази цел. Веднъж завързан, чувалът оставаше в килията, докато погребалните агенти от съседното гробище Монжуик не дойдеха да го приберат. Никой не знаеше какво правеха с труповете и когато затворниците задаваха този въпрос на Бебо, той само свеждаше очи и отказваше да отговори.

На всеки петнайсет дни се провеждаше военен съд по съкратена процедура и осъдените биваха разстрелвани призори. Понякога — поради неизправност на пушките или амунициите — взводът за разстрел не успяваше да порази никой жизненоважен орган и тогава воплите на ранените, паднали в рова, се чуваха с часове. Друг път отекваше експлозия и виковете секваха отведнъж. Сред затворниците бе разпространена теорията, че някой от офицерите довършвал недоубитите с граната, но все пак никой не беше сигурен, че това бе вярното обяснение.

Носеше се и друг слух — че в петък сутрин господин директорът приемал в кабинета си съпруги, дъщери, годеници, че даже лели и баби на затворници. Сваляйки предварително венчалния си пръстен, който криел в най-горното чекмедже на писалището си, той изслушвал исканията им, претеглял молбите им, предлагал кърпичка за сълзите им и приемал подаръци и услуги от друго естество, предоставени след обещание за по-добра храна или отношение към близките им или за преразглеждане на неясните присъди, които никога не стигали до решение.

В други случаи Маурисио Валс просто поднасял на посетителките си чаени сладки и чаша мускат и ако въпреки мизерните времена и недохранването все още ловели око, им четял някои от писанията си и им признавал, че бракът му с болна жена бил същинско изпитание за святост. Надълго и нашироко се оплаквал колко

ненавиждал работата си на тъмничар и колко унижително било за човек с неговата висока култура и изтънченост да бъде обвързан с такава долна служба, когато истинското му призвание било да е част от елита на страната.

Затворниците с по-дълъг стаж съветваха да не се говори за директора и по възможност дори да не се мисли за него. Повечето от тях предпочитаха да говорят за жените и за семействата, които бяха оставили зад гърба си, за живота, който си спомняха. Някои имаха снимки на приятелки или съпруги, които кътаха като съкровище и бяха готови да ги отбраняват с цената на живота си, ако някой се опиташе да им ги вземе. Не един и двама бяха казали на Фермин, че най-лоши са първите три месеца. После човек изгубваше всяка надежда, времето започваше да тече по-бързо и лишените от смисъл дни приспиваха душата.

[1] Сеута — автономен испански град, разположен на средиземноморския бряг на Северна Африка, срещу Гибралтар. ↑

В неделните дни, след литургията и речта на директора, някои затворници се събираха в едно слънчево кътче на двора, за да споделят някоя и друга цигара и да послушат историите, които им разказваше Давид Мартин, когато умът му беше бистър. Фермин, който ги знаеше почти всичките, защото беше чел цялата поредица „Градът на прокълнатите“, се присъединяваше към групата и оставяше въображението си да полети. Мартин обаче нерядко не беше в състояние да преброи дори до пет, тъй че другите го оставяха на мира, докато той се свираще по ъглите, за да си говори сам. Фермин го наблюдаваше внимателно и понякога го следваше отблизо, защото имаше нещо у този клетник, от което му се свиваше сърцето. Фермин използваше всичките си ловки номера и хитрини, за да му набавя цигари или дори бучки захар, които писателят обожаваше.

— Фермин, вие сте добър човек. Постарайте се да не ви личи.

Мартин винаги носеше със себе си една стара фотография, която обичаше да съзерцава дълги мигове. На нея се виждаше облечен в бяло мъж, който водеше за ръка момиченце на десетина години. И двамата наблюдаваха падащия здрач от края на малък дървен кей, който се връзваше в морето като мостик, прострян над прозрачни води. Когато Фермин го разпитваше за фотографията, Мартин само се усмихваше и безмълвно я прибираще в джоба си.

— Кое е момичето на снимката, господин Мартин?

— Не съм сигурен, Фермин. Паметта ми изневерява понякога. Не ви ли се случва и на вас?

— Разбира се. На всички ни се случва.

Носеше се мълва, че Мартин не бил съвсем с всичкия си, но скоро след като започна да се сближава с него, Фермин си даде сметка, че бедният човек бе дори по-зле, отколкото останалите затворници предполагаша. На моменти разсъждаваше по-ясно от всеки друг, но много пъти като че ли не осъзнаваше къде се намира и говореше за хора и места, които очевидно съществуваха само в спомените или въображението му.

Фермин често се будеше на разсъмване и го чуваше как говори в килията си. Ако се промъкнеше предпазливо до решетките и наостреше уши, успяваше да чуе съвсем ясно как писателят спори с някого, когото наричаше „господин Корели“ — подчертано зловец тип, съдейки по думите, които разменяше с него.

В една такава нощ Фермин запали остатъка от последната си свещ и я вдигна по посока на отсрещната килия, за да се увери, че Мартин наистина е сам и че двата гласа, неговият и на тъй наречения Корели, излизат от едни и същи устни. Мартин обикаляше килията си и когато погледите им се срещнаха, Фермин разбра, че неговият другар по съдба не го виждаше. Той се държеше така, сякаш стените на затвора не съществуваха и диалогът му с онзи странен човек се водеше на някакво много далечно място.

— Не му обръщайте внимание — прошепна Номер 15 от сенките. — Всяка нощ прави същото. Съвсем е изкукуругал. Щастливец!

На следващата сутрин, когато Фермин го попита за въпросния Корели и за среднощните му разговори, Мартин само го изгледа учудено и се усмихна смутено. При друг случай, когато не можеше да заспи поради студа, Фермин отново се приближи до решетките и чу как Мартин си говори с някого от невидимите си приятели. Нея нощ Фермин се осмели да го прекъсне.

— Мартин? Аз съм, Фермин, съседът ви. Добре ли сте?

Мартин пристъпи до решетките на килията си и Фермин видя, че лицето му е обляно в сълзи.

— Господин Мартин? Коя е Изабела? Преди малко говорехте за нея.

Писателят го изгледа продължително.

— Изабела е единственото хубаво нещо, което е останало на тоя шибан свят — отвърна той с необичайна за него горчивина. — Ако не беше тя, той заслужава да му драснеш една клечка кибрит и да гори, докато и пепел не остане.

— Простете, Мартин. Не исках да ви безпокоя.

Мартин се оттегли в сенките. На следващия ден го намериха да трепери в локва от кръв. През нощта Бебо бе заспал на стола си и писателят се бе възползвал от това, за да си разкъса вените, стържейки

китките си по камъните. Когато го отнесоха на носилка, бе смъртно бледен и Фермин си помисли, че няма да го види повече.

— Не се тревожете за приятеля си, Фермин — рече Номер 15. — Ако беше някой друг, щеше да отиде направо в чувала, но не и Мартин — господин директорът няма да го остави да умре. Никой не знае защо.

Килията на Давид Мартин остана празна в продължение на пет седмици. Когато Бебо го донесе на ръце като дете, облечен в бяла пижама, ръцете му бяха превързани чак до лактите. Не помнеше никого и прекара първата нощ, като си говореше сам и се смееше. Бебо придърпа стола си до решетките на килията му и цяла нощ бдя над него, като му подаваше бучки захар, които бе задигнал от стаята на офицерите и бе скрил в джобовете си.

— Господин Мартин, моля ви, не говорете така, че Бог ще ви накаже — шепнеше му тъмничарят между отделните захарчета.

В реалния свят Номер 12 бе доктор Роман Санауха, шеф на отдел вътрешни болести в Клиниката на Барселона — човек честен и изцелен от идеологически мании и заблуди, чиято съвест и отказът му да издаде приятелите си го бяха изпратили в крепостта. По принцип професиите на затворниците не се зачитаха между тези стени, освен когато дадена професия можеше да донесе някаква изгода на директора. В случая с доктор Санауха бързо бе установено, че той би могъл да бъде полезен.

— За жалост не разполагам тук с подходящите медицински ресурси — обясни му директорът. — Истината е, че режимът си има по-важни грижи и много-много не се интересува дали някой от вас ще изгние от гангрена в килията си. С големи усилия извоювах да ми изпратят зле оборудвана аптечка и един шарлатанин, когото надали биха взели за метач във ветеринарния факултет. Но това е всичко, което имам на разположение. Зная, че преди да се поддадете на заблудата на неутралитета, сте се ползвали с известна репутация като лекар. По причини, които не ви касаят, за мен е от особена важност затворникът Давид Мартин да не ни напусне преждевременно. Ако се съгласите да сътрудничите, за да го поддържаме в прилично добро здраве, доколкото е възможно при тези обстоятелства, уверявам ви, че

ще направя престоя ви тук по-поносим и лично ще се погрижа да преразгледат вашия случай с оглед скъсяване на присъдата ви.

Доктор Санауха кимна.

— Дочувам, че според някои затворници на Мартин нещо му хлопа дъската, както казвате вие. Така ли е? — попита директорът.

— Не съм психиатър, но по мое скромно мнение той е видимо неуравновесен.

Директорът претегли тази забележка.

— Според преценката ви на лекар, колко дълго би могъл да издържи? Жив, имам предвид.

— Не зная. Условията в затвора са нездравословни и...

Директорът го накара да млъкне, като кимна с отегчено изражение.

— А разсъдъкът му? Според вас колко време ще може да запази умствените си способности?

— Не много дълго, струва ми се.

— Разбирам.

Директорът му предложи цигара, която докторът отказа.

— Харесвате го, нали?

— Почти не го познавам — отвърна Санауха. — Изглежда свестен човек.

Директорът се усмихна.

— И ужасен писател. Най-лошият, който тази страна някога е имала.

— Господин директорът е международен авторитет по всички въпроси на литературата. Аз не разбирам нищо от тази тема.

Събеседникът му го измери с леден поглед.

— За по-малки безочливости съм изпращал хора в изолатор за три месеца. Малцина оцеляват, а оцелелите се връщат в по-лошо състояние от това на приятеля ви Мартин. Не си въобразявайте, че дипломата ви гарантира някакви привилегии. В досието ви пише, че имате съпруга и три дъщери навън. Късметът ви — и вашият, и на семейството ви — зависят от това, доколко ще ми бъдете полезен. Ясно ли се изразявам?

Доктор Санауха преглътна с мъка.

— Да, господин директоре.

— Благодаря, докторе.

Санауха редовно трябваше да хвърля един поглед на Мартин по нареждане на Валс. Последният, според клюката, не се доверяваше особено на лекаря на затвора — хитър шарлатанин, който от постоянно съставяне на смъртни актове явно бе забравил понятието профилактични грижи — и не след дълго го уволни.

— Какво е състоянието на пациента, докторе?

— Доста е слаб.

— Ясно. А вътрешните му демони? Все така ли си говори сам и си въобразява разни неща?

— В това отношение няма промяна.

— Прочетох в „АВС“^[1] една отлична статия от моя добър приятел Себастиан Хурадо, в която се говори за шизофренията, болестта на поетите.

— Нямам нужната квалификация, за да поставя такава диагноза.

— Но сте достатъчно квалифициран, за да го поддържате жив, нали?

— Правя каквото мога.

— Правете повече от това. Помислете за дъщерите си. Толкова млади и тъй беззащитни сред всички тия бездушни негодници и червени, които все още се крият навън.

С течение на месеците доктор Санауха постепенно се привързва към Мартин и един ден, докато споделяха фасове, разказа на Фермин онова, което знаеше за този човек, който със своите блънувания и със статуса си на официален лунатик на затвора си бе спечелил шеговития прякор „Затворника на рая“.

[1] Испански ежедневник с консервативен уклон. ↑

— Да ви кажа честно, според мен Давид Мартин вече е бил болен от известно време, когато го докараха тук. Чували ли сте за шизофренията, Фермин? Това е една от любимите нови думи на господин директора.

— На това цивилните обикновено му викат „да ти хлопа дъската“.

— Не е шега работа, Фермин. Болестта е много сериозна. Не е по моята специалност, но съм виждал няколко случая. Пациентите често чуват гласове, виждат и си спомнят лица или събития, които никога не са се случвали... Умствените способности постепенно се влошават и от един момент нататък болните вече не могат да направят разлика между действителността и измислицата.

— Както, впрочем, седемдесет процента от испанците... Мислите ли, че бедният Мартин страда от тази болест, докторе?

— Не зная със сигурност. Както ви казах, не е по моята специалност, но смятам, че проявява някои от най-често срещаните симптоми.

— Може би в този случай заболяването му е късмет...

— Никога не е късмет, Фермин.

— А той знае ли, че е, тъй да се каже, засегнат?

— На лудия винаги му се струва, че другите хора са луди.

— Нали и аз това казвам за седемдесет процента от испанците...

Един страж ги наблюдаваше внимателно от караулната си будка, сякаш се опитваше да чете по устните им.

— Говорете по-тихо, че ще си вземем белята.

Докторът направи знак на Фермин да се обърнат и да тръгнат към другия край на двора.

— В тия времена дори стените имат уши — рече той.

— Сега остава само да им изникне половин мозък между ушите — тогава може би ще се избавим от това дередже — отвърна Фермин.

— Знаете ли какво ми каза Мартин първия път, когато му направих медицински преглед по настояване на господин директора?

— Докторе, мисля, че открих единствения начин да се измъкне човек от този затвор.

— Как?

— Само ако е мъртъв.

— Не можахте ли да измислите по-практичен начин?

— Чели ли сте „Граф Монте Кристо“, докторе?

— Като дете. Почти не си го спомням.

— Е, прочетете го пак. Всичко е описано там.

— Не му казах, че по нареждане на господин директора всички произведения на Александър Дюма бяха изтеглени от библиотеката на затвора, заедно с Дикенс, Галдос и много други автори, чиито творби смяташе за буламачи, които само развличат простия народ, без да го възпитават. Той ги замени с колекция от собствените си непубликувани романи и разкази, а също и с книги на свои приятели — всичко това подвързано с кожа от един затворник с опит в графичните изкуства, казваше се Валенти. Щом приключи работата, директорът го умори от студ, като го застави да прекара пет нощи на двора под януарския дъжд, и то само защото се бе пошегувал с изящството на прозата му. Така Валенти успя да излезе оттук по метода на Мартин: мъртъв.

След като прекарах известно време тук, разбрах от разговорите между тъмничарите, които дочувах понякога, че Давид Мартин е бил докаран в затвора по настояване на самия господин директор. Преди това го държали в затвора Модело, обвинен в серия от престъпления, за които надали някой е повярвал, че наистина са извършени от него. Твърдеше се, наред с други неща, че в пристъп на ревност убил своя ментор и най-добър приятел, заможен мъж на име Педро Видал, писател като него, а също и съпругата на Видал, Кристина. И че ликвидирал хладнокръвно неколцина полицаи и не знам още кого. В последно време обвиняват толкова хора в толкова неща, че човек вече не знае какво да мисли. Трудно ми е да повярвам, че Мартин е убиец, но пък по време на войната съм виждал толкова хора и от двете страни да си свалят маската и да показват истинското си лице, че иди разбери... Всеки хвърля камък, а после сочи съседа си.

— О, ако аз седна да ви разправам... — вметна Фермин.

— Там е работата, че бащата на въпросния Видал е влиятелен индустриалец, червив с пари. Говори се даже, че бил един от ключовите банкери на националната фракция. Защо става така, че bankerите печелят всички войни? Както и да е, тази важна клечка Видал лично поискал от Министерството на правосъдието да издирят Мартин и да се погрижат да изгние в затвора заради онова, което сторил със сина му и снаха му. Изглежда, че Мартин бил избягал от страната и се укривал в чужбина почти три години, когато го открили близо до границата. Надали е бил с всичкия си, мисля си аз, за да се върне в Испания, където са го чакали, за да го разпнат. И то през последните дни на войната, когато хиляди хора прекосяваха границата в обратната посока.

— Понякога на човек му писва да бяга — рече Фермин. — Светът е много малък, когато няма къде да отидеш.

— Сигурно това си е мислел и Мартин. Не знам как е успял да мине границата, но неколцина местни жители от Пучсерда^[1] уведомили Цивилната гвардия^[2], след като го гледали да броди из града дни наред, облечен в дрипи, и да си говори сам. После пък някакви овчари го видели по пътя за Болвир, на няколко километра от Пучсерда. Там има едно голямо старо имение, наречено Торе дел Ремеи, което по време на войната било превърнато в болница за ранени на фронта. Ръководели го група жени, които навярно се съжалили над Мартин и му предложили подслон и храна, като го взели за военен. Когато гвардейците отишли да го приберат, вече не бил там, но същата нощ го заварили да върви по замръзналото езеро, опитвайки се да пробие дупка в леда с един камък. Отначало помислили, че се опитва да се самоубие, и го откарали в санаториума Вила Сан Антонио. Очевидно един от тамошните лекари го познал — не ме питайте как — и когато името му стигнало до военното губернаторство, го прехвърлили в Барселона.

— В устата на вълка...

— Добре го казахте. Изглежда, че съдебният процес не е продължил и два дена. Списъкът на предявените обвинения бил безкраен и въпреки че почти нямало улики или доказателства, които да ги подкрепят, прокурорът — незнайно как — успял да представи многобройни свидетели, които дали показания срещу Мартин. Десетки хора се явили в залата — подкупени навярно от стария Видал — и

изразили към подсъдимия такава люта ненавист, която изненадала дори съдията. Бивши колеги на Мартин от времето, когато работел в един незначителен вестник, наречен „Ла вос де ла индустрия“^[3], псевдоинтелектуалци, неудачници и завистници от всякакъв сорт изпълзели от канавките, за да се закълнат, че писателят е извършил всичко, в което го обвиняват, че и повече. Нали знаете как стават тези работи? По нареждане на съдията и по съвет на Видал старши всичките му творби били конфискувани и изгорени под предлог, че са подривна литература и противоречат на морала и обществените интереси. Когато Мартин заявил в съда, че единственият обществен интерес, който той защитава, е четенето, а останалото си е лична работа на всеки индивид, съдията му прибавил още десет години към присъдата, която вече била издадена. Изглежда, че вместо да си трае по време на процеса, Мартин отговарял без задръжки на всичко, което го питали, и в крайна сметка сам си изкопал гроба.

— Всичко се прощава на тоя свят, само да казваш истината е непростимо.

— И тъй, осъдили го на доживотен затвор. „Ла вос де ла индустрия“, вестникът, притежаван от стария Видал, публикувал обширен протокол, изброяващ всичките му престъпления, и — като капак на всичко — една уводна статия. Познайте кой я подписал!

— Нашият превъзходен директор, дон Маурисио Валс.

— Същият. В нея той определил Мартин като „най-лошият писател в историята“ и изразил радостта си, че книгите му били унищожени, защото били „обида за човечеството и за добрия вкус“.

— Същото казаха и за Двореца на музиката^[4] — отбеляза Фермин. — Там е работата, че при нас се е събрал каймакът на международната интелигенция. С право е казал Унамуно: нека другите да творят, ние ще изказваме мнения.

— Невинен или не, след публичното си унижение и изгарянето на всяка страница, която бил написал, Мартин се озовал в една килия в затвора Модело. Там навярно щял да си умре след няколко седмици, ако не бил господин директорът, който следял случая му с най-жив интерес и по някаква странна причина бил обсебен от него, тъй че успял да получи достъп до досието му и издействал да го прехвърлят на това място. Мартин ми разказа, че в деня, когато пристигнал тук, Валс го извикал в кабинета си и му дръпнал една от своите речи.

— Мартин, вие сте осъден престъпник и вероятно закоравял диверсант, но все пак има нещо, което ни свързва. И двамата сме хора на словото и макар да сте посветили провалената си кариера на писане на боклуци за невежите маси, лишени от интелектуално ръководство, мисля, че бихте могли да ми помогнете и така да изкупите грешките си. Имам една колекция от романи и поеми, над които съм работил през последните години. Те са на изключително високо литературно ниво и аз, за жалост, силно се съмнявам, че в тази страна на неграмотници ще се намерят повече от триста читатели, способни да проумеят и да оценят тяхната стойност. Затова си помислих, че може би вие, който проституирате със занаята си и сте близък до простолюдието, четящо по трамваите, бихте могли да ми помогнете да внеса някои малки промени, за да доближа творбите си до печално ниското ниво на испанските читатели. Ако се съгласите да сътрудничите, уверявам ви, че мога да направя престоя ви тук много по-приятен. Дори бих могъл да издействам да върнат делото ви за преразглеждане. А вашата малка приятелка... Как се казва? Ах, да, Изабела. Същинска прелест, ако ми позволите този коментар. Както и да е, тя дойде да ме види и ми каза, че е наела един млад адвокат, някой си Брианс, и е успяла да събере достатъчно пари за защитата ви. Да не се зальгваме: и двамата знаем, че нямаше никакви основания за вашето дело и бяхте осъден благодарение на спорни показания. Изглежда, че имате истински талант да си създавате врагове, дори сред хора, за чието съществуване сигурно изобщо не подозирате. Не правете грешката да си създадете още един враг в мое лице, Мартин. Аз не съм някой от онези нещастници. Откровено казано, тук, между тези стени, аз съм Бог.

— Не зная дали Мартин е приел предложението на господин директора, или не, но имам чувството, че го е приел, защото все още е жив и очевидно нашият личен Бог е заинтересован това да не се

промени, поне за момента. Дори му е предоставил в килията хартия и принадлежности за писане, навярно за да префасонира великите творби, тъй че нашият директор най-сетне да се окичи с онази безсмъртна литературна слава, за която толкова жадува. Аз, да ви кажа честно, не зная какво да мисля. Впечатлението ми е, че клетият Мартин не е в състояние да препише дори номера на обувките си и че през повечето време е в плен на едно чистилище, което сам е изградил в ума си, където угризенията и мъката жив ще го изядат. Макар че моята област са вътрешните болести и не съм квалифициран да му поставя диагноза...

[1] Административен център на район Баша Серданя в провинция Жирона, близо до границата с Франция. ↑

[2] Испански полицейски корпус с военни и цивилни функции. ↑

[3] Гласът на индустрията (исп.). ↑

[4] Дворец на каталонската музика — концертна зала в Барселона, проектирана от архитекта Луис Доменек и Монтанер в стил модерн и построена между 1905 и 1908 г. Обявена е за паметник на Световното наследство от ЮНЕСКО. ↑

Историята, разказана от добрия доктор, заинтригува Фермин. Верен на вечното си застъпничество за изгубени каузи, той реши да направи самостоятелно разследване, за да научи повече неща за Мартин и мимоходом да усъвършенства идеята за бягство *via mortis*^[1] в стила на мосю Александър Дюма. Докато размишляваше над темата, все повече му се струваше, че поне в това отношение Затворникът на рая не беше чак толкова смахнат, колкото го изкарваха. Всеки път, когато ги пускаха в двора, Фермин намираще повод, за да се доближи до Мартин и да завърже разговор с него.

— Фермин, вече имам чувството, че сме гаджета. Следвате ме като сянка, накъдето и да се обърна, все вас виждам.

— Прощавайте, господин Мартин, но има едно нещо, което мира не ми дава.

— И кое, ако мога да знам, ви вълнува толкова силно?

— Вижте, правичката да ви кажа, не разбирам как почтен човек като вас се е съгласил да помогне на онова гадно и суетно кюфте, нашето директорче, в мошеническите му опити да мине за салонен писател.

— Не цепите басма, а? На това място май няма никакви тайни.

— Просто имам нюх за разкриване на сложни машинации и други детективски занимания.

— В такъв случай сигурно сте узнали, че не съм почтен човек, а престъпник.

— Така е решил съдията.

— Подкрепен от цяла армия свидетели под клетва.

— Подкупени от един злодей и страдащи от хроничен запек поради завист и най-различни низости.

— Я ми кажете, Фермин, има ли нещо, което да не знаете?

— О, безброй неща. Но онова, което вече дни наред не мога да преглътна, е защо имате вземане-даване с този самозабравил се кретен. Хората като него са гангрена на тази страна.

— Такива хора има навсякъде, Фермин. Никоя страна няма патент.

— Но само тук ги вземаме на сериозно.

— Не го съдете прибързано. В целия този фарс господин директорът е много по-сложен персонаж, отколкото изглежда. Първо на първо, самозабравилият се кретен, както го наричате, е човек с голяма власт.

— Да, въобразява си, че е Господ.

— В това конкретно чистилище може би не е далече от истината.

Фермин сбърчи нос. Такива приказки хич не му се нравеха. Мартин сякаш с наслада отпиваше от виното на своето поражение.

— Да не би да ви е заплашвал? Това ли е? Какво повече може да ви направи?

— На мен нищо, освен да ме разсмее. Но на други хора, които са извън тези стени, би могъл сериозно да навреди.

Фермин дълго мълча.

— Простете ми, господин Мартин. Не исках да ви обидя. Не бях помислил за това.

— Не ме обиждате, Фермин. Напротив, струва ми се, че гледате твърде великодушно на моята ситуация. Вашето доверие говори много повече за вас, отколкото за мен.

— Всичко е заради онази госпожица, нали? Изабела.

— Госпожа е.

— Не знаех, че сте женен.

— Не съм. Изабела не е моя съпруга. Не ми е и любовница, ако това си мислите.

Фермин си замълча. Не искаше да поставя под съмнение думите на писателя, но само като го чуеше да говори за нея, му ставаше пределно ясно, че тази госпожица или госпожа бе човекът, когото бедният Мартин обичаше повече от всичко на света, навярно едничкото нещо, което го поддържаше жив в тази бездна от мизерия. А най-тъжното бе, че той сякаш дори не го осъзнаваше.

— Изабела и нейният съпруг държат книжарница — едно място, което винаги е имало много специално значение за мен още от детските ми години. Господин директорът ми каза, че ако не изпълня желанието му, ще се погрижи да ги обвинят, че продават подривна

литература, да им отчуждят книжарницата, да ги пратят в затвора и да им отнемат синчето, което няма и три години.

— Тоя шибан кучи син — тихо рече Фермин.

— Недейте, Фермин — каза Мартин. — Това не е ваша война. Тя си е моя. Заслужил съм я заради онова, което направих.

— Нищо не сте направили, Мартин.

— Не ме познавате добре, Фермин. Пък и хич не ви трябва. Онова, над което трябва да се съсредоточите, е как да избягате оттук.

— Това е другото, за което исках да ви попитам. Доколкото разбрах, в момента разработвате експериментален метод за измъкване от тая клоака. Ако ви трябва опитно зайче — доста мършавичко, но преливащо от ентузиазъм, — смятайте, че съм на вашите услуги.

Мартин го гледаше замислено.

— Чели ли сте Дюма?

— От кора до кора.

— Да, имате такъв вид. Щом е така, навярно се досещате какво имам предвид. Слушайте ме внимателно.

[1] Чрез смъртта (пат.). ↑

Фермин бе прекарал шест месеца в пленничество, когато една поредица от събития промени значително рутината на живота му. Първото от тях бе, че по това време, когато режимът все още вярваше, че Хитлер, Мусолини и сие ще спечелят войната и скоро цяла Европа ще придобие цвета на долните гащи на Генералисимуса, една безнаказана и яростна вълна от главорези, доносници и новопокръстени политкомисари докара броя на затворените, задържани, подсъдими или „изчезнали“ граждани до незапомнени висоти.

Затворите на страната не можеха да се справят с наплива и военните власти наредиха на управата на Монжуик да удвои и дори да утрои броя на интернираните, за да поеме част от пороя от осъдени, който заливаше онази сразена и окаяна Барселона от 1940 г. За целта господин директорът уведоми затворниците в една от изящните си неделни речи, че от този момент нататък ще споделят килиите си. Доктор Санауха беше преместен при Мартин, вероятно за да го наглежда и да обуздава самоубийствените му пориви. Фермин трябваше да дели килия № 13 с бившия си съсед, Номер 14, и тъй нататък. Всички затворници в корпуса бяха настанени по двама, за да освободят място за новопристигащите, докарвани всяка нощ с пикапи от затворите Модело или Кампо де ла Бота.

— Не ми правете такива физиономии, че на мен тая работа ми харесва още по-малко, отколкото на вас — уведоми Номер 14 новия си другар, щом се премести при него.

— Предупреждавам ви, че проявите на враждебност ми причиняват неконтролируемо газоотделяне — заплаши го Фермин. — Тъй че зарежете бабаитлъка и се постарайте да се държите любезно и да пикаете с лице към стената, без да пръскате, инак някой ден ще осъмнете, покрит с поникнали гъби.

Бившият Номер 14 прекара пет дни, без да пророни нито дума на Фермин. Най-сетне, сразен от зловонните газове, с които последният го обгръщаше в ранни зори, реши да смени стратегията си.

— Нали ви предупредих? — рече Фермин.

— Добре, предавам се. Казвам се Себастиан Салгадо, синдикалист по професия. Дайте да си стиснем ръцете и да бъдем приятели, но, за Бога, спрете да пърдите така, защото вече започвам да халюцинирам и виждам насън как Захарното момче^[1] танцува чарлстон.

Фермин се ръкува със Салгадо, при което забеляза, че му липсват кутрето и безименният пръст.

— Фермин Ромеро де Торес, щастлив да се запознае най-сетне с вас. По професия — член на тайните разузнавателни служби в карибския сектор на каталонското правителство, понастоящем в резервите, а по призвание — библиограф и любител на литературата.

Салгадо изгледа новия си другар по неволя и подбели очи.

— А разправят, че Мартин бил луд!

— Луд е оня, който се има за здравомислещ и смята, че глупаците не са от неговия ранг.

Сразен, съкилийникът му само кимна в отговор.

Второто събитие се случи няколко дни по-късно, когато двама стражи дойдоха да го вземат по здрач. Бебо им отвори килията, като се опитваше да прикрие безпокойството си.

— Ей, ти, кльоцавият, ставай — изфъфли единият от стражите.

Салгадо помисли за миг, че молитвите му са били чути и че отвеждат другаря му на разстрел.

— Кураж, Фермин — ободри го той с усмивка. — Да умрете за Бога и отечеството — какво по-хубаво от това?

Двамата стражи сграбчиха Фермин, оковаха му ръцете и краката и го помъкнаха по коридора, съпътстван от разтревожените погледи на останалите затворници и гръмкия смях на съкилийника си.

— От тая работа и с пърдене няма да се измъкнеш — кикотеше се Салгадо.

[1] Захарното момче — прякор на Салвадор Сеги (1886–1923), един от най-видните лидери на каталонския анархосиндикализъм от началото на XX в. ↑

Преведоха го през лабиринт от тунели до един дълъг коридор, в чийто край се виждаше масивна дървена врата. Фермин почувства, че му се гади и реши, че е настъпил края на жалкия му живот. Зад вратата сигурно го чакаше Фумеро с оксигенова горелка и цяла нощ на разположение. За изненада на затворника, когато стигнаха вратата, единият от стражите му свали оковите, а другият почука внимателно.

— Влез — отвърна добре познат глас.

Ето как Фермин се озова в кабинета на господин директора, разкошно обзаведена стая с изискани мебели и килими, откъснати навярно от някое имение в района Бонанова. Сцената допълваха един испански флаг с орел, щит и надпис, един портрет на каудильото, ретуширан по-силно дори от рекламните снимки на Марлене Дитрих, и самият господин директор, дон Маурисио Валс, който се усмихваше зад бюрото си, наслаждавайки се на вносна цигара и чаша бренди.

— Седни — покани го той. — Не се страхувай.

Фермин забеляза до него поднос с препълнена чиния с месо, грах и картофено пюре, което още вдигаше пара и миришеше на горещо масло.

— Това не е мираж — благо рече директорът. — Това е твоята вечеря. Надявам се да ти хареса.

Фермин, който за последен път бе виждал такъв разкош през юли 1936 г., се нахвърли на храната, преди видението да се е изпарило. Господин директорът го гледаше как нагъва с едно изражение на погнуса и презрение, което прозираше зад застиналата му усмивка, палеше цигара от цигара и току пригладдаше напомадената си коса. Когато вечерята бе ометена, Валс направи знак на стражите да се оттеглят. Насаме господин директорът изглеждаше много по-зловещ, отколкото в присъствието на въоръжен ескорт.

— Фермин, нали? — небрежно попита той.

Затворникът бавно кимна.

— Навярно се питаш защо съм те повикал.

Фермин се сви на стола си.

— Нямах повод за тревога, дори напротив. Наредих да те докарат тук, защото искам да подобра условията ти на живот и, кой знае, може би да преразгледам присъдата ти, защото и двамата сме наясно, че обвиненията срещу теб бяха несъстоятелни. В такива смутни времена живеем сега, че покрай сухото гори и суровото. Това е цената на националното възраждане. Независимо от тези съображения, искам да знаеш, че съм на твоя страна. Аз самият в известен смисъл съм затворник тук. Сигурен съм, че и двамата искаме да се махнем от това място час по-скоро и мисля, че можем да си помогнем взаимно. Цигарка?

Фермин плахо прие.

— Ако нямате нищо против, ще си я запазя за по-късно.

— Разбира се. Ето, вземи целия пакет.

Фермин пъкна пакета в джоба си. Господин директорът се наведе напред, като се усмихваше. В зоологическата градина има точно такава змия, помисли си Фермин, само че онази яде единствено мишки.

— Как ти се струва новият ти другар по килия?

— Салгадо? Очарователна личност.

— Не знам дали ти е известно, че преди да го опандизят, този негодник е бил терорист и наемен убиец, работещ за комунистите.

Фермин поклати глава.

— На мен пък ми каза, че е синдикалист.

Валс тихо се изсмя.

— През май 1938 г. се промъкнал сам-самичък в дома на семейство Вилажоана на Пасео де ла Бонанова и ги очисти всичките, включително петте им деца, четирите прислужнички и осемдесет и шестгодишната баба. Знаеш ли кои бяха Вилажоана?

— Ами...

— Бижутери. В момента на престъплението в къщата имало бижута и пари в брой на стойност двайсет и пет хиляди песети. Знаеш ли къде са тези пари сега?

— Нямам представа.

— Не само ти — никой няма представа. Едничкият, който знае, е другарят Салгадо, който решил да не ги даде на пролетариата, а да си ги скрие, за да живее на широка нога след войната. Нещо, което никога няма да направи, защото ще го държим тук, докато пропее, или докато твоят приятел Фумеро го нареже на малки парченца.

Фермин кимна. Беше събрал две и две.

— Вече забелязах, че му липсват два пръста на дясната ръка и походката му е малко странна.

— Помоли го някой ден да си свали гащите и ще видиш, че му липсват и други работи, които е изгубил по трасето, защото упорито отказва да сътрудничи.

Фермин преглътна на сухо.

— Искам да знаеш, че мен тези зверства ме отвращават. Това е едната от двете причини, поради които наредих да преместят Салгадо в твоята килия: вярвам, че хората стигат до разбирателство, като разговарят. Искам от теб да разучиш къде е скрил плячката от дома на Вилажоана и от всички други грабежи и престъпления, които е извършил през последните години, и да ми кажеш.

Фермин усети как сърцето му слезе в петите.

— А другата причина?

— Второто е, че напоследък, както забелязах, двамата с Давид Мартин сте станали големи дружки. Това много ме радва. Приятелството е добродетел, която облагородява човеците и спомага за реабилитирането на затворниците. Не знам дали ти е известно, че Мартин е писател.

— Чувал съм нещо такова.

Господин директорът му отправи леден поглед, но запази дружелюбната си усмивка.

— Мартин не е лош човек, но страда от много заблуди. Една от тях е наивната идея, че трябва да брани разни недостойни личности и тайни.

— Нищо чудно, той си е особняк.

— Разбира се. Затова си помислих, че може би няма да е зле, ако си плътно до него и си държиш очите и ушите отворени, за да ми разказваш какво говори, какво мисли, какво чувства... Сигурно ти е споменал нещо, което е привлякло вниманието ти.

— Сега ми идва наум, господин директоре, че в последно време се оплаква доста от една пришка на слабините, където кожата му се е протрила от гащите.

Валс въздъхна и измърмори нещо под носа си, видимо отегчен от необходимостта да се държи любезно с такъв неблагонадежден индивид.

— Слушай, палячо, тая работа може да стане по лесния начин, а може и по трудния. Опитвам се да бъда умерен, но е достатъчно само да вдигна този телефон и твоят приятел Фумеро ще бъде тук след половин час. Разправяли са ми, че напоследък освен горелката държи в една от подземните килии сандъче с дърводелски инструменти, с които правел чудеса. Ясно ли се изразявам?

Фермин стисна здраво ръцете си, за да скрие треперенето им.

— Отлично, господин директоре. Простете ми. Толкова отдавна не съм ял месо, че белтъчините сигурно ме удариха в главата. Няма да се повтори.

Директорът се усмихна и продължи, сякаш нищо не се бе случило.

— Особено ми е интересно дали Мартин някога е споменавал за някакво гробище на забравените или мъртвите книги, или нещо от този род. Помисли добре, преди да отговориш. Разправял ли ти е за това място?

Фермин поклати глава.

— Заклевам се пред Ваше благородие, че през живота си не съм чувал господин Мартин или който и да било да споменава за такова гробище...

Господин директорът му намигна.

— Вярвам ти. И затова знам, че ако някога го спомене, ще ми кажеш. А ако той си трае, ти ще повдигнеш този въпрос и ще разбереш къде се намира.

Фермин закима усърдно.

— Има и още нещо. Ако Мартин отвори пред теб дума за една работа, която съм му възложил да свърши, убеди го, че е в негов интерес, и най-вече в интерес на една високо ценена от него млада дама, а също и на съпруга и детето ѝ, да запретне ръкави и да напише най-добрата си творба.

— Госпожа Изабела ли имате предвид? — попита Фермин.

— А, значи ти е говорил за нея... Да беше я видял — рече директорът, докато си бършеше очилата с кърпичка. — Младичка, съвсем младичка, с една такава стегната плът като на ученичка... Идея си нямаш колко пъти е седяла тук, където седиш ти в момента, и ме е умолявала за тоя нещастник Мартин. Няма да ти разправям какво ми е предлагала, защото съм кавалер, но, между нас казано, обожанието,

което тази хлапачка изпитва към него, е доста издйническо. Бих се обзаложил, че онова нейно дете, Даниел, не е на съпруга й, а на Мартин, който има кошмарен вкус по отношение на литературата, но отличен нюх за фльорци.

Директорът млькна, забелязвайки, че затворникът го наблюдава с непроницаем поглед, който никак не му хареса.

— Какво зяпаш? — тросна се той.

Сетне почука по бюрото с кокалчетата на пръстите си и вратата зад Фермин незабавно се отвори. Двамата стражи го сграбчиха за ръцете и го вдигнаха от стола, тъй че краката му не докосваха пода.

— Не забравяй какво ти казах — рече директорът. — След четири седмици искам да те видя отново на този стол. Ако ми донесеш някакви резултати, уверявам те, че престоят ти тук ще се подобри. Ако ли не, ще ти направя резервация за подземната килия заедно с Фумеро и неговите играчки. Ясно ли ти е?

— Като бял ден.

С отегчено изражение директорът направи знак на хората си да отведат затворника и пресуши чашата с бренди, погнусен от задължението да общува с такава безпросветна и долна паплач ден след ден.

Барселона, 1957 г.

— Нещо пребледняхте, Даниел — тихо рече Фермин и ме извади от транса ми.

Салонът на „Кан Луис“, улиците, които бяхме изминали, за да отидем там — всичко бе изчезнало. Пред себе си виждах само кабинета в крепостта Монжуик и лицето на онзи мъж, говорещ за майка ми с думи и намеци, които изгаряха душата ми. Усетих как нещо студено и остро се надига в мен, една ярост, каквато никога не бях изпитвал. За миг пожелах повече от всичко друго на света онзи негодник да е пред мен, за да му извия врата и да го гледам отблизо, докато вените в очите му се пръснат.

— Даниел...

Затворих очи и поех дълбоко дъх. Когато ги отворих, отново се намирах в „Кан Луис“ и Фермин Ромеро де Торес ме гледаше съкрушен.

— Простете ми, Даниел — каза той.

Устата ми бе пресъхнала. Налях си чаша вода и я изпих до дъно, като се надявах подходящите думи да ми дойдат на езика.

— Няма за какво да ви прощавам, Фермин. Не сте виновен за нищо от онова, което ми разказахте.

— Първо на първо, виновен съм, задето изобщо трябваше да ви го разкажа — прошепна толкова тихо, че гласът му едва се чуваше.

Видях го как сведе очи, сякаш не смееше да ме погледне. Изведнъж осъзнах колко силна бе болката му от спомена за този епизод и от необходимостта да ми разкрие истината, и се засрамах от собственото си озлобление.

— Фермин, погледнете ме.

Погледна ме плахо с крайчеца на окото си и аз му се усмихнах.

— Искам да знаете, че съм ви признателен, задето ми казахте истината, и разбирам защо сте предпочели да скриете тези неща от мен преди години.

Той кимна едва-едва, но нещо в очите му ми подсказваше, че моите думи изобщо не са го утешили. По-скоро обратното. Поседяхме мълчаливо няколко мига.

— Има и още, нали? — попитах след малко.

Фермин кимна.

— И онова, което следва, е по-лошо?

Ново кимване.

— Много по-лошо.

Отместих поглед и се усмихнах на професор Албуркерке, който тъкмо си тръгваше и не пропусна да ни махне за поздрав.

— В такъв случай защо да не си поръчаме още вода и да ми разкажете и останалото? — попитах.

— По-добре да е вино — прецени Фермин. — От онова, сляпото.

Барселона, 1940 г.

Една седмица след срещата между Фермин и господин директора се появиха двама души, които никой в корпуса на затвора не беше виждал, но от километър им личеше, че са от политическата полиция. Те сложиха белезници на Салгадо и го отведоха, без да обелят дума.

— Бебо, знаеш ли къде го водят? — попита Номер 12.

Тъмничарят поклати глава, но погледът му издаваше, че е дочул нещичко и предпочита да не навлиза в подробности. Поради липса на други събития отсъствието на Салгадо веднага се превърна в тема за дебати и предположения сред затворниците, които развиваха какви ли не теории.

— Тоя тип беше шпионин на националистите, внедрен между нас, за да измъква сведения с тия негови измишльотини, че уж бил опандизен като синдикалист.

— Да, затова му бяха изтръгнали два пръста и дявол знае още какво, така че всичко да изглежда по-убедително.

— Бас държа, че сега нагъва мерлуза по баски в ресторант „Амая“ с приятелчетата си и се скъсва да ни се смее.

— Аз пък мисля, че си е признал всичко, което искаха да им изпее, и после са го хвърлили десет километра навътре в морето с камък на шията.

— Имаше мутра на фалангист^[1]. Добре, че аз си мълчах като риба, а вие сега ще загазите.

— Ще загазим, как не! Може даже и в затвора да ни хвърлят.

По липса на други развлечения тези дискусии се проточиха още два дни — до момента, когато същите мъже, които бяха отвели Салгадо, го върнаха обратно. Първото, което всички забелязаха, бе, че той не можеше да се държи на краката си и трябваше да го влачат като някакъв вързоп. Второ, беше смъртно бледен и облян в студена пот. Затворникът се бе завърнал полугол и покрит с кафеникава кора, която изглеждаше смесица от засъхнала кръв и собствените му испражнения.

Стовариха го на пода в килията, сякаш бе чувал с оборски тор, и си отидоха, без да кажат дума.

Фермин го вдигна на ръце и го сложи да легне на койката. Сетне започна бавно да го мие с няколко ивици плат, които отпра от собствената си риза, и малко вода, която Бебо му донесе тихомълком. Салгадо беше в съзнание и дишаше с мъка, но очите му горяха с вътрешен огън. Там, където допреди два дни се бе намирала лявата му ръка, сега имаше един пулсиращ чукан от виолетова плът, обгорена с катран. Докато Фермин му почистваше лицето, Салгадо му се усмихна с малкото си останали зъби.

— Защо не им кажете най-сетне на ония касапи онова, което искат да знаят, Салгадо? Това са просто пари. Не зная колко сте скътали, но не струват толкова.

— Как ли пък не! — измънка той с малкото дъх, който му бе останал. — Тия пари са си мои.

— По-скоро са на хората, които сте убили и ограбили, ако нямате нищо против това малко уточнение.

— Никого не съм ограбил. Те бяха ограбили народа преди това. Ако съм ги езекутирал, то е било, за да въздам онази справедливост, която народът изискваше.

— Да бе, да. Слава Богу, че се появихте вие, каталонският Робин Худ, за да поправите всички неправди. Голям защитник на закона се извъдихте.

— Тези пари са моето бъдеще — изплю Салгадо.

Фермин избърса с влажния парцал студеното му, покрито с драскотини чело.

— Бъдещето не е обект на желание; то трябва да се заслужи. А вие нямате бъдеще, Салгадо. Нито вие, нито тази страна, която неспирно ражда зверове като вас и като господин директора, а после си затваря очите. Бъдещето го затрихме всички ние и сега ни очакват само лайна като тия, които капят от вас и които вече ми писна да чистя.

Салгадо издаде някакво гърлено стенание, което Фермин възприе като смях.

— Спестете си речите, Фермин. Да не вземете сега да се изкарате герой?

— Не, герои има в излишък. Аз съм страхливец — ни повече, ни по-малко. Но поне си го знам и не го отричам.

Фермин продължи да го почива, доколкото можеше, а накрая го зави с онова подобие на одеяло, което двамата споделяха — пълно с дървеници и вонящо на урина. Остана да седи до крадеца, докато накрая Салгадо се унесе в сън, от който едва ли щеше да се събуди, както помисли Фермин.

— Кажете ми, че вече е умрял — долетя гласът на Номер 15.

— Приемат се залози — обади се Номер 17. — Обзалагам се на една цигара, че ще хвърли топа.

— Я заспивайте всички или вървете на майната си — рече Фермин.

Сетне се сгуши в другия край на килията, и се помъчи да подремне, но скоро му стана ясно, че тази нощ няма да успее да заспи. След малко пъхна глава между решетките и остави ръцете си да висят върху напречния метален лост. От другата страна на коридора две очи, проблясващи на светлинната на цигара, го наблюдаваха от сенчестия мрак на отсрещната килия.

— Не ми казахте за какво ви извика Валс оня ден — рече Мартин.

— Можете да си представите.

— Някакви претенции извън обичайните?

— Искаше да измъкна от вас сведения за не знам си какво гробище на книги или нещо от този сорт.

— Интересно — отбеляза Мартин.

— Впечатляващо.

— А обясни ли ви защо се интересува от тази тема?

— Честно казано, господин Мартин, с директора не сме в такива близки отношения. Той само ме заплашва с разнообразни осакатявания, ако не изпълня поръчката му в рамките на четири седмици, а аз само отговарям: „Слушам и изпълнявам.“

— Не се тревожете, Фермин. След четири седмици ще сте извън тези стени.

— Да, на някой карибски плаж заедно с две добре охранени мулатки, които ще ми масажират краката.

— Имайте вяра.

Фермин изпусна една унила въздишка. Картите на неговото бъдеще се раздаваха между откачалки, главорези и пътници за оня свят.

[1] Испанската фаланга е крайнодясна политическа партия в Испания, основана през 1933 г. от Хосе Антонио Примо де Ривера. По времето на режима на Франко (1939–1975) е единствената законна партия. След 1975 г. съществуват няколко политически движения, претендиращи, че са наследници на Фалангата. ↑

Следващата неделя, когато завърши обичайната си реч на двора, господин директорът хвърли на Фермин въпросителен поглед, придружен с усмивка, от която последният усети как в гърлото му се надигна жлъчка. Щом стражите разрешиха на затворниците да се разотидат, Фермин се приближи крадешком до Мартин.

— Блестяща реч — отбеляза писателят.

— Направо историческа. Всеки път, когато този мъж отвори уста, в историята на западната мисъл настъпва Коперникански обрат.

— Сарказмът не ви отива, Фермин. Той е в разрез с природната ви деликатност.

— Я вървете по дяволите.

— Натам съм се запътил. Цигара?

— Не пуша.

— Казват, че пушенето помага да умреш по-бързо.

— Дайте я насам тогава.

Фермин можа да дръпне само веднъж. После Мартин трябваше да му вземе цигарата от ръката и известно време да го тупа по гърба, защото Фермин получи такъв пристъп на кашлица, който изкара навън дори спомените му от първото причастие.

— Чудя се как можете да гълтате това. Има вкус на опърлени кучета.

— Тези цигари са най-доброто, което може да се намери тук. Разправят, че ги правели от фасове, събирани от коридорите на Пласа Монументал.

— Мен ако питате, букетът напомня повече за клозетите на арената.

— Поемете дълбоко дъх, Фермин. По-добре ли сте?

Фермин кимна.

— Ще ми разкажете ли нещо за онова гробище, колкото да ми дадете стръв, която да хвърля на главната свиня? Не е нужно да ми

казвате истината. Всяка глупотевина, която ви хрумне, ще ми свърши работа.

Мартин с усмивка издиша зловонния дим през зъбите си.

— Как е вашият другар по килия Салгадо, закрилникът на бедните?

— О, чакайте да ви разправа за него. Мислех си, че вече съм живял доста години и съм видял всичко на тоя циркаджийски свят. Но тая заран, представете си, когато смятах, че Салгадо вече е предал Богу дух, изведнъж го чувам да става и да се доближава до моята койка, сякаш е вампир.

— Има нещо вампирско у него, да — съгласи се Мартин.

— И тъй, изтъпанчва се до мен и ме гледа втренчено. Аз се правя на заспал и когато Салгадо налапва въдицата, го виждам как изтичва в единия ъгъл на килията и с единствената ръка, която му е останала, започва да бърника в онова, което медицинската наука нарича ректум или краен участък на дебелото черво — продължи Фермин.

— Какво казахте?

— Каквото чухте. Добрият стар Салгадо, все още възстановяващ се от последната си средновековна инквизиция, решава да отпразнува изправянето си на крака, изследвайки онова многострадално кътче от човешката анатомия, където слънце не огрява. Аз не вярвам на очите си и не смея дори да дишам. Минава една минута. Той е заврял вътре два или три пръста — колкото са му останали — и очевидно търси философския камък или някой дълбоко разположен хеморoid. Всичко това е придружено с приглушени стенания, които няма да ви имитирам сега.

— Направо съм вкаменен — рече Мартин.

— Чакайте, това още нищо не е. Дръжте се сега за големия финал. След една-две минути геоложки проучвания в аналната област Салгадо изпуска една въздишка като Св. Йоан Кръстни и чудото става. Пръстите му измъкват нещо лъскаво и дори от ъгъла, където лежа, ясно се вижда, че това не е обикновено говно.

— А какво беше?

— Ключ. Не гаечен ключ, а едно от ония малки ключета, които се използват за куфарчета или за шкафчета в гимнастически салони.

— И после?

— После излъсква ключето с плюнка, защото сигурно е ухаело на рози, както лесно мога да си представя. Накрая отива до стената и след като се уверява, че все още спя — факт, който потвърждавам с много сполучливо хъркане, досущ като на кутре санбернар, — скрива ключа, като го пъха в една пролука между камъните и я замазва с мръсотия, а нищо чудно и с материал от проучванията си в долните региони.

Известно време Мартин и Фермин само се гледаха мълчаливо.

— И вие ли си мислите същото като мен? — попита накрая Фермин.

Мартин кимна.

— И колко, според вас, може да е скътало нашето алчно гълъбче в гнезденцето си?

— Достатъчно, за да вярва, че си струва да губи пръсти, ръце, част от тестикуларната си тъкан и Бог знае още какво, за да запази тайната на местонахождението му — предположи Мартин.

— И какво да правя сега? Знайте, че преди да допусна тая усойница Валс да докопа малкото съкровище на Салгадо, за да финансира луксозни издания на великите си творби и да си купи кресло в Кралската езикова академия, по-скоро ще глътна този ключ или, ако се наложи, ще го пъхна в презрените части на собствения си стомашно-чревен тракт.

— Засега не предприемайте нищо — посъветва го Мартин. — Уверете се, че ключът още си е там, и чакайте моите указания. Тъкмо доизкусурявам последните детайли на бягството ви.

— Не искам да ви обидя, господин Мартин, безкрайно съм ви признателен за съветите и моралната подкрепа, но в тая работа си залагам главата и някои други скъпоценни придатъци, и като се има предвид, че по всеобщо мнение сте луд за връзване, доста ме тревожи мисълта, че оставям живота си във вашите ръце.

— Че ако не се доверите на един романист, на кого другиго ще се доверите?

С тези думи Мартин тръгна към другия край на двора, обвит в неизменния си облак от цигарен дим, а Фермин остана загледан след него.

— Света Богородичке — промърмори той на вятъра.

Зловещата игра на залози, организирана от Номер 17, се проточи още няколко дни. През това време Салгадо ту изглеждаше на път да издъхне, ту се надигаше, за да се завлече до решетките на килията, откъдето крещеше с цяло гърло строфата: „Кучи-синове-няма-да-ми-измъкнете-и-стотинка-мамка-ви-мръсна“, и вариации на тази тема, докато не рухнеше на пода, прегракнал и изтощен. После Фермин трябваше да го вдига оттам и да го отнася на койката.

— Гътна ли се Хлебарката, Фермин? — питаше Номер 17, щом го чуеше да тупва на пода.

Фермин вече не си правеше труда да дава медицински заключения за своя съкилийник. Ако се споминеше, бездруго щяха да видят как го изнасят с брезентовия чувал.

— Вижте, Салгадо, ако ще мрете, направете го най-сетне, а ако сте решили да живеете, бъдете по-тих, моля ви, че до гуша ми дойде да ви слушам как се пенявите — каза Фермин, като го зави с парче мръсен брезент, който в отсъствието на Бебо бе успял да извърнка от един тъмничар. За целта бе спечелил благоразположението му с една уж доказана стратегия за съблазняване на петнайсетгодишни девойчета с гощавка от бита сметана и медени курабийки.

— Не ми се правете на благотворител, че сте ми ясен като бял ден. И вие сте като ония лешояди, които си залагат даже и гащите, че ще пукна — отвърна Салгадо, явно решил да запази проклетията си до сетния си миг.

— Не искам да противореча на смъртник, който бере душа, но знайте, че не съм зложил нито грош в тая игра, и дори ако река някога да се отдам на порок, пак няма да правя залози за живота на човешко същество. Макар че вие сте толкова човешко същество, колкото аз съм бръмбар — заяви Фермин.

— Не си въобразявайте, че с тия дрънканици ще ми хвърлите прах в очите — злобно рече Салгадо. — Отлично зная какво кроите с вашия сърдечен приятел Мартин в духа на „Граф Монте Кристо“.

— Не зная за какво говорите, Салгадо. По-добре поспете някой и друг час или цяла година, ако щете — бездруго няма да липсвате на никого.

— Ако си мислите, че ще избягате от това място, значи сте луд като него.

Фермин усети как по гърба му изби студена пот. Салгадо оголи изпотрошените си зъби в усмивка.

— Така си и знаех — рече той.

Фермин изруга под сурдинка и отиде да се свие в своя ъгъл, колкото се можеше по-далече от съкилийника си. Затишието продължи само една минута.

— Моето мълчание си има цена — заяви Салгадо.

— Трябваше да ви оставя да умрете, когато ви донесоха — измърмори Фермин.

— В знак на признателност съм готов да ви направя отстъпка — продължи Салгадо. — Моля ви само за една последна услуга и ще запазя тайната ви.

— Как мога да съм сигурен, че ще е последна?

— Защото ще ви пипнат като всички, които са се опитали да офейкат оттук, и след като ви потормозят няколко дена, ще ви обесят на двора за назидание на останалите и тогава вече не ще мога да ви поискам нищо друго. Какво ще кажете? Една малка услуга и пълното ми съдействие в замяна. Давам ви честната си дума.

— Вашата честна дума? Човече, защо не го казахте по-рано? Това променя всичко.

— Елате по-близо...

Фермин се поколеба за миг, но си каза, че няма какво да губи.

— Зная, че оня кучи син Валс ви е поръчал да изкопчите от мен къде съм скрил парите — рече Салгадо. — Не си правете труда да отричате.

Фермин само сви рамене.

— Искам да му кажете.

— Каквото ми наредите, Салгадо. Къде са парите?

— Предайте на директора, че трябва да отиде лично и сам. Ако някой го придружи, няма да получи и едно дуру. Кажете му да отиде при старата фабрика „Вилардел“ в Пуебло Нуево, зад гробището. Точно в полунощ. Нито по-рано, нито по-късно.

— Дотук всичко звучи като комична пиеска с елементи на мистерия, Салгадо...

— Слушайте ме внимателно. Кажете му, че трябва да влезе във фабриката и да намери старата кабина на пазача до тъкачния цех. Когато отиде там, да почука на вратата и щом го попитат кой е, трябва да отговори: „Жив е Дурути!^[1]“

Фермин едва се сдържа да не прихне.

— Това е най-голямата глупост, която съм чувал от последната реч на директора насам.

— Просто му повторете каквото ви казах.

— А откъде знаете, че няма да отида аз и с тия ваши пароли от евтина мелодрама да прибера парите за себе си?

Алчност гореше в очите на Салгадо.

— Не ми го казвайте: няма да отида, защото ще съм мъртъв — допълни Фермин.

Лукава усмивка играеше по устните на съкилийника му. Фермин се взря в очите му, пламнали от жажда за мъст, и изведнъж разбра какво целеше той.

— Това е клопка, нали? — попита.

Салгадо не отговори.

— Ами ако Валс оживее? Не помислихте ли какво ще ви направят тогава?

— Нищо, което да не са ми направили вече.

— Бих казал, че не ви липсва мъжество, ако не знаех, че ви е останала само половин топка. А ако сметките ви излязат криви, ще се лишите и от нея — отсъди Фермин.

— Това си е моя грижа — тросна се Салгадо. — Е, какво решаваме, Монте Кристо? Договорихме ли се?

И той протегна единствената ръка, която му бе останала. Фермин я погледа няколко мига, преди да я стисне неохотно.

[1] Хосе Буенавентура Дурути Доминго (1896–1936) — испански политически деец, ключова фигура на анархическото движение през периода преди Испанската гражданска война. ↑

Фермин трябваше да дочака традиционната неделна реч след литургията и кратката разходка в двора, за да се приближи до Мартин и да му довери какво е поискал Салгадо.

— Това няма да попречи на нашия план — увери го Мартин. — Изпълнете молбата му. На този етап не можем да си позволим донос срещу нас.

Фермин, който дни наред страдаше ту от гадене, ту от сърцебиене, избърса студената пот, избила по челото му.

— Мартин, не че не ви се доверявам, но ако планът ви е толкова добър, защо не го използвате, за да се измъкнете оттук самият вие?

Писателят кимна, сякаш отдавна бе очаквал този въпрос.

— Защото аз заслужавам да бъда тук, а дори да не беше така, вече няма място за мен извън тези стени. Няма къде да отида.

— Нали имате Изабела...

— Изабела е омъжена за човек, десет пъти по-добър от мен. Единственото, което ще постигна, ако се махна оттук, е да я направя нещастна.

— Но тя прави всичко възможно, за да ви измъкне от това място...

Мартин поклати глава.

— Трябва да ми обещаете нещо, Фермин. Единственото, което ще поискам в замяна на помощта ми.

Явно сме в месеца на молбите, помисли си Фермин, докато кимаше охотно.

— Каквото кажете.

— Ако успеете да избягате оттук, искам да се грижите за нея, стига да можете. От разстояние, без тя да знае, без дори да разбере, че съществувате. Наглеждайте и нея, и сина ѝ Даниел. Ще направите ли това за мен, Фермин?

— Разбира се.

Мартин се усмихна тъжно.

— Вие сте добър човек, Фермин.

— Вече за втори път ми казвате това и ми звучи все по-зле.

Писателят извади една от смрадливите си цигари и я запали.

— Не разполагаме с много време. Вчера ме посети Брианс, адвокатът, когото Изабела е наела за моя случай. Допуснах грешката да му кажа какво иска Валс от мен.

— Да пренапишете ония негови буламачи...

— Именно. Помолих го да си мълчи пред Изабела, но го познавам и съм сигурен, че рано или късно ще ѝ каже. Тя пък ще дойде тук — познавам я още по-добре — и ще заплаши Валс, че ще разгласи тайната му по цял свят.

— Не можете ли да я спрете?

— Да се опитваш да спреш Изабела е все едно да се мъчиш да спреш товарен влак: само глупак би се захванал с това.

— Колкото повече ми говорите за нея, толкова повече ми се иска да се запознаем. Падам си по жени с характер...

— Фермин, напомням ви какво ми обещахте.

Фермин сложи ръка на сърцето си и кимна тържествено. Мартин продължи.

— И тъй, когато това се случи, Валс може да направи някоя глупост. Суета, завист и алчност — тези са силите, които го движат. Почувства ли се притиснат в ъгъла, ще направи погрешна стъпка. Не зная точно каква, но съм сигурен, че ще предприеме нещо. Важно е дотогава вече да сте напуснали това място.

— Честно казано, не горя от желание да стоя тук...

— Не ме разбрахте. Налага се да ускорим изпълнението на нашия план.

— Колко да го ускорим?

Мартин го изгледа продължително през завесата от дим, която се издигаше от устните му.

— Трябва да стане довечера.

Фермин се опита да преглътне, но устата му сякаш бе пълна с прах.

— Ама аз все още не зная какъв е планът...

— Отворете си добре ушите.

Същия следобед, преди да се върне в килията си, Фермин се приближи до един от стражите, които го бяха отвели в кабинета на Валс.

— Кажете на господин директора, че трябва да разговарям с него.

— За какво?

— Предайте му, че съм получил резултатите, които очаквате. Той ще разбере за какво става дума.

Един час по-късно стражът и неговият другар се появиха на вратата на килия № 13, за да вземат Фермин. От койката си Салгадо наблюдаваше цялата сцена зорко като куче, докато разтриваше чукана на ръката си. Фермин му намигна и излезе, ескортиран от стражите.

Господин директорът го посрещна със захаросана усмивка и чиния с изискани сладкиши.

— Фермин, приятелю, какво удоволствие е да ви видя отново тук, за да проведем един интелигентен и плодотворен разговор. Седнете, моля, и си вземете колкото ви душа иска от този прекрасен асортимент от сладкиши, който ми донесе съпругата на един от затворниците.

Фермин, който вече дни наред не можеше да преглътне дори зрънце просо за канарчета, взе една поничка, за да не противоречи на Валс, и я задържа в ръката си, сякаш бе някакъв амулет. Той веднага забеляза, че директорът е престанал да му говори на „ти“ и предположи, че новото учтиво обръщение не предвещава нищо добро. Валс си наля чаша бренди и се отпусна в голямото си генералско кресло.

— Е? Доколкото разбирам, имате добри новини за мен — рече директорът, подканвайки го да говори.

Затворникът кимна.

— По въпроса за белетристиката, мога да уверя Ваше високоблагородие, че Мартин е напълно убеден и мотивиран да изпълни работата по оглаждането и изкусуряването на текстовете, която му възложихте. Нещо повече, той сподели, че материалът, които сте му дали, е с такова високо качество, с такъв финес, че според него задачата му няма да е никак трудна. Достатъчно е да пипне съвсем леко гениалните ви трудове, за да се получат шедьоври, достойни за великия Парацелз.

На Валс му трябваха няколко мига, за да асимилира тази канонада от думи, но все пак кимна вежливо, без да променя замръзналата си усмивка.

— Няма нужда да разкрасявате нещата заради мен, Фермин. Достатъчно ми е да зная, че Мартин ще направи каквото трябва. И двамата сме наясно, че работата не му е по сърце, но се радвам да чуя, че се е вразумил и си дава сметка, че неговото съдействие ще е от полза за всички. А сега, по отношение на другите ви две задачи...

— Точно за тях се канех да ви кажа. Относно гробищния парк на изгубените томове...

— Гробището на забравените книги — поправи то Валс. — Успяхте ли да измъкнете от Мартин сведения за местонахождението му?

Фермин кимна напълно убедено.

— Доколкото можах да заключа, гореказаната костница е скрита зад един лабиринт от тунели и зали под пазара Борн.

Валс претегли това откровение, видимо изненадан.

— А къде е входът?

— Не можах да стигна дотам, господин директоре. Предполагам, че се влиза през някакъв люк, замаскиран зад непривлекателните съоръжения и миризми на някоя от сергиите за продажба на зеленчуци на едро. Мартин не искаше да говори за това и си помислих, че ако настоявам много, съвсем ще се запъне като магаре на мост.

Директорът бавно кимна.

— Добре сте постъпили. Продължавайте.

— И накрая, във връзка с третата молба на Ваше превъзходителство: като се възползвах от предсмъртната агония на мерзавеца Салгадо, успях да го убедя да признае в бълнуването си

къде е скрил тлъстата плячка от престъпната си дейност в служба на масонството и марксизма.

— Значи смятате, че ще умре?

— Всеки миг ще издъхне. Мисля, че вече се е предал в ръцете на св. Лев Троцки и очаква сетното си издихание, за да се въздигне в посмъртното политбюро.

Валс изруга под сурдинка.

— Казвах им аз на онези животни, че със сила нищо няма да изтръгнат от него.

— Технически погледнато, изтръгнали са му някоя полова жлеза или крайник, но съм напълно съгласен с вас, господин директоре, че спрямо злодеи като Салгадо единственият метод за действие е приложната психология.

— Е, добре, къде е скрил парите?

Фермин се наведе напред и заговори с поверителен тон.

— Сложно е да се обясни.

— Не го усуквайте, че да не взема да ви пратя в подземие, където ще ви подобрят красноречието.

Тогава Фермин се зае да пробута на Валс абсурдните указания, които бе получил от устата на Салгадо. Господин директорът го слушаше скептично.

— Фермин, предупреждавам ви, че ако ме лъжете, горко ще се каете. Това, което са направили със Салгадо, ще бледнее пред онова, което ще сторят с вас.

— Уверявам ви, Ваше благородие, че ви повтарям дума по дума всичко, което научих от него. Ако желаете, ще се закълна върху автентичния портрет на нашия Водач по Божията милост, който се намира на бюрото ви.

Валс го погледна втренчено в очите. Фермин издържа погледа му, без да мигне, точно както го беше научил Мартин. Най-сетне, тъй като вече бе получил търсената информация, господин директорът си прибра чинията със сладкиши заедно с усмивката. Изоставил всяка претенция за сърдечност, той щракна с пръсти и двамата стражи влязоха, за да отведат затворника обратно в килията му.

Този път Валс дори не си направи труда да заплаши Фермин. Докато го влачеха по коридора, Фермин видя секретаря на директора, който мина покрай тях и се спря на прага на кабинета.

— Господин директор, Санауха, докторът в килията на Мартин...

— Да, какво?

— Той казва, че Мартин е припаднал и че може да се окаже нещо сериозно. Исква разрешение да отиде до аптеката, за да вземе някои неща...

Валс се надигна разгневен.

— А ти какво чакаш? Върви! Заведете го там и нека вземе всичко, което му трябва.

По заповед на господин директора един тъмничар застана на пост пред килията на Мартин, докато доктор Санауха го лекуваше. Тъмничарят беше младеж на двайсетина години, който досега не бе застъпвал на тази смяна. Предполагаше се, че Бебо трябва да поема нощните дежурства, но на негово място съвсем необяснимо се появи този неопитен новак, който изглеждаше негоден да се справи дори с връзката ключове и беше по-нервен от затворниците. Към девет часа вечерта докторът, видимо изморен, се приближи до решетките и се обърна към него.

— Нуждая се от още чисти марли и перхидрол.

— Не мога да изоставя поста си.

— Аз също не мога да изоставя пациент. Моля ви. Марли и перхидрол.

Тъмничарят се размърда неспокойно.

— На господин директора му е неприятно инструкциите му да не се изпълняват дословно.

— Още по-неприятно ще му бъде, ако нещо се случи с Мартин, защото вие сте пренебрегнали молбата ми.

Младият тъмничар претегли ситуацията.

— Хайде, шефе, няма опасност да минем през стените или да прегризем железните решетки... — изтъкна докторът.

Младокът изруга и хукна към стаята с аптечката. Докато той се отдалечаваше, Санауха зачака пред решетките на килията си. Салгадо бе заспал преди два часа и дишаше с мъка. Фермин се промъкна крадешком до предната част на килията си и размени поглед с доктора. Тогава Санауха му подхвърли един пакет, не по-голям от тесте карти, увит в парче плат и завързан с връв. Фермин го хвана във въздуха и бързо се оттегли в сенките в дъното на килията. Когато се върна с материалите, поискани от Санауха, тъмничарят надникна през решетките и огледа прострението на койката Салгадо.

— Вече бере душа — каза Фермин. — Не вярвам да изкара до сутринта.

— Ти гледай да го поддържаш жив до шест часа. Не искам тая свиня да ме прецака. Нека пукне в някоя друга смяна.

— Ще направя всичко, което е в човешките възможности — отвърна Фермин.

Същата нощ, докато Фермин развързваше в килията си пакетчето, подхвърлено от доктор Санауха през коридора, един черен „Стюдебейкър“ взеше господин директора по шосето, което се спускаше от Монжуик към тъмните улици край пристанището. Шофьорът Хайме особено се стараеше да избягва дупките по пътя и всяко друго препятствие, което би могло да причини неудобство на пасажера или да наруши потока на мисълта му. Новият директор не беше като предшественика си. Предишният обикновено завързваше разговор с шофьора, докато пътуваха, и от време на време сядаше отпред до него. Директор Валс се обръщаше към Хайме само за да му даде някаква заповед и рядко кръстосваше поглед с него, освен когато допуснеше грешка или минеше върху камък, или вземеше някой завой прекалено бързо. Тогава пламналите му очи се впираха в огледалото за обратно гледане и лицето му се изкривяваше от недоволство. Директор Валс не му позволяваше да включва радиото, понеже излъчваните предавания, както казваше, обиждали неговата интелигентност. На Хайме му бе забранено също така да държи на таблото снимки на съпругата и дъщеричката си.

За щастие, по това време на нощта вече нямаше улично движение и пътят не предлагаше неочаквани неприятности. Само за няколко минути колата подмина старите Кралски корабостроителници, заобиколи паметника на Колумб и навлезе по булевард Рамблас. След още две минути стигна до „Кафе де л’Опера“ и спря. Отсреща публиката на „Лисео“ вече бе влязла за вечерното представление и булевардът пустееше. Шофьорът слезе и след като се увери, че наблизо няма никого, отвори вратата на Маурисио Валс. Господин директорът слезе и огледа Рамблас с безразличие. После си оправи вратовръзката и изчетка с ръце раменете на сакото си.

— Чакайте ме тук — поръча той на шофьора.

Когато директорът влезе в кафенето, то беше почти празно. Часовникът зад бара показваше десет без пет. Валс отвърна с кимване на поздрава на келнера и седна на една маса в дъното. Свали

ръкавиците си със спокойни, пестеливи движения и извади сребърната си табакера — подарък от тъста за първата годишнина от сватбата. Запали цигара и огледа старото кафене. Келнерът се приближи с поднос в ръка и избърса масата с влажна кърпа, която миришеше на белина. Директорът му хвърли пренебрежителен поглед, на който служителят не обърна внимание.

— Какво ще поръча господинът?

— Два чая от лайка.

— В една и съща чаша?

— Не. В отделни чаши.

— Господинът очаква ли някого?

— Очевидно.

— Много добре. Желаете ли нещо друго?

— Мед.

— Да, господине.

Келнерът се оттегли, без да бърза, и директорът измърмори под нос някаква презрителна забележка. От радиото на бара се носеше ромоленето на предаване за самотни сърца, прекъсвано навремени от реклами на козметичните продукти „Бела Аурора“, чиято ежедневна употреба гарантираше вечна младост, красота и свежест. Един възрастен мъж, седнал през четири маси, изглеждаше задрямал с вестник в ръка. Останалите маси в заведението бяха празни. Двете димящи чаши пристигнаха пет минути по-късно. Келнерът ги остави на масата безкрайно мудно, а после сложи и буркан с мед.

— Това ли ще е всичко, господине?

Валс кимна, изчака го да се прибере зад бара и тогава измъкна от джоба си едно шишенце. Разви капачката и хвърли поглед към другия клиент, който продължаваше да дреме, приспан от пресата. Келнерът бе застанал зад бара с гръб към помещението и подсушаваше чаши с кърпа.

Валс взе шишенцето и изсипа съдържанието му в чашата от другата страна на масата. Добави щедро количество мед и се зае да разбърква чая с лъжичката, докато медът се разтвори напълно. По радиото четяха тревожното писмо на някаква госпожа от град Бетансос, чийто съпруг, очевидно ядосан от това, че изгорила яхнията му за Все светии, оттогава все висял в бара, за да слуша футболни предавания с приятели, почти не се свъртал вкъщи и не ходел на

литургия. Препоръката към дамата бе да се моли, да прояви душевна сила и да пусне в ход целия си арсенал от женски оръжия, но все пак в строгите рамки на християнското семейство. Валс отново погледна часовника. Беше десет и четвърт.

В десет и двацет Изабела Семпере влезе през вратата. Беше облечена със семпло палто, косата ѝ бе прибрана и не носеше грим. Валс я видя и вдигна ръка. Изабела поспря за миг, загледана в него, после бавно се приближи до масата. Директорът се изправи и протегна ръка с вежлива усмивка. Изабела седна, без да се здрависа с него.

— Позволих си волността да поръчам два чая от лайка. Това е най-подходящото нещо за такава ветровита нощ.

Изабела кимна, като избягваше погледа му. Той я изучаваше внимателно. Както всеки път, когато се срещаше с него, госпожа Семпере се бе постарала да си придаде неугледен вид, опитвайки се да скрие красотата си. Валс огледа линията на устните ѝ, пулсиращата вена на шията ѝ и извивката на гърдите ѝ под палтото.

— Слушам ви — каза Изабела.

— Най-напред позволете да ви благодаря, че се отзовахте така бързо на поканата ми за среща. Получих бележката ви днес следобед и си помислих, че ще е удобно да обсъдим тази тема извън моя кабинет и затвора.

Изабела само кимна. Валс отпи от билковия си чай и облиза устни.

— Прекрасен! Най-добрият в цяла Барселона. Опитайте го.

Тя не обърна внимание на поканата му.

— Както навярно разбирате, в случая никоя проява на дискретност няма да е прекалена. Мога ли да попитам дали сте казали на някого за срещата ни тази нощ?

Изабела поклати глава.

— Може би на съпруга си?

— Съпругът ми прави инвентаризация в книжарницата. Няма да се прибере до зори. Никой не знае, че съм тук.

— Да ви поръчам ли нещо друго? Ако не ви се пие чай от лайка...

Тя поклати глава и взе чашата в ръце.

— Това е достатъчно.

Валс се усмихна ведро.

— Както вече казах, получих писмото ви. Разбирам възмуцението ви и исках да ви обясня, че се е получило недоразумение.

— Вие шантажирате един нещастен душевно болен човек, ваш затворник, за да напише произведение, с което да спечелите известност. Мисля, че дотук съм разбрала всичко много добре.

Валс плъзна ръка към нея.

— Изабела... мога ли да ви наричам така?

— Не ме докосвайте!

Той отдръпна ръката си и се усмихна помирително.

— Добре, нека само да говорим спокойно.

— Няма за какво да говорим. Ако не оставите Давид на мира, ще отнеса историята ви и измамата ви до Мадрид или докъдето е нужно. Всички ще научат що за човек и що за писател сте. Никой и нищо няма да ме спре.

Очите ѝ се бяха налели със сълзи и чашата чай трепереше в ръцете ѝ.

— Моля ви, Изабела. Пийнете мъничко. Ще ви се отрази добре.

Изабела разсеяно отпи няколко глътки.

— Така, с малко мед, има най-добър вкус — добави Валс.

Тя отпи още две-три глътки.

— Трябва да кажа, че ви се възхищавам, Изабела — рече той. — Малцина биха имали куража и душевната сила да защитят един окаян клетник като Мартин... човек, когото всички са предали и изоставили. Всички освен вас.

Изабела погледна неспокойно към часовника над бара. Беше десет и трийсет и пет. Тя отпи още няколко глътки от чая и пресуши чашата.

— Навярно сте много привързана към него — предположи Валс. — Понякога се питам дали, с течение на времето, когато ме опознаете по-добре в истинската ми същност, не бихте се привързали толкова силно и към мен.

— Отвращавате ме, Валс. Вие и всички боклуци като вас.

— Зная, Изабела. Но в тази страна винаги боклуци като мен са на власт, а хората като вас неизменно остават в сянка. Все едно е коя фракция държи юздите.

— Но не и този път! Този път вашите началници ще узнаят какво вършите.

— Какво ви кара да мислите, че това ще ги впечатли, или че те не правят същите или дори по-лоши неща от мен, който съм просто аматьор?

Валс се усмихна и измъкна един сгънат лист хартия от джоба на самото си.

— Изабела, искам да знаете, че не съм такъв, за какъвто ме смятате. За да ви го докажа, ето ви заповедта за освобождението на Давид Мартин с утрешна дата.

Директорът ѝ показва документа. Изабела го разгледа невярващо. Валс извади писалката си и без повече увърталия подписа заповедта.

— Ето! Технически погледнато, Давид Мартин вече е свободен човек. Благодарение на вас, Изабела. Благодарение на вас...

Изабела му отправи стъклен поглед. Валс забеляза, че зениците ѝ бавно се разширяваха, а над горната ѝ устна бяха избили ситни капчици пот.

— Добре ли сте? Нещо пребледняхте...

Тя се изправи, като се олюляваше, и се хвана за стола.

— Да не ви прилоша, Изабела? Искате ли да ви откарам някъде?

Изабела отстъпи няколко крачки назад и се сблъска с келнера на път към изхода. Директорът остана на масата, отпивайки от чая си, докато часовникът не показа десет и четирийсет и пет. Тогава остави няколко монети на масата и бавно се отправи към изхода. Колата го чакаше на тротоара, а шофьорът стоеше до нея и държеше вратата ѝ отворена.

— Вкъщи ли желае да се прибере господин директорът, или в крепостта?

— Вкъщи, но най-напред ще се отбием до старата фабрика „Вилардел“ в Пуебло Нуево — нареди Валс.

Докато пътуваше към обещаната плячка, Маурисио Валс, славното бъдеще на испанската литература, се взираше в процесията от черни и пусти улици на онази прокълнатата Барселона, която толкова ненавиждаше, и проля няколко сълзи за Изабела и за онова, което можеше да бъде.

Когато Салгадо се събуди от вцепенението си и отвори очи, първото, което забеляза, бе една неподвижна фигура, която го наблюдаваше, застанала в края на койката му. Прониза го лека паника и за миг помисли, че все още се намира в подземие. Примигващата светлина на маслените лампи в коридора му разкри познати черти.

— Фермин, вие ли сте? — попита.

Фигурата в сенките кимна и Салгадо пое дълбоко дъх.

— Устата ми е пресъхнала. Останала ли е малко вода?

Фермин бавно се приближи. Носеше нещо в ръка: парцал и малко стъклено шише.

Салгадо го видя как изля течността от шишето върху парчето плат.

— Какво е това, Фермин?

Другарят му не отговори. Лицето му бе напълно безизразно. Наведе се над Салгадо и го погледна в очите.

— Фермин, не...

Преди да успее да произнесе друга сричка, Фермин сложи парцала върху устата и носа му и притисна здраво, докато придържаше главата му към леглото. Салгадо се замята с малкото сила, която му бе останала, а Фермин продължаваше да държи парцала върху лицето му. Салгадо го гледаше с ужас. След няколко секунди изгуби съзнание. Фермин не вдигна парцала. Отброи още пет секунди и едва тогава го махна. Седна на койката с гръб към съкилийника си и почака няколко минути. После, както го бе научил Мартин, пристъпи до вратата на килията.

— Тъмничарю! — провикна се той.

Чу стъпките на новака да се приближават по коридора. Планът на Мартин предвиждаше Бебо да е дежурен тази нощ, а не младият кретен.

— Какво става? — попита тъмничарят.

— Салгадо хвърли топа.

Младокът тръсна глава раздражен.

— Майка му стара! И сега какво?

— Донесете чувала.

Тъмничарят прокле лошия си късмет.

— Ако искате, аз ще го пъхна вътре, шефе — предложи Фермин.

Младият мъж кимна с едва доловима признателност.

— Ако ми донесете чувала сега, докато аз го слагам вътре, вие можете да отидете да доложите за станалото. Така ще го изнесат преди полунощ — добави Фермин.

Тъмничарят кимна отново и отиде да търси брезентовия чувал. Фермин остана до вратата на килията си. От другата страна на коридора Мартин и Санауха го наблюдаваха безмълвно.

Десет минути по-късно тъмничарят се върна, като държеше чувала за единия край, неспособен да прикрие отвращението си от вонята на леш, която се разнасяше от него. Фермин се отдръпна в дъното на килията, без да чака да му наредят. Новакът отвори вратата и хвърли чувала вътре.

— Известете ги сега, шефе, че да изнесат тия мощи преди дванайсет — инак ще трябва да си го държим тук до утре вечер.

— Сигурен ли сте, че ще можете сам да го сложите в чувала?

— Не берете грижа, шефе, имам голяма практика.

Тъмничарят кимна отново, не напълно убеден.

— Ха дано да имаме късмет, защото чуканът му беше започнал да гнои и така ще се размърди, че да не ви разправям...

— Мамка му! — възкликна тъмничарят и побърза да се отдалечи.

Щом го чу, че е стигнал до края на коридора, Фермин се зае да съблича Салгадо, а после свали и собствените си дрехи. Навлече смрадливите дрипи на крадеца, а на него сложи своите. Нагласи Салгадо на койката, легнал на една страна с лице към стената, и хубаво го зави с одеялото, тъй че лицето му бе наполовина покрито. Накрая грабна брезентовия чувал и се пъхна в него. Канеше се да го завърже, когато се сети нещо.

Бързешком се измъкна от чувала и се приближи до стената. Разчопли с нокти пролуката между двата камъка, където Салгадо бе скрил ключа. След малко върхът му се показва. Опита се да го издърпа с

пръсти, но ключът все се плъзгаше и си оставаше заклещен между камъните.

— Побързайте — настойчиво прошепна Мартин от другия край на коридора.

Фермин впи нокти в ключа и го задърпа с все сила. Нокътят на безименния му пръст се изтръгна и пронизващата болка го заслепи за няколко мига. Фермин сподави един вик и засмука пръста си. Устата му се изпълни с вкуса на собствената му кръв, солен и металически. Отвори очи отново и видя, че един сантиметър от ключа се е подал от процепа. Този път успя да го измъкне лесно.

Напъха се пак в чувала и завърза възела отвътре, доколкото можа, като си остави отвор, широк почти една педя. Потисна позивите за повръщане, които се надигаха в гърлото му, и легна на пода, като затегна вървите от вътрешната страна, оставяйки само една малка пролука с размерите на юмрук. Закри носа си с пръсти, понеже предпочиташе да вдишва собствената си мръсотия вместо вонята на гниеца плът. Сега, каза си, не му оставаше друго, освен да чака.

Улиците на Пуебло Нуево тънеха в гъста и влажна мъгла, която пълзеше откъм цитаделата от колиби на плажа Соморостро. Черният „Стюдебейкър“ бавно разкъсваше нейните воали, докато напредваше в сенчестите каньони, образувани от фабрики, складове и тъмни, порутени хангари. Фаровете на колата рисуваха два тунела от светлина отпред. Не след дълго силуетът на старата текстилна фабрика „Вилардел“ изплува от мъглата. Комините ѝ и хребетът от покривите на изоставени пристройки и цехове се очертаха в дъното на улицата. Решетеста врата от заострени метални пръчки пазеше широкия вход; зад нея смътно се виждаха буйни храсталаци, от които стърчаха скелетите на изпотрошени камиони и фургони. Шофьорът спря пред входа на старата фабрика.

— Оставете мотора да работи — нареди директорът.

Лъчите от фаровете пронизваха плътния мрак отвъд портата, разкривайки окаяното състояние на фабриката, бомбардирана по време на войната и изоставена подобно на много други пострройки из целия град.

От едната страна се виждаха няколко бараки със заковани врати и прозорци, а срещу гаражните депа, които изглеждаха обгорени от пожар, се издигаше, както предположи Валс, някогашната къща на пазачите. Червеникав отблясък от свещ или маслена лампа ближеше очертанятията на един от затворените прозорци. Директорът спокойно наблюдаваше сцената от задната седалка на колата. След няколкоминутно изчакване той се наведе напред и заговори шофьора.

— Хайме, виждате ли онази къща вляво, срещу гаражите?

Господин директорът за пръв се обръщаше към него на малко име. Имаше нещо в този внезапно топъл и любезен тон, което накара шофьора да предпочете обичайното хладно и дистанцирано държане.

— Кабината ли имате предвид?

— Именно. Искам да отидете до нея и да почукате на вратата.

— Искате да вляза вътре? Във фабриката?

Директорът въздъхна нетърпеливо.

— Не в самата фабрика. Слушайте ме внимателно. Виждате къщичката, нали?

— Да, господине.

— Много добре. Приближавате се до решетестата порта, промъквате се през отвора между пръчките, отивате до кабината и тропате на вратата. Всичко ли е ясно дотук?

Шофьорът кимна без особен ентузиазъм.

— Така. Когато почукате, някой ще ви отвори. Тогава вие му казвате: „Жив е Дурути!“

— Дурути?

— Не ме прекъсвайте. Само повторете каквото ви казах. Ще ви дадат нещо — куфарче или вързоп. Донесяте го тук и толкоз. Простичко, нали?

Шофьорът бе пребледнял и само се взираше в огледалото за обратно гледане, сякаш очакваше някой или нещо да изскочи от сенките всеки момент.

— Успокойте се, Хайме. Нищо няма да се случи. Моля ви да направите това като лична услуга. Кажете ми, женен ли сте?

— Ожених се преди три години, господин директор.

— Ах, колко хубаво. А имате ли деца?

— Имаме момиченце на две години, а съпругата ми чака второ, господин директор.

— Семейството е по-важно от всичко, Хайме. Вие сте добър испанец. Ако нямате нищо против, като предварителен подарък за кръщенето и в знак на моята признателност за отличната ви работа ще ви дам сто песети. А ако ми направите тази малка услуга, ще ви препоръчам за повишение. Какво ще кажете за чиновническа служба в съвета? Имам Добри приятели там и от тях знам, че търсят хора с характер, които да измъкнат страната от пропастта, в която са я завлекли болшевиките.

Лека усмивка се появи на устните на шофьора при споменаването на парите и благоприятните перспективи.

— А няма ли да е опасно или...?

— Хайме, та това съм аз, господин директорът. Нима бих поискал от вас да извършите нещо опасно или незаконно?

Шофьорът само го погледна мълчаливо. Валс му се усмихна.

— Хайде, повторете ми какво трябва да направите.

— Отивам до вратата на кабината и чукам. Когато ми отворят, казвам: „Да живее Дурути!“

— Жив е Дурути.

— Точно така. Жив е Дурути. Дават ми куфарчето и го донасям тук.

— И после си отиваме вкъщи. Просто и лесно.

Шофьорът кимна. След още един миг на колебание слезе от колата и тръгна към портата. Валс видя как силуетът му прекоси сноповете лъчи от фаровете и стигна до входа. Там Хайме се обърна за секунда да погледне към колата.

— Хайде, влизай, идиот такъв — промърмори Валс.

Шофьорът се промъкна между решетките на портата и бавно се приближи до вратата на кабината, като заобикаляше отломките и избуялите бурени по пътя си. Господин директорът извади револвера, който носеше във вътрешния джоб на палтото си, и запъна ударника. Шофьорът стигна до вратата и се спря там. Валс го видя как почука два пъти, после зачака. Измина почти една минута, без да се случи нещо.

— Още веднъж — промълви Валс на себе си.

Сега Хайме гледаше към колата, сякаш не знаеше какво да направи по-нататък. Изведнъж бледа жълтеникава светлина изпълни мястото, където допреди миг бе затворената врата. Валс видя как шофьорът произнесе паролата. После се обърна да погледне още веднъж към колата, като се усмихваше. Изстрелът от упор пръсна слепоочието му и прониза целия череп. Облак от ситни капчици кръв избликна от другата страна и тялото, вече мъртво, остана за миг на крака, обвито в ореол от барутен прах, преди да рухне на земята като счупена кукла.

Валс светкавично слезе от задната седалка и се прехвърли на волана. Държейки с лявата ръка на таблото револвера, насочен към входа на фабриката, директорът даде на заден ход и натисна педала за газта. Колата се стрелна към мрака през дупките и локвите, с които бе осеяна улицата. Докато се отдалечаваше, зърна отблясъка на няколко изстрела към портата на фабриката, но никой от тях не стигна до автомобила. Едва когато се бе оттеглил на около двеста метра, Валс обърна колата и, форсирайки докрай, се махна от това място, като хапеше устни от ярост.

Притаен в чувала, Фермин можеше само да чува гласовете им.

— Хей, ти, провървя ни — провикна се новакът тъмничар.

— Фермин вече заспа — обади се доктор Санауха от своята килия.

— Лесно им е на някои — каза тъмничарят. — Ето, можете да го отнесете.

Фермин чу стъпки наоколо и усети внезапно разтърсване, когато един от гробарите затегна здраво възела. После двама души го вдигнаха и го повлякоха по каменния коридор, без да се церемонят. Фермин не смееше да помръдне ни един мускул.

Ударите от блъскането в стъпала на стълби, ъгли и врати безмилостно пронизваха тялото му. Пъхна юмрук в устата си и го ухапа, за да не изкрещи от болка. След придвижване, което му се стори безкрайно, почувства, че температурата спадна изведнъж, а онова клаустрофобично ехо, което отекваше из цялата крепост, се изгуби. Вече бяха навън. Влачиха го още няколко метра по твърд, осеян с локви паваж. Студът започна бързо да прониква през чувала.

Накрая усети, че го вдигат и го хвърлят в празното пространство. Приземи се върху нещо, което приличаше на дървена повърхност, и чу стъпки, които се отдалечаваха. Фермин пое дълбоко дъх. Вътрешността на чувала смърдеше на изпражнения, разложена плът и нефта. Чу шума от мотор на камион и след един рязък тласък усети движението на возилото. Заспускаха се по някакъв склон, от което чувалът се търкулна. Фермин осъзна, че камионът се носи с бавно друсаме надолу по същия път, по който го бяха докарали в затвора преди месеци. Спомняше си, че тогава изкачването на планината се бе оказало дълго и с много завой. Скоро обаче забеляза, че возилото зави и пое в нова посока по грапав, неасфалтиран път през равнинен терен. Бяха се отклонили от главното шосе и Фермин се изпълни с увереност, че навлизат навътре в планината, вместо да се спускат към града. Нещо се беше объркало.

Чак тогава му хрумна, че Мартин може би не бе изчислил всичко, че някаква важна подробност му бе убягнала. В края на краищата, никой не знаеше със сигурност какво правеха с труповете на затворниците. Може би се отърваваха от тях, като ги хвърляха в някаква пещ — нещо, за което писателят надали бе помислил. Представи си как Салгадо, събуждайки се от мъртвешкия сън, причинен от хлороформа, се смее и разправя, че преди да гори в ада, Фермин Ромеро де Торес — или както там му е името, мътните го взели! — е изгорял приживе.

Пътуването продължи още няколко минути. След малко, когато камионът започна да забавя ход, Фермин я долови за пръв път. Чудовищна смрад. Смрад, каквато не бе усещал никога през живота си. Сърцето му се сви и докато едва се сдържаше да не повърне от неописуемата воня, му се прииска да не бе слушал оня безумец Мартин и да си бе останал в килията.

Когато пристигна в крепостта Монжуик, господин директорът слезе от колата и се втурна към кабинета си. Секретарят му, закотвен на малкото си бюро до вратата, печаташе с два пръста на машина дневната кореспонденция.

— Зарежи това и незабавно ми докарай тук оня кучи син Салгадо — нареди Валс.

Секретарят го погледна объркан. Явно се чудеше дали да каже нещо.

— Не стой като истукан. Размърдай се!

Стреснат, секретарят се изправи, като избягваше да срещне гневния поглед на директора.

— Салгадо умря, господин директор. Ей сега, тази нощ... Валс затвори очи и пое дълбоко дъх.

— Господин директор...

Без да си прави труда да обяснява, Валс хукна като хала и се спря чак пред килия № 13. Когато го видя, полузадрямалият тъмничар се сепна и отдаде чест по войнишки.

— Ваше превъзходителство, какво...

— Отваряй! Бързо!

Тъмничарят отвори килията и директорът нахълта вътре, без да се церемони. Отправи се към койката, сграбчи рамото на проснатото върху нея тяло и рязко го дръпна. Салгадо остана да лежи с лице нагоре. Валс се наведе над него и подуши дъха му. После се обърна към тъмничаря, който го гледаше ужасен.

— Къде е трупът?

— Онези от погребалната служба го отнесоха...

Валс го зашлеви с такава сила, че го събори на земята. Двама стражи се бяха появили в коридора и очакваха указанията на директора.

— Искам го жив — каза той.

Стражите кимнаха и се отдалечиха с бърза крачка. Валс остана там, подпрян на решетките на килията, която споделяха Мартин и

доктор Санауха. На тъмничаря, който се бе изправил и не смееше дори да диша, му се стори, че господин директорът се смее.

— Идеята навярно е била ваша, нали, Мартин? — попита накрая Валс.

Сетне направи лек поклон и, докато се отдалечаваше по коридора, бавно заръкопляска.

Фермин усети, че камионът забавя ход, преодолявайки последните препятствия по непавириания път. След няколко минути, през които возилото със стон минаваше през разни дупки, моторът спря. Смрадта, която проникваше през тъканта на чувала, беше неопишуема. Двамата гробари отидоха в задната част на камиона и Фермин чу изщракването на лоста, затварящ вратата. Едно рязко дръпване изведнъж запрати чувала в пространството.

Фермин се удари в земята странично и тъпа болка плъзна по рамото му. Преди да смогне да реагира, гробарите вдигнаха чувала от каменистата земя и, държейки двата му края, го понесоха по някакво възвишение, докато не се спряха няколко метра по-нататък. Отново пуснаха чувала и Фермин чу как единият от мъжете коленичи и започна да развързва възела. В това време другият се отдалечи на известно разстояние и, съдейки по звука, явно вдигна някакъв метален предмет. Фермин се опита да си поеме дъх, но зловонните изпарения просто изгаряха гърлото му. Зажумя и усети милувката на студения въздух по лицето си. Гробарят хвана чувала откъм затворения край и силно го дръпна. Тялото на Фермин се изтърколи върху покритата с локви и камъни земя.

— Давай, ще броим до три — рече единият от мъжете.

Четири ръце го сграбчиха за глезените и китките. Фермин с всички сили се мъчеше да сдържи дъха си.

— Хей, тоя не се ли поти?

— Как ще се поти мъртвец, тъпако? Сигурно се е намокрил в някоя локва. Айде, едно, две...

Три. Фермин почувства как го люлеят във въздуха. Миг по-късно вече летеше и се остави в ръцете на съдбата си. Отвори очи наскре полета и единственото, което можа да види преди приземяването, бе, че се носи към дъното на ров, изкопан в планинския склон. На лунната светлина различи нещо бледо, което застилаше земята. Убеден, че това са камъни, в онази частица от секундата, преди да се стовари върху

тях, Фермин невъзмутимо реши, че всъщност няма нищо против да умре.

Приземяването обаче беше гладко. Тялото му беше паднало върху нещо меко и влажно. Пет метра по-нагоре един от гробарите държеше лопата, чието съдържание изсипа във въздуха. Белезникав прах се разпръсна като искряща мъгла, която погали кожата му, а в следващата секунда започна да я разяжда като киселина. Двамата гробари се отдалечиха и Фермин се надигна, за да установи, че се намира в открит гроб, пълен с гниещи трупове, засипани с негасена вар. Помъчи се да се отръска от огнения прах и, газейки през телата, успя да се добере до стената на рова. Изкатери се по нея, като впиваше ръце в пръстта, без да обръща внимание на болката.

Когато стигна горе, успя да се довлече до една локва мръсна вода, с която отми варта. Изправи се и зърна фаровете на камиона, които се отдалечаваха в нощта. Обърна се за миг да погледне назад и видя, че общият гроб се простираше в нозете му като океан от оплетени един в друг трупове. Прилоша му и падна на колене, повръщайки жлъчка и кръв върху ръцете си. Почти не можеше да диша от паника и от вонята на смърт. В този миг чу някакъв тътен в далечината. Вдигна поглед и видя фаровете на две коли, които се приближаваха. Тогава побягна към склона и стигна до един неголям насип, откъдето се виждаха морето в подножието на планината и фарът на пристанището в края на вълнолома.

Горе над него крепостта Монжуик се въздигаше сред черни облаци, които пълзяха по небето и закриваха луната. Шумът от колите се чуваше все по-близо. Без да се двоуми, Фермин се хвърли надолу по склона, като падаше и се търкаляше сред дънери, камъни и шубраци, които го удряха и раздираха кожата му на парцали. Вече не чувстваше нито болка, нито страх, нито умора, когато стигна до шосето, откъдето побягна с всички сили към хангарите на пристанището. Тичаше, без да спира, без да си поема дъх, изгубил всяка представа за времето, безразличен към раните, които покриваха тялото му.

Тъкмо се зазоряваше, когато стигна до безкрайния лабиринт от порутени колиби, изникнали по плажа Соморостро. Утринна мъгла пълзеше откъм морето и се прокрадваше между покривите. Фермин навлезе в уличките и тунелите на града на бедните и вървя, докато не рухна между купчини отпадъци. Там го намериха две парцаливи деца, които влачеха дървени сандъци и се спряха да погледат мършавия като скелет силует, който сякаш кървеше от всяка пора на кожата си.

Фермин им се усмихна и направи знака на победата с два пръста. Децата се спогледаха. Едното от тях каза нещо, което той не може да чуе. Предаде се на изтощението и с полуотворени очи видя само как четирима души го вдигнаха от земята и го сложиха да легне на някакво походно легло край огън. Усети топлината по кожата си и чувствителността на крайниците му полека се възвърна. Болката дойде по-късно като бавен, но неудържим прилив. Чуваше край себе си приглушени женски гласове, които шепнеха непонятни думи. Съблякоха му малкото дрипи, които все още имаше по себе си. Кърпи, натопени в топла вода и камфор, погалиха с безкрайна нежност голото му, изпотрошено тяло.

Отвори едва-едва очи, когато усети на челото си ръката на една старица, спряла мъдрия си, уморен поглед върху него.

— Откъде идваш? — попита тази жена, която Фермин в своя делириум взе за майка си.

— От мъртвите, майко — промълви той. — Завърнах се от мъртвите.

ТРЕТА ЧАСТ
РОДЕН ОТНОВО

1

Барселона, 1940 г.

Инцидентът при старата фабрика „Вилардел“ изобщо не стигна до пресата. За никого не бе изгодно тази история да излезе наяве. Онова, което се случи там, остана само в спомените на присъстващите. Същата нощ, когато Маурисио Валс се върна в крепостта, за да открие, че затворник Номер 13 е избягал, инспектор Фумеро от политическата полиция бе уведомен от господин директора, че се е получил донос от един от затворниците. Фумеро и хората му заеха позиция около фабриката още преди изгрев слънце.

Инспекторът остави двама души да охраняват периметъра и съсредоточи останалите сили при главния вход, откъдето, както му бе обяснил Валс, се виждаше кабината на пазачите. Тялото на Хайме Монтоя, юначния шофьор на директора на затвора, който доброволно отишъл сам в изоставения комплекс, за да провери достоверността на едно твърдение за наличието на подривни елементи във фабриката, все още лежеше там сред отломките. Малко преди разсъмване Фумеро нареди на хората си да влязат в старата фабрика. Обкръжиха кабината и когато обитателите ѝ, двама мъже и една млада жена, усетиха присъствието им, се случи само едно незначително произшествие: жената, която носеше огнестрелно оръжие, простреля един от полицаите в ръката. Раната бе просто драскотина. Като оставим настрана този малък пропуск, Фумеро и хората му преодоляха съпротивата на бунтовниците за трийсет секунди.

Тогава инспекторът нареди да ги затворят всичките в кабината. Довлякоха вътре и тялото на мъртвия шофьор. Фумеро не поиска нито имена, нито документи. Заповяда на хората си да завържат ръцете и краката на бунтовниците с тел към някакви ръждявали метални столове, захвърлени в един ъгъл. После нареди на своите да го оставят сам вътре, да застанат на пост пред вратата на кабината и край фабриката и да чакат по-нататъшните му инструкции. Когато остана насаме с пленниците, затвори вратата и седна срещу тях.

— Цяла нощ не съм спал и съм изморен. Искам да си отида вкъщи. Сега ще ми кажете къде са парите и бижутата, които укривате заради Салгадо, и тук няма да се случи нищо. Разбрахме ли се?

Пленниците го гледаха със смесица от слисване и ужас.

— Не знаем нищо за никакви бижута, нито за човек на име Салгадо — каза по-възрастният мъж.

Фумеро кимна с известна досада. Бавно местеше поглед ту към един, ту към друг от тримата заловени, сякаш можеше да прочете мислите им и ги намираше за отегчителни. След кратко колебание си избра жената и притегли стола си до нея, оставяйки едва няколко педи разстояние. Тя трепереше.

— Остави я на мира, копеле — изплю другият мъж, който бе по-млад. — Само да си я пипнал, кълна се, че ще те убия.

Фумеро се усмихна печално.

— Приятелката ти е много хубава.

Навас, офицерът, оставен на пост пред вратата на кабината, усети, че дрехите му са прогизнали от студена пот. Стараеше се да не обръща внимание на писъците, които долитаха отвътре, и когато колегите му, застанали при портата на фабриката, го погледнаха крадешком, той само поклати глава.

Никой не размени нито дума. Фумеро бе прекарал в кабината около половин час, когато вратата се отвори зад гърба на Навас. Той се отдръпна, като избягваше да гледа влажните петна по черните дрехи на инспектора. Фумеро бавно тръгна към портите, а Навас само надникна в кабината и побърза да затвори вратата ѝ, като се опитваше да не повърне. По знак от Фумеро двама от мъжете се приближиха, носейки два бидона с бензин, с който поляха стените на кабината и земята наоколо. Не останаха да гледат как гори.

Когато се върнаха при колата, инспекторът ги чакаше, седнал отпред на пасажерското място. Потеглиха мълчаливо, докато над руините на старата фабрика се издигаше стълб от дим и пламъци, оставяйки следа от пепел, която вятърът разнасяше. Фумеро отвори прозорчето на колата и извади ръката си навън, протегнал длан към студения, влажен въздух. По пръстите му имаше кръв. Навас шофираше, вторачен пред себе си, въпреки че очите му виждаха само

умолителния поглед, който му бе отправила младата жена, все още жива, преди той да затвори вратата. Забеляза, че Фумеро го наблюдава, и стисна здраво волана, за да скрие треперенето си.

На тротоара няколко дрипави дечурлига гледаха как колата минава покрай тях. Едно момченце, имитирайки формата на пистолет с пръстите си, се престори, че стреля по нея. Фумеро се усмихна и му отговори със същия жест. Миг по-късно колата се изгуби сред плетеницата от улички, които обграждаха джунглата от комини и складове, сякаш никога не се бе мяркала там.

Фермин бълнува седем дни в бараката. Никаква влажна кърпа не бе в състояние да укроти треската му; никакъв мехлем не можеше да облекчи болката, която го разкъсваше отвътре. Местните старици, които често се редуваха да се грижат за него и да му дават разни илачи с надеждата да го върнат към живота, казваха, че странникът носи демон в себе си — демона на угризенията, и че душата му иска да избяга до края на тунела и да почива в непрогледната празнота.

На седмия ден мъжът, когото всички наричаха Армандо и чиято власт в това гето отстъпваше мъничко само на Божията, отиде в бараката и седна до болния. Огледа раните му, повдигна клепачите му с пръсти и прочете тайните, изписани в разширените зеници. Стариците, които се грижеха за непознатия, се бяха събрали в кръг зад гърба му и чакаха в почиттелно мълчание. След малко Армандо кимна сякаш на себе си и излезе. Двама младежи, които чакаха на вратата, го последваха до разпенената линия на брега, където се разбиваха вълните, и изслушаха внимателно указанията му. Армандо ги изпрати с поглед и остана там, седнал върху останките на една рибарска гемия, разбита от бурите, която бе заседнала между брега и чистилицето.

Той си запали една къса пура и запуши с наслада под утринния бриз. Докато пушеше и умуваше какво трябва да направи, извади една страница от „Ла Вангардия“, която носеше в джоба си вече дни наред. Там, сгушено между реклами на корсети и обяви за най-новите представления в „Паралело“, се мъдреше кратко известие за бягството на затворник от крепостта Монжуик. Текстът се отличаваше със сухия стил на статиите, които повтарят дума по дума някое официално комюнике. Единствената волност, която си бе позволил журналистът, бе послесловът, където се твърдеше, че до този момент никой не бил успял да избяга от непристъпната крепост.

Армандо вдигна очи към възвишението Монжуик, което се възправяше на юг. Крепостта с назъбените си кули, които се подаваха

сред мъглата, сякаш се рееше над Барселона. Той се усмихна горчиво, запали статията с пурата си и я загледа как се разпада на пепел под вентреца. Както винаги, вестниците избягваха истината, сякаш животът им зависеше от това, и навярно имаха основание. Всичко в това известие вонеше на полуистини и спестени подробности. Сред тях бе и твърдението, че никой не бил успял да избяга от затвора Монжуик. Макар че в случая вестникът може би имаше право, защото той, мъжът, когото наричаха Армандо, бе реална личност само в невидимия свят на бедните и париите. Има епохи и места, в които да си никой е по-почтено, отколкото да си някой.

3

Дните се влачеха едва-едва. Армандо се отбиваше в бараката веднъж дневно, за да се поинтересува от състоянието на умирация. Забелязваха се плахи признаци за отслабване на треската, а многобройните рани, драскотини и натъртвания, изпъстрили тялото му, като че ли бавно зарастаха под мехлемите. През по-голямата част от деня мъжът спеше или мърмореше непонятни думи в полуунес.

— Ще живее ли? — питаше Армандо понякога.

— Все още не е решил — отговаряше онази посърнала от годините старица, която клетникът бе помислил за майка си.

Дните преминаха в седмици и скоро стана очевидно, че никой няма да дойде да разпитва за непознатия: никой не пита за неща, които би предпочел да не знае. Полицията и цивилната гвардия обикновено не припарваха в Соморостро. Неписан закон ясно уточняваше, че градът и светът свършват пред портите на гетото. И двете страни имаха интерес да запазят тази невидима граница. Армандо знаеше, че мнозина от другата страна тайно или явно се молеха за буря, която един ден да отнесе завинаги града на бедните; а дотогава предпочитаха да гледат другаде, обърнали гръб на морето и на хората, които оцеляваха криво-ляво между брега и джунглата от фабрики на Пуебло Нуево. Въпреки това Армандо имаше някои съмнения. Зад непознатия, когото бяха взели под крилото си, се долавяше история, която спокойно можеше да наруши този закон на мълчанието.

След няколко седмици се появиха двама млади и наглед неопитни полицаи, които разпитваха дали някой е видял непознат мъж по тия места. Армандо остана нащрек няколко дни, но други не дойдоха да търсят странника и той проумя, че никой не искаше да намери този човек. Може би беше умрял и дори не го знаеше.

Месец и половина след появата му раните по тялото му започнаха да зарастват. Когато мъжът отвори очи и попита къде се

намира, му помогнаха да се надигне и да сръбне малко бульон, но не му казаха нищо.

— Трябва да почивате.

— Жив ли съм? — попита той.

Никой не потвърди, но и не отрече. Дните му минаваха предимно в сън или в плен на една умора, която не го напускаше. Всеки път, щом затвореше очи и се предадеше на изтощението, посещаваше едно и също място. В съня, който се повтаряше ноц след ноц, се катереше по стените на бездънен общ гроб, осеян с трупове. Щом се озовеше горе и се обърнеше да погледне назад, виждаше онова море от призрачни тела, шаващи като водовъртеж от змиорки. Мъртвите отваряха очи и се закатерваха по стените подире му. Следваха го през планината и се впускаха из улиците на Барселона, търсеха предишните си домове, чукаха по вратите на някогашните си любими. Някои тръгваха да дирят убийците си и бродеха из града, жадни за мъст, но повечето искаха само да се завърнат в домашните си огнища, в леглата си, да прегърнат децата, съпругите и любимите, които бяха оставили след себе си. Никой обаче не им отваряше вратата, никой не искаше да ги хване за ръка или да целуне устните им. Плувал в пот, умиращият се будеше в мрака, а оглушителните вопли на мъртвите кънтяха в душата му.

Един непознат го посещаваше често. Миришеше на тютюн и одеколон — две стоки, които трудно се намираха в ония времена. Сядаше на един стол до него и го наблюдаваше с непроницаем поглед. Имаше смолисточерна коса и остри черти. Щом забележеше, че пациентът е буден, му се усмихваше.

— Вие Бог ли сте, или дяволът? — попита го веднъж умиращият.

Непознатият сви рамене и се замисли над въпроса.

— По малко от двамата — рече накрая.

— Аз по принцип съм атеист — осведоми го пациентът. — Макар че всъщност имам силна вяра.

— Както мнозина други. Почивайте сега, приятелю. Раят може да почака, а адът е твърде малък за вас.

Между визитите на странния господин със смолисточерната коса, оздравяващият се оставяше да го хранят, мият и обличат с чисти дрехи, които му бяха големи. Когато събра достатъчно сили, за да стане и да пристъпи няколко крачки, го придружиха до брега, където можа да си натопи краката в морето и да се порадва на милувките на средиземноморската светлина. Един ден цяла сутрин гледа как няколко парцаливи деца с мръсни личица си играят в пясъка и реши, че му се живее — поне още мъничко. С времето спомените и гневът започнаха да изплуват на повърхността, а с тях и желанието да се върне в града, където същевременно се боеше да отиде.

Ръцете, краката и останалите му части заработиха горе-долу нормално. Възвърна си рядкото удоволствие да уринира на вятъра без парещи усещания или срамни произшествия и си каза, че ако един мъж може да пикае прав и без чужда помощ, значи е в състояние да се справя и с отговорностите си. Същата нощ, преди да съмне, той стана предпазливо и се промъкна по тесните улички на цитаделата чак до границата, която бележеше железопътната линия. От другата страна се издигаше гората от комини и стърчащият в небето хребет от ангелите и мавзолеите на гробището. По-нататък, като платно от светлини, простиращо се нагоре по хълмовете, лежеше Барселона. Чу стъпки зад гърба си и се обърна, за да срещне невъзмутимия поглед на мъжа със смолисточерната коса.

— Родихте се отново — рече той.

— Ха дано този път да ми провърви повече от първия, че каквото ми беше късметът досега...

Чернокосият се усмихна.

— Позволете да се представя. Аз съм Армандо Циганина.

Фермин му стисна ръката.

— Фермин Ромеро де Торес — не-циганин, но от относително добра проба.

— Приятелю Фермин, струва ми се, че обмисляте да се върнете при вашите хора.

— Вълкът козината си мени, но нрава — не — заяви Фермин. — Оставил съм някои недовършени работи.

Армандо кимна.

— Разбирам, но още е рано, приятелю мой — рече. — Имайте търпение. Постойте известно време при нас.

Страхът от онова, което го очакваше при завръщането му, и щедростта на тези хора го задържаха там до една неделна сутрин, когато зае някакъв вестник, намерен от един хлапак в боклукчийското кошче на една лавка на плажа Барселонета. Трудно бе да се определи колко време бе лежал вестникът сред отпадъците, но датата му показваше, че е издаден три месеца след нощта на бягството. Фермин старателно прерови страниците в търсене на някакъв знак, някакъв намек или известие, но нямаше нищо. Същия следобед, когато вече бе решил да се върне в Барселона, щом се спусне здрач, Армандо се приближи до него и му съобщи, че един от неговите хора се е отбил до пансиона, в който Фермин бе живял преди залавянето си.

— Фермин, по-добре не отивайте там да си търсите вещите.

— Как научихте адреса ми?

Армандо се усмихна, избягвайки въпроса.

— Полицията им е казала, че вече не сте между живите. Известие за смъртта ви се появи във вестниците преди седмици. Досега ви го спестявах, защото разбирам, че не е от голяма полза човек да чете за собствената си кончина, докато се възстановява.

— От какво съм се споминал?

— Естествени причини. Паднали сте в една урва при опит да избягате от правосъдието.

— Значи съм мъртъв?

— Като оная работа на Франко.

Фермин претегли възможните последици от новия си статус.

— И какво да правя сега? Къде да отида? Не мога да остана тук завинаги, да злоупотребявам с добрината ви и да ви излагам на опасност.

Армандо седна до него и запали една от онези цигари с дъх на евкалипт, които сам си навиваше.

— Фермин, можете да правите каквото ви душа иска, защото не съществувате. Бих ви предложил да останете при нас, защото сега сте един от нашите, хора без име, които не фигурират никъде. Ние сме призрци. Невидими. Зная обаче, че трябва да се върнете, за да разрешите онова, което сте оставили зад вас. За съжаление, не мога да ви предложа закрилата си извън пределите на това място.

— Вече направихте достатъчно за мен.

Армандо го потупа по рамото и му подаде сгънат лист хартия, който извади от джоба си.

— Напуснете града за известно време. Изчакайте да мине една година и когато се върнете, започнете оттук — каза той, преди да се отдалечи.

Фермин разгъна листчето и прочете:

ФЕРНАНДО БРИАНС

АДВОКАТ

УЛИЦА „КАСПЕ“ 12

ТАВАНСКИ ЕТАЖ, 1-ВА СТАЯ

БАРСЕЛОНА. ТЕЛЕФОН: 564375

— Как мога да ви се отплатя за всичко, което направихте за мен?

— Когато приключите с вашите работи, минете насам някой ден и попитайте за мен. Ще отидем да погледаме как танцува Кармен Амая^[1] и после ще ми разкажете как успяхте да избягате от онова място горе. Просто ми е любопитно — рече Армандо.

Фермин се взря в дълбоките черни очи и кимна бавно.

— В коя килия бяхте, Армандо?

— Номер тринайсет.

— Ваши ли бяха онези кръстове, надраскани на стената?

— За разлика от вас, Фермин, аз съм набожен, но вече нямам вяра.

Същата привечер никой не възпря Фермин да си тръгне, нито пък се сбогува с него. Потегли към улиците на една Барселона, която миришеше на електричество — поредният невидим човек. Видя в далечината кулите на Саграда Фамилия сред покров от червени облаци, които предвещаваха буря с библейски мащаби, и продължи да върви. Краката сами го отведоха до автобусната гара на улица „Трафалгар“. В джобовете на палтото, което Армандо му бе подарил, намери малко пари. Купи си билет за най-дългия преход, който можа да намери, и прекара нощта в автобуса, носейки се по пусти пътища под дъжда. На следващия ден направи същото и така, след няколко дни на преходи с влакове, среднощни автобуси или пеша, стигна до място с безименни улици и къщи без номера, където нищо и никой нямаше спомен за него.

Имаше сто длъжности и нито един приятел. Печелеше пари и ги похарчваше. Четеше книги, описващи един свят, в който той вече не вярваше. Захващаше се да пише писма, които не знаеше как да завърши. Живееше, борейки се със спомените и угризенията. Неведнъж заставаше на някой мост или на ръба на пропаст и гледаше спокойно бездната под себе си. В последния миг винаги се връщаше споменът за онова обещание и за погледа на Затворника на рая. След една година напусна стаята, която бе наел над някакъв бар, и без друг багаж освен един екземпляр от „Градът на прокълнатите“, намерен на битака — вероятно единствената от книгите на Мартин, спасила се от изгаряне, която Фермин бе чел дузина пъти — вървя два километра до железопътната гара и си купи билета, който го бе чакал през всички тези месеци.

— Еднопосочен за Барселона, моля.

Продавачът издаде билета и му го връчи с презрителен поглед.

— И с крак не бих стъпил там — рече той. — При ония шибани каталонци.

[1] Кармен Амая (1913–1963) — испанска танцьорка, певица и актриса от ромски произход. Легендарна изпълнителка на фламенко. ↑

Барселона, 1941 г.

Свечеряваше се, когато Фермин слезе от влака на Френската гара. Локомотивът избълва облак от пара и сажди, който запълзя по перона, забулвайки нозете на пътниците, слизащи след дългото пътуване. Фермин се присъедини към безмълвното шествие към изхода — хора с износени дрехи, които влачеха куфари, овързани с ремъци, преждевременно състарени хора, понесли всичките си притежания в една бохча, деца с празни погледи и празни джобове.

Двама агенти от цивилната гвардия охраняваха изхода на перона. Фермин видя, че те шареха с поглед по пътниците и произволно спираха някои, за да им искат документите. Въпреки това продължи да върви по права линия към единия от тях. Когато ги делиа едва десетина метра, забеляза, че агентът го наблюдава. В романа на Мартин, книгата, която бе правила компания на Фермин през всички тези месеци, един от героите твърдеше, че най-добрият начин да обезоръжиш представителите на властта е да ги заговориш пръв, преди те да са се обърнали към теб. И тъй, вместо да чака агентът да го посочи, Фермин отиде право при него и го заговори спокойно:

— Добър вечер, шефе. Ще бъдете ли така любезен да ми кажете как да намеря хотел „Порвенир“? Разбрах, че е на Пласа Паласио, но почти не познавам града.

Цивилният гвардеец го оглеждаше мълчаливо, донякъде объркан. Колегата му се бе приближил, прикривайки десния му фланг.

— Ще трябва да попитате някого на изхода — рече той недружелюбно.

Фермин кимна вежливо.

— Така и ще направя. Простете за безпокойството.

Тъкмо се канеше да продължи към фоайето на гарата, когато другият агент го хвана за лакътя.

— Като излезете, Пласа Паласио се пада отляво. Срещу военния щаб.

— Много ви благодаря. Приятна вечер.

Агентът пусна ръката му и Фермин се отдалечи бавно, с отмерена крачка, докато не излезе във фоайето и оттам — на улицата.

Алено небе бе захлупило града. Барселона чернееше, изтъкана от тъмни, заострени силуети. Един полупразен трамвай се влачеше по линията си, хвърляйки мъжделива светлина по паважа. Фермин го изчака да премине, преди да пресече от другата страна. Докато прескачаше лъскавите релси, той се взря в далечината, където страните на Пасео Колон се сливаха, а възвишението Монжуик заедно с крепостта се издигаше над града. Сведе очи и тръгна по улица „Комерсио“ към пазара Борн. Улиците бяха пуссти и студен бриз духаше в алеите. Фермин нямаше къде да отиде.

Спомни си какво му бе разказал Мартин: че преди години бил живял недалече от това място, в една голяма стара къща, погребана в тесния каньон от сенки на улица „Фласадерс“, до фабриката за шоколади „Маури“. Отправи се натам, но когато стигна, видя, че сградата и съседният имот са били бомбардирани по време на войната. Властите не се бяха потрудили да разчистят останките, тъй че съседите просто ги бяха струпали встрани от пътя, вероятно за да могат да минават по улицата, която бе по-тясна от коридорите в някои богаташки къщи.

Фермин се огледа наоколо. Мъждукащи крушки и свещи хвърляха немощна светлина от балконите. Той навлезе сред развалините, като прескачаше отломки от зидове, изпочупени водоливници и греди, оплетени в невероятни възли. Потърси празно място сред руините и накрая се сгуши под един камък, върху който все още се четеше номер 30, някогашният адрес на Давид Мартин. Зави се с палтото си и със старите вестници, които носеше под дрехите си. После се сви на кълбо, затвори очи и се помъчи да заспи.

След половин час студът започна да прониква чак до костите му. Влажен вятър лижеше руините, търсейки дупки и пролуки. Фермин отвори очи и се изправи. Тъкмо се опитваше да намери по-закътанно убежище, когато забеляза, че един силует го наблюдава от улицата, и замръзна на място. Силуетът направи няколко крачки към него.

— Кой е там? — попита той.

Фигурата пристъпи още малко и далечният отблясък на една улична лампа очерта профила на висок, як мъж, облечен в черно. Фермин забеляза якичката: свещеник. Побърза да вдигне ръце в миролюбив жест.

— Тъкмо си тръгвам, отче. Моля ви, не викайте полицията.

Свещеникът го измери от глава до пети. Погледът му бе суров и имаше вид на човек, който е прекарал половината си живот, вдигайки чували на пристанището вместо потири.

— Гладен ли сте? — попита той.

Фермин, който на драго сърце би изял някой от разхвърляните наоколо камъни, стига да имаше кой да ги поръси с няколко капки зехтин, поклати глава.

— Току-що вечерях в „Сет портес“ и се натъпках до посиняване с ориз с калмари.

Бегла усмивка се мярна по лицето на свещеника.

— Елате — нареди той, преди да се обърне и да закрачи по улицата.

Отец Валера живееше на таванския етаж на една сграда в края на Пасео дел Борн, която, гледаше към покривите на пазара. Фермин на бърза ръка видя сметката на три чинии супа, няколко къшея сух хляб и две чаши разрежено с вода вино, които свещеникът сложи пред него, докато го наблюдаваше с любопитство.

— Вие няма ли да вечеряте, отче?

— Нямам навика да вечерям. Хапнете си вие, че като ви гледам, май ви мъчи глад от 36-та насам.

Докато сърбаше звучно супата със зальци хляб, Фермин оглеждаше трапезарията. Очите му се спряха на остъкления шкаф до него, който показваше колекция от чинии и чаши, няколко фигурки на светци и скромен комплект сребърни прибори.

— И аз съм чел „Клетниците“, тъй че хич не си го и помисляйте — предупреди го свещеникът.

Фермин кимна засрамен.

— Как се казвате?

— Фермин Ромеро де Торес, на услугите на Ваше сиятелство.

— Търсят ли ви, Фермин?

— Зависи как ще се погледне. Темата е сложна.

— Ако не искате да ми кажете, не е моя работа. Но с тези дрехи няма да отидете далече. Ще се озовете в затвора още преди да сте стигнали Виа Лайетана. Напоследък спират много хора, които са се крили известно време. Трябва да бъдете много предпазлив.

— Щом успея да сложа ръка на едни банкови капитали, които бях замразил, мисля да се отбия в „Ел Дике Флотанте“ и да изляза оттам издокаран като картинка.

— Не се и съмнявам. Я станете за малко.

Фермин остави лъжицата и се изправи. Свещеникът го огледа внимателно.

— Рамон беше два пъти колкото вас, но мисля, че някои негови дрехи от младежките му години ще ви стоят добре.

— Рамон?

— Брат ми. Убиха го долу на улицата, пред входната врата, през май 1938 г. Търсели мен, а той им се опълчил. Беше музикант. Свиреше в градския оркестър. Първи тромпет.

— Много съжалявам, отче.

Свещеникът сви рамене.

— Кажете-речи всеки е изгубил някого, независимо от коя фракция.

— Аз не съм от никоя фракция — заяви Фермин. — Нещо повече, за мен знамената са просто едни цветни парцали, които миришат на гранясало. Стига ми да видя как някой се е омотал в тях и бълва химни, речи и лозунги, за да ме хване диария. Винаги съм мислел, че всеки, който има влечение към стадото, трябва да е малко нещо овца.

— Сигурно хич не ви е лесно в тази страна.

— Идеята си нямате до каква степен. Но винаги си казвам, че прекият достъп до добра шунка серано компенсират всичко. Пък и по цял свят е едно и също.

— И това е вярно. Кога за последен път сте опитвали истинска шунка серано?

— Шести март 1934 г. „Лос Караколес“, улица „Ескуделерс“. Друг живот.

Свещеникът се усмихна.

— Можете да пренощувате тук, Фермин, но утре ще трябва да си потърсите друг подслон. Хората говорят. Мога да ви дам малко пари за пансион, но имайте предвид, че навсякъде искат лични документи и регистрират наемателите си в полицията.

— От само себе си се разбира, отче. Утре преди изгрев слънце ще се изпаря по-бързо и от добрата воля. И няма да приема нито стотинка от вас. Вече злоупотребих достатъчно с...

Свещеникът вдигна ръка и поклати глава.

— Да видим как ще ви стоят някои от нещата на Рамон — каза той, ставайки от масата.

Отец Валера настоя да снабди Фермин с чифт поизносени обувки, скромни, но чист вълнен костюм, няколко чифта бельо и тоалетни принадлежности, които сложи в куфар. На една от полиците

бе поставен лъскав тромпет редом с няколко снимки на двама млади и хубави мъже, които се усмихваха към обектива по време на някой от годишните празници в квартал Грасия. Човек трябваше да се взре много внимателно, за да осъзнае, че единият от тях бе отец Валера, който сега изглеждаше трийсет години по-възрастен.

— Нямам гореща вода. Цистерната не я пълнят до сутринта, така че ще трябва или да чакате, или да се поливате с каната.

Докато Фермин си правеше тоалета, доколкото можеше, отец Валера приготви един кафеник с нещо като цикория, смесена с други вещества с леко съмнителен вид. Нямаше захар, но все пак мъхната вода в чашата беше топла, а компанията — приятна.

— Все едно сме в Колумбия и прием кафе от най-отбрани сортове — отбеляза Фермин.

— Странен чешит сте, Фермин. Мога ли да ви задам един личен въпрос?

— Покрива ли го тайната на изповедта?

— Да кажем, че да.

— Питайте тогава.

— Убили ли сте някого? През войната, искам да кажа.

— Не — отвърна Фермин.

— А аз — да.

Фермин замръзна с полуизпитата чаша в ръка. Свещеникът сведе поглед.

— На никого не съм го казвал.

— Това си остава под тайната на изповедта — увери го Фермин.

Отец Валера потърка очи и въздъхна. Фермин се запита колко ли време бе живял този човек сам, без друга компания освен тежката си тайна и спомена за мъртвия си брат.

— Сигурно сте имали причини, отче.

Свещеникът поклати глава.

— Бог си е отишъл от тази страна — рече той.

— А, не се бойте, щом види какво се мъти на север от Пиренеите, ще се върне с подвита опашка.

Отец Валера дълго мълча. Допиха сурогатното кафе и Фермин си наля втора чаша, за да ободри клетия си домакин, който изглеждаше все по-унил с всеки изминал миг.

— Наистина ли ви харесва?

Фермин кимна.

— Искате ли да изслушам изповедта ви? — попита отец Валера изведнъж. — Сега вече говоря сериозно.

— Не се обиждайте, отче, ама аз не вярвам много-много в тия работи...

— Но може би Бог вярва във вас.

— Съмнявам се.

— Не е нужно да вярвате в Бог, за да се изповядате. Това е нещо между вас и вашата съвест. Какво имате да губите?

В следващите два часа Фермин разказа на отец Валера всичко, което бе таил в душата си, откакто бе избягал от крепостта преди повече от година. Свещеникът го слушаше внимателно, като кимаше от време на време. Накрая, когато Фермин усети, че си е казал всичко и е снел от себе си каменната плоча, която го бе душила месеци наред, без той да си дава сметка, отец Валера извади манерка с ликьор от едно чекмедже и, без да го пита, му наля каквото бе останало от нея.

— Няма ли да ми дадете опрощение, отче? Само глътка коняк ли ще получа?

— То е все същото. Пък и кой съм аз вече, та да опрощавам или да съдя когото и да било, Фермин? Все пак мисля, че имахте нужда да се освободите от този товар. Какво смятате да правите сега?

Фермин сви рамене.

— Ако съм си рискувал главата, връщайки се тук, то е само заради обещанието, което дадох на Мартин. Трябва да намеря адвоката, а после госпожа Изабела и онова дете, Даниел, и да ги закрилям.

— Как?

— Нямам представа. Все ще ми хрумне нещо. Приемам предложения.

— Но вие изобщо не ги познавате. Те са просто чужди хора, за които ви е говорил ваш познат от затвора...

— Зная. Така казано звучи налудничаво, нали?

Свещеникът го гледаше, сякаш можеше да надникне отвъд думите му.

— Да не би да сте видели толкова нещастия и подлости между хората, че да ви се иска да направите нещо добро, та дори и да е лудост?

— И защо не?

Валера се усмихна.

— Знаех си, че Бог вярва във вас.

На следващия ден Фермин се изниза на пръсти, за да не събуди отец Валера, който бе заспал на канапето с една стихосбирка на Мачадо^[1] в ръце и хъркаше като бик за корида. Преди да си тръгне, гостът го целуна по челото и остави на масата в трапезарията сребърните прибори, които свещеникът бе пъхнал в куфара, увити в салфетка. После пое надолу по стълбите с чисти дрехи и чиста съвест, твърдо решен да остане жив поне още няколко дена.

В този ден слънцето грееше ярко и свежият морски бриз бе прострял над града едно искрящо стоманено небе, което рисуваше удължени сенки. Фермин цяла сутрин обикаля из улиците, които си спомняше, като се спираше навремени пред витрините на магазините или посядаше на разни пейки, за да погледа хубавите момичета — а на него всички му се струваха хубави. По обед отиде до една кръчма в началото на улица „Ескуделерс“, близо до ресторанта „Лос Карасколес“, който бе оставил у него такива приятни спомени. Кръчмата сама по себе си бе печално известна сред хората с непридирчиви небца, тъй като предлагаше най-евтините сандвичи в цяла Барселона. Номерът, както твърдяха експертите, бе да не питаш за съставките.

Прременен с новите си празнични дрехи, подплатени с внушителна арматура от пъхнати под тях вестници с цел придаване на обем, намек за мускулатура и нискобюджетна защита от студа, Фермин седна на бара, провери менюто с деликатеси, достъпни за скромни джобове и стомаси, и подхвана преговори с келнера.

— Имам един въпрос, млади човече. Интересувам се дали специалитетът на деня, сандвич от селски хляб с мортадела и студена закуска от Корнеля, е с пресен домати?

— Доматите са прясно набрани от нашите градини в Ел Прат^[2], зад фабриката за сярна киселина.

— Това се казва букет на ниво. Я ми кажете, добри човече, заведението сервира ли на вересия на надеждни клиенти?

Усмивката на келнера се стопи и той се оттегли зад бара, като праметна през рамо парцала си за бърсане с враждебен жест.

— И на Господ дори не даваме на вересия.

— Не се ли правят изключения за наградени с отличия инвалиди от войната?

— Пръждосвай се или ще повикаме полицията.

Като видя накъде отиват нещата, Фермин би отбой и потърси някое спокойно кътче, където да преразгледа стратегията си. Тъкмо се беше настанил на стъпалата на съседния вход, когато едно девойче, което надали бе на повече от седемнайсет години, но вече имаше апетитните извивки на вариететна актриса, мина покрай него и изведнъж падна по лице на земята.

Фермин се изправи, за да ѝ помогне, и едва я бе хванал за ръката, когато долови стъпки зад гърба си и чу един глас, в сравнение с който гласът на грубия келнер, който току-що го бе прогонил, звучеше като небесна музика.

— Хей, курво проклета, не ми излизай с тия номера, че ще ти накълцам лицето и ще те изхвърля на улицата, която е по-пропаднала и от тебе.

Авторът на тези слова се оказа сутеньор с жълтозеленикав тен и съмнителен вкус за бижута и аксесоари. Фермин, на когото вече му бе дошло до гуша от побойници и грубияни, застана между момичето и наглеца, въпреки че въпросният тип бе двойно по-едър от него и държеше в ръка нещо, което приличаше на нож или най-малкото на някакъв остър предмет.

— Ти пък кой си, несчастник такъв? Айде, чупката, докато не съм ти сменил физиономията.

Фермин усети, че девойката, която ухаеше на странна смесица от канела и пържено, уплашено го хвана за ръцете. Един бегъл поглед към кавгаджията му бе достатъчен, за да прецени, че няма изгледи ситуацията да се разреши чрез разумен диалог, затова реши да премине към действие. След светкавичен анализ на своя противник Фермин стигна до заключението, че телесната му маса се състои предимно от лой, а по отношение на мускулите или сивото вещество явно не бе особено надарен.

— На мен няма да ми държите такъв език, а още по-малко на госпожицата.

Сутеньорът го изгледа слисан, сякаш не бе осъзнал значението на думите му. Миг по-късно типът, който очакваше от оня слабак всичко друго, но не и бойни действия, получи изненадата на живота си: един мощен удар с куфар в меките части го събори на земята и го накара да се хване за пострадалия си инструментариум. Последваха още четири или пет удара на стратегически места с кожените ръбове на куфара, които го оставиха, поне за кратко, победен и без желание за съпротива.

Неколцина минувачи, които бяха видели произшествието, избухнаха в аплодисменти, а когато Фермин се обърна, за да провери дали девойката е добре, срещна нейния очарован и пропит с безусловна признателност и нежност поглед.

— Фермин Ромеро де Торес, на вашите услуги, госпожице.

Момичето се повдигна на пръсти ѝ го целуна по бузата.

— Аз съм Росиито.

В това време жалкият тип в краката му се опитваше да си поеме дъх и да се изправи. Фермин реши да напусне сцената на конфликта, преди балансът на силите да е станал неблагоприятен за него.

— Добре би било да се оттеглим по-бързичко — заяви той. — След като изгубихме инициативата, битката ще се обърне срещу нас...

Момичето го хвана под ръка и го поведе през мрежа от тесни улички, които водеха към Пласа Реал. Щом се озоваха на открито и на слънце, Фермин спря за миг, за да си поеме дъх. Росиито забеляза, че той пребледняваше все повече и не изглеждаше добре. Тя предположи, че кръвното на храбрия ѝ закрилник е спаднало — било то от вълнение поради схватката или просто от глад, — и го заведе до терасата на хотелчето „Дос Мундос“, където Фермин рухна на един стол.

Макар да бе едва седемнайсетгодишна, Росиито имаше медицински усет, на който и доктор Труета^[3] би могъл да завиди, затова поръча асортимент от тапас, с които да съживи своя рицар. Когато пиршеството пристигна, Фермин изпадна в паника.

— Росиито, ама аз нямам нито стотинка...

— Аз черпя — гордо рече тя. — Трябва да се грижа за моя мъж и да гледам да е добре нахранен.

И Росиито се захвана да го тъпче с малки наденички, хляб и пикантни картофи, всичко това полято с внушителна халба бира. Под доволния поглед на момичето Фермин полека се съвзе и възвърна обичайната си жизненост.

— За десерт, ако искате, ще ви направя един специалитет на заведението, който ще ви вземе акъла — предложи младото момиче, облизвайки устни.

— Хей, малката, не трябва ли по това време да си на училище, при монахините?

Тази шега разсмя Росиито.

— Ама и вие не вземате уста назаем, хитрец такъв!

Докато траеше пиршеството, Фермин осъзна, че ако зависеше от момичето, пред него се разкриваше обещаваща кариера на сводник. Вниманието му обаче бе привлечено от други, по-важни въпроси.

— На колко години си, Росиито?

— На осемнайсет и половина, млади господине Фермин.

— Изглеждаш по-голяма.

— То е заради циците. Имам си ги от тринайсетгодишна и са радост за окото, нали, макар че не е хубаво аз да го казвам.

Фермин, който от възделените си дни в Хавана не беше виждал такъв заговор от апетитни форми, се опита да си възвърне здравия разум.

— Росиито — поде той, — аз не мога да се грижа за теб...

— Знам, млади господине, да не мислите, че съм глупава? Виждам, че не сте от тия мъже, дето биха живели на гърба на жена. Може да съм млада, ама не съм вчерашна...

— Трябва да ми кажеш къде мога да ти изпратя пари за този банкет, че сега ме заварваш в доста деликатно финансово положение...

Росиито поклати глава.

— Имам стая тук, в хотела. Делим си я с Лали, но нея я няма днес, защото работи по търговските кораби... Защо не се качи господинът, че да му направя един масаж?

— Росиито...

— Заведението черпи...

Фермин я наблюдаваше с лека меланхолия.

— Какви тъжни очи имате, млади господине Фермин. Оставете Росиито да ви разведри живота, па макар и за малко. Какво лошо има в това?

Той сведе поглед смутен.

— Откога не сте били с истинска жена?

— Вече дори не си спомням.

Росиито му подаде ръка и го замъкна нагоре по стълбите до една миниатюрна стаичка, в която имаше само разнебитено легло и мивка. Малък балкон гледаше към площада. Момичето дръпна завесата и за миг свали роклята на цветя, която носеше върху голата си кожа. Фермин се взря в това чудо на природата и се остави да бъде приласкан от едно сърце, старо почти колкото неговото.

— Ако не искате, няма нужда да правим нищо, а?

Росиито го сложи на леглото и легна до него. Прегърна го и взе да го гали по главата.

— Шшш, шшш — шепнеше тя.

Заровил лице в тази осемнайсетгодишна гръд, Фермин избухна в плач.

Когато се свечери и момичето трябваше да застъпи на нощната си смяна, Фермин измъкна листчето с адреса на адвоката Брианс, което Армандо му бе дал преди една година, и реши да го посети. Росиито настоя да му заеме малко дребни пари за трамвай и кафе. Тя го накара да се закълне в какво ли не, че ще идва да я види, па макар и само за да я заведе на кино или на литургия: беше много предана на Пресветата Дева Мария от Кармел и обожаваше свещеноедействията, особено ако бяха свързани с пеене. Росиито го изпрати по стълбите и на сбогуване го целуна по устните и го оципа по задника.

— Сладур! — рече тя, докато го гледаше как се отдалечава под арките на площада.

Когато Фермин прекоси Пласа де Каталуня, лента от дъждовни облаци вече се завихряше в небето. Ятата гълъби, които обикновено прелитаха над площада, бяха потърсили подслон в клоните на дърветата и чакаха неспокойни. Подушили електричеството във въздуха, хората бързаха към входовете на метрото. Изви се неприятен вятър, който влачеше по земята талази от окапали листа. Фермин ускори крачка. Когато стигна до улица „Каспе“, вече валеше като из ведро.

[1] Антонио Мачадо и Руис (1875–1939) — испански поет и драматург, една от водещите фигури на литературното течение Поколение'98. ↑

[2] Ел Прат де Лобрегат — град и муниципалитет в Испания, в провинция Барселона. ↑

[3] Жозеп Труета-и-Распал (1897–1977) — каталонски лекар, един от най-забележителните европейски хирурзи на своето време. ↑

Адвокат Брианс беше млад човек с вид на студент бохем, изхранващ се основно със солени бисквити и кафе — на това миришеше кантората му. На това и на прашасала хартия. Работното му помещение бе една бърлога в края на тъмен коридор, на таванския етаж на същата сграда, в която се намираше големият театър „Тиволи“. Фермин го завари там в осем и половина вечерта. Брианс му отвори вратата по риза и когато го видя, само кимна и въздъхна.

— Фермин, предполагам. Мартин ми е говорил за вас. Вече се чудех кога ще се отбиете при мен.

— Бях заминал за известно време.

— Естествено. Влезте, моля.

Фермин го последва в стаята.

— Какво временце е навън, а? — попита адвокатът, който изглеждаше нервен.

— О, това е просто вода.

Посетителят се огледа и установи, че в стаята имаше само един стол. Брианс му го отстъпи, а сам се настани върху куп томове по търговско право.

— Все още чакам да ми докарат мебелите.

Фермин прецени, че в помещението нямаше къде да се побере дори острилка за моливи, но предпочете да си замълчи. На масата имаше чиния със сандвич с филе и една бира. Хартиената салфетка издаваше, че тази разточителна вечеря е дошла от кафенето на първия етаж.

— Тъкмо се канех да хапна. С удоволствие ще разделя това с вас.

— А, не, яжте си спокойно, че вие, младите, трябва да растете, а аз вече съм вечерял.

— Не мога ли да ви предложа нещо? Кафе?

— Ако ви се намира някой „Сугус“...

Брианс затършува в едно чекмедже, където имаше всевъзможни неща, само не и сладкиши „Сугус“.

— Лакрицови бонбони?

— Не, благодаря.

— Ами тогава, с ваше разрешение...

Брианс отхапа солидна хапка от сандвича и задъвка с наслада. Фермин се запита кой ли от двамата изглеждаше по-недохранен. През полуоткрехнатата врата до писалището се виждаше съседна стая, в която той зърна неоправено сгъваемо легло, закачалка с изпомачкани ризи и камара книги.

— Тук ли живеете? — попита Фермин.

Очевидно човекът, чиито услуги Изабела бе могла да си позволи, не беше от престижните адвокати. Брианс проследи погледа на Фермин и му отправи скромна усмивка.

— Да, временно това ми служи и за кантора, и за жилище — отвърна той, като се пресегна, за да затвори вратата на спалнята си. — Сигурно си мислите, че не изглеждам съвсем като адвокат. Да знаете, че не сте единствен. И баща ми така мисли.

— Хич не обръщайте внимание. Моят баща вечно ни разправяше, на мен и на братята ми, че за нищо не ставаме и в най-добрия случай ще свършим като каменоделци. А я ме вижте колко съм печен сега! Да успееш в живота, когато семейството ти вярва в теб и те подкрепя — така и баба знае! Каква заслуга е това?

Брианс кимна неохотно.

— Да, така погледнато... Истината е, че съвсем отскоро имам самостоятелна практика. Преди работех в една реномирана адвокатска кантора точно зад ъгъла, на Пасео де Грасия. Получиха се обаче някои разногласия... Оттогава положението не е лесно.

— Не ми казвайте. Валс ли има пръст?

Адвокатът кимна и довърши бирата си с три глътки.

— Откакто поех случая на господин Мартин, Валс не миряса, докато не направи така, че почти всичките ми клиенти да ме напуснат и да бъда уволнен. Малцина ме последваха — всъщност онези, които нямат и стотинка, за да ми плащат хонорарите.

— А госпожа Изабела?

Лицето на Брианс помръкна. Той остави халбата на писалището и погледна колебливо Фермин.

— Нима не знаете?

— Какво да зная?

— Изабела Семпере почина.

Бурята бушуваше над града. Фермин държеше чаша кафе в ръцете си, докато Брианс, застанал прав до отворения прозорец, гледаше как дъждът плющи по покривите на квартала Енсанче и му описваше последните дни на Изабела.

— Изведнъж се разболя, просто необяснимо. Ако я бяхте познавали... Беше млада, пълна с живот. Имаше желязно здраве и беше преживяла трудните военни години. Всичко се случи за един ден. Същата нощ, в която сте успели да избягате от крепостта, Изабела се прибрала късно вкъщи. Съпругът ѝ я намерил коленичила в банята, обляна в пот и със сърцебиене. Каза му, че се чувства зле. Повикали лекар, но още преди той да дойде, получила гърчове и повърнала кръв. Докторът казал, че се е натровила с нещо, и ѝ препоръчал да пази строга диета няколко дни, но на сутринта се влошила още повече. Господин Семпере я увил в одеяла и един съсед, който работел като таксиметров шофьор, ги откарал до Морската болница. По кожата ѝ избили тъмни петна като язви, а косата ѝ падала с шепа. В болницата чакали няколко часа и лекарите в крайна сметка отказали да я видят, защото един от пациентите в чакалнята, който още не бил прегледан, казал, че познава Семпере, и го обвинил, че е комунист или някаква друга дивотия в този дух. Предполагам, че е искал да го пререди. Една медицинска сестра им дала сироп, който според нея щял да помогне на Изабела да си прочисти стомаха, но тя не можела нищо да преглътне. Семпере се видял в чудо какво да направи. Завел я обратно вкъщи и започнал да вика лекар след лекар. Никой не можел да разбере какво ѝ има. Един стажант, който бил редовен клиент на книжарницата, познавал някого от работещите в Клиниката на Барселона. Семпере закарал Изабела там.

Там му казали, че това можело да е холера и му заръчали да си прибере жената вкъщи, защото имало епидемия и болницата била препълнена. Известен брой хора в квартала вече били умрели. Изабела се влошавала с всеки изминал ден. Започнала да бълува. Съпругът ѝ направил всичко възможно, небето и земята преобърнал, но след

няколко дни тя вече била толкова слаба, че дори не можел да я закара в болницата. Една седмица след като се разболяла, починала в апартамента на улица „Санта Ана“ над книжарницата...

Възцари се дълго мълчание, нарушавано само от тропота на дъжда и ехото от гръмотевиците, които се отдалечаваха с утихването на вятъра.

— Чак месец по-късно научих, че Изабела била забелязана една нощ в кафенето при операта, срещу „Лисео“. Седяла с Маурисио Валс. Пренебрегвайки съветите ми, тя го заплашила, че ще изобличи плановете му да използва Мартин, за да пренапише някоя от ония помии, с които директорът очаквал да се прочуе и да бъде обсипан с награди. Отидох в кафенето да поразпитам. Келнерът си спомни, че Валс пристигнал с кола преди Изабела и поръчал два чая от лайка и мед.

Фермин претегли думите на младия адвокат.

— Значи мислите, че Валс я е отровил?

— Не мога да го докажа, но колкото повече разсъждавам, толкова по-очевидно ми изглежда. Той трябва да е виновникът.

Фермин се взираше в пода.

— А господин Мартин знае ли това?

Брианс поклати глава.

— Не. След вашето бягство Валс нареди Мартин да бъде затворен в изолатор в една от кулите.

— Ами доктор Санауха? Не ги ли сложиха заедно?

Адвокатът въздъхна унило.

— Санауха бе изправен пред военен съд за предателство. Разстреляха го две седмици по-късно.

Стаята отново потъна в продължително мълчание. Развълнуван, Фермин стана и взе да обикаля в кръг.

— А мен защо не ме потърсиха? В края на краищата, аз съм причината за всичко...

— Вие не съществувате. За да избегне резила пред началниците си и провала на обещаващата си кариера като служител на режима, Валс накара патрула, който бе пратил по дирите ви, да се закълне, че са ви застреляли, докато сте се опитвали да избягате по склона на Монжуик, и са хвърлили тялото ви в общия гроб.

Фермин усети вкуса на яростта по устните си.

— Вижте, иде ми да цъфна сега във Военното правителство и да им кажа да ми целунат оная работа. Да видим как ще обясни Валс моето възкресение!

— Не говорете глупости. Нищо няма, да постигнете с това. Просто ще ви отведат до Каретера де лас Агуас и ще ви пуснат един куршум в тила. Онази гадина не заслужава такава жертва.

Фермин кимна, но чувството на срам и вина го раздираше отвътре.

— А Мартин? Какво ще стане с него?

Брианс сви рамене.

— Онова, което зная, е поверително. Не бива да излиза извън тези четири стени. Има един тъмничар в затвора, Бебо му е името, който ми дължи не една и две услуги. Щяха да убият един от братята му, но аз издействах да му заменят присъдата с десет години затвор във Валенсия. Тъмничарят е свестен човек и ми разказва всичко, което вижда и чува в крепостта. Валс не ме допуска да се срещна с Мартин, но чрез Бебо научих, че е жив и че директорът го държи затворен в кулата под денонощна охрана. Дал му е хартия и писалка. Бебо казва, че Мартин пише.

— Какво пише?

— Само Господ знае. Валс мисли — или поне така разбрах от Бебо, — че Мартин работи върху книгата, която му е поръчал въз основа на бележките си. Но Мартин — който не е съвсем с всичкия си, както двамата с вас знаем — явно съчинява нещо друго. Понякога чете на глас написаното, друг път става и почва да крачи из килията, като произнася части от диалози и цели изречения. Бебо поема нощната смяна до неговата килия и винаги, когато може, му дава тайно цигари и бучки захар — той само това яде. Говорил ли ви е някога Мартин за нещо, наречено „Играта на ангела“?

Фермин поклати глава.

— Това ли е заглавието на книгата, която пише?

— Така разправя Бебо. Доколкото е могъл да разбере от самия Мартин и от онова, което е чул да си говори на глас, изглежда, че е нещо като автобиография или признание... Ако искате да знаете мнението ми, Мартин е осъзнал, че губи разсъдъка си, и се опитва да запише онова, което си спомня, преди да е станало прекалено късно. Сякаш пише писмо до самия себе си, за да узнае кой е...

— А какво ще стане, когато Валс открие, че не е следвал заповедите му?

В отговор адвокат Брианс само го изглежда скръбно.

Към полунощ дъждът най-сетне спря. От мансардата на адвокатата Барселона изглеждаше неприветлива под схлупеното небе и пълзящите над покривите облаци.

— Имате ли къде да отидете, Фермин? — попита Брианс.

— Имам едно примамливо предложение да започна работа като жиголо и телохранител на една мома, която е малко леконравна, но с добро сърце и такива форми, че ум да ти зайде. Аз обаче не се виждам в ролята на мъжка държанка, та дори и в нозете на Венера от Херес.

— Хич не ми харесва мисълта да живеете на улицата, Фермин. Опасно е. Можете да останете тук докогато пожелаете.

Фермин се огледа наоколо.

— Зная, че това не е хотел „Колон“, но имам сгъваемо легло, не хъркам и, честно казано, бих се радвал на компанията.

— Нямате ли си приятелка?

— Приятелката ми беше дъщеря на един от партньорите учредители на кантората, от която бях уволнен благодарение на Валс и сие.

— Скъпо си плащате за тая история с Мартин. Обет за целомъдрие и бедност...

Брианс се усмихна.

— Дайте ми някоя изгубена кауза и това ми стига, за да съм щастлив.

— Взехте ми думата от устата. Добре, приемам, но само ако ми позволите да помагам и да давам някакъв принос. Мога да чистя, да шетам, да печатам на машина, да готвя, да предлагам съвети, детективски и охранителни услуги. А ако в момент на слабост се видите на зор и трябва да изпуснете парата, сигурен съм, че чрез моята приятелка Росиито ще мога да ви осигуря професионални услуги, от които ще станете нов-новеничък. На млади години човек трябва да внимава да не му се качи в главата някой излишък от семенна течност, че после става по-лошо.

Брианс му протегна ръка.

— Дадено! Нает сте като помощник в кантората „Брианс и Брианс“, защитници на неплатежоспособните.

— Да не се казвам Фермин, ако преди края на тази седмица не съм ви намерил някой клиент от ония, които плащат авансово и в суха пара.

Ето как Фермин Ромеро де Торес се настани временно в мъничката кантора на адвокат Брианс и като начало се зае да пренарежда, почиства и актуализира всички досиета, папки и текущи дела. Само след няколко дни помещението сякаш бе утроило размерите си благодарение на уменията на Фермин, който го бе подредил и излъскал до блясък. Той прекарваше по-голямата част от деня затворен там, но отделяше час-два за експедиции, от които се връщаше с китки цветя, задигнати от фойето на театър „Тиволи“, малко кафе, което получаваше в замяна на комплиментите си от една келнерка от заведението на първия етаж, и някои деликатеси от бакалския магазин „Килес“. Последните Фермин записваше на сметката на адвокатската фирма, която бе уволнила Брианс, след като най-напред се представи в бакалницата като новия им разсилен.

— Фермин, тази шунка е приказна, откъде я взехте?

— Опитайте манчегото, че да ви дойде сърце на място.

Сутрин той преглеждаше всички дела на Брианс и преписваше бележките му на чисто. Следобед взимаше телефона и с помощта на указателя се залавяше да търси платежоспособни клиенти. Щом надушеше някаква възможност, затвърждаваше телефонното обаждане с посещение до дома на потенциалния клиент. Проведе общо петдесет такива обаждания до търговски предприятия, професионалисти и частни лица в квартала, десет от които доведоха до визити, а три — до нови клиенти за Брианс.

Първият от тях бе една вдовица, която бе влязла в съдебен спор със застрахователно дружество, отказващо да ѝ плати дължимото след смъртта на съпруга ѝ. Техният довод бе, че спирането на сърцето, което получил вследствие на преяждане със скариди в ресторанта „Сет Портес“, било всъщност случай на самоубийство и не се покривало от застрахователната полица. Вторият клиент бе препаратор на животни, комуто един пенсиониран бикоборец закарал пет стотинкилограмовия

бик, с който приключил кариерата си на арената. Когато животното било препарирано, матадорът отказал да плати и да си го прибере. Според него стъклените очи, които му поставил препараторът, му придавали демоничен вид, който го накарал да изскочи от работилницата с викове: „Спаси и помилуй!“ А третият бе шивач от Ронда Сан Педро, на когото един зъболекар без диплома бе извадил пет напълно здрави кътника. Това не бяха съществени случаи, но все пак всички клиенти платиха депозит и подписаха договор.

— Фермин, ще ви назнача на заплата.

— И дума да не става!

Фермин отказваше да приеме каквото и да било възнаграждение за добрата си служба, с изключение на малки заеми сегиз-тогиз, с които в неделните следобеди водеше Росиито на кино, на танци в „Ла Палома“ или в увеселителния парк Тибидабо. Там, в залата с огледалата, веднъж получи от нея любовно ухапване по врата, което го смъдеше цяла седмица. Друг път, възползвайки се от това, че двамата с нея бяха единствените пътници в модела на самолет, който се рееше в кръгове, увиснал на кран между небето и Барселона, Фермин си възвърна изцяло контрола и насладата от своята мъжественост след едно дълго отсъствие от сцената на спонтанната любов.

Един ден, докато опипваше прелестите на Росиито върху голямото колело в парка, Фермин си помисли, че тези времена, противно на всички очаквания, всъщност бяха добри. И го обзе страх, защото знаеше, че не биха могли да продължат много и че откраднатите трохи мир и щастие щяха да се стопят по-бързо и от младостта, която искреше в очите и плътта на Росиито.

Онази нощ Фермин седеше в кантората и чакаше Брианс да се върне от своите обиколки на съдилища, кабинети, юридически кантори, затвори и хиляда и една срещи с важни клечки, които трябваше да изтърпи, за да получи информация. Беше почти единайсет през нощта, когато най-сетне чу стъпките на младия адвокат да се приближават по коридора. Отвори му вратата и Брианс влезе, като пристъпваше едва-едва, по-унил от всякога. Рухна в един ъгъл и се хвана за главата.

— Какво стана, Брианс?

— Идвам от крепостта.

— Май не носите добри новини?

— Валс отказа да ме приеме. Накараха ме да чакам четири часа и после ми казаха да си вървя. На това отгоре ми отнеха разрешителното на посетител и пълномощието да влизам в територията на затвора.

— Позволиха ли ви да видите Мартин?

Брианс поклати глава.

— Той не беше там.

Фермин го погледна неразбиращо. Адвокатът помълча няколко мига, търсейки подходящите думи.

— Когато си тръгнах, Бебо ме последва и ми разказа каквото знаеше. Случило се е преди две седмици. Мартин пишел денем и нощем като обсебен, почти не лягал да спи. Валс усетил, че става нещо странно, и наредил на Бебо да конфискува написаното до момента. Наложило се трима стражи да държат Мартин здраво, за да му отнемат ръкописа. За по-малко от два месеца бил написал над петстотин страници. Бебо ги дал на директора и когато Валс започнал да чете, изглежда, че направо побеснял.

— Май не е било каквото е очаквал...

Брианс поклати глава.

— Валс чел цяла нощ и на следващата сутрин се качил в кулата, придружен от четирима от своите хора. Накарал да оковат ръцете и краката на Мартин и чак тогава влязъл в килията. Бебо подслушвал

през една цепнатица във вратата и чул част от разговора. Валс бил бесен. Казал на Мартин, че е много разочарован от него, че му бил дал наченки на шедьовър, а пък той, неблагодарникът, вместо да следва указанията, написал някаква дивотия без капка смисъл. „Това не е книгата, която очаквах от вас, Мартин“, неспирно повтарял Валс.

— А Мартин какво му отговорил?

— Нищо. Не му обръщал внимание, сякаш изобщо не бил там. Това още повече разярило директора. Бебо чул, че започнал да пердаши Мартин, но той не отронвал никакъв звук. Накрая, когато се уморил да го удря и да го обижда, без да получи нула внимание, Валс извадил от джоба си — тъй казва Бебо — едно конфискувано писмо, изпратено до Мартин от господин Семпере още преди месеци. В него била приложена и бележка, която Изабела написала до Мартин на смъртния си одър...

— Кучият му син...

— Валс го оставил там, затворен сам с писмото, защото знаел, че нищо не може да го нарани повече от вестта, че Изабела е умряла... Бебо разправя, че когато директорът си отишъл и Мартин прочел писмото, започнал да крещи. Цяла нощ вил и блъскал с ръце и с глава по стените и по желязната врата...

Брианс вдигна поглед. Фермин коленичи пред него и сложи ръка на рамото му.

— Добре ли сте, Брианс?

— Аз съм негов адвокат — отвърна той с разтреперан глас.

— Предполага се, че мой дълг е да го защитавам и да го измъкна оттам...

— Направихте всичко, което беше по силите ви, Брианс. Мартин също го знае.

Явно несъгласен, адвокатът измърмори нещо.

— Това обаче не е краят — продължи той. — Бебо ми разказа, че когато Валс забранил да дават на Мартин хартия и мастило, той започнал да пише на гърба на страниците, които директорът му хвърлил в лицето. Поради липса на мастило правел разрези по ръцете и краката си и използвал собствената си кръв...

Бебо се опитвал да поговори с него, да го успокои... Мартин вече не приемал нито цигари, нито бучките захар, които толкова обичал... Дори не забелязвал присъствието на тъмничаря. Бебо смята, че когато

научил за смъртта на Изабела, окончателно изгубил здравия си разум и пропаднал в онзи ад, който сам бил изградил в съзнанието си... Нощно време крещял толкова силно, че всички го чували. Започнали да се носят слухове сред посетителите, затворниците и персонала на затвора. Валс взел да се изнервя. Накрая наредил на двама от наемните си убийци да отведат Мартин една нощ...

Фермин преглътна на сухо.

— Къде?

— Бебо не знае със сигурност. От онова, което е дочул, мисли, че става дума за една изоставена къща до парка Поел... изглежда, че по време на войната са убили мнозина там и са ги заровили в градината... Когато джелатите се върнали, казали на Валс, че работата е свършена, но същата нощ Бебо ги чул да говорят помежду си и според него били доста объркани. Нещо се случило в онази къща. Изглежда, че там имало още някого.

— Някой друг?

Брианс сви рамене.

— Значи Давид Мартин е жив?

— Не зная, Фермин. Никой не знае.

Барселона, 1957 г.

Фермин говореше едва чуто и със сведени очи. Възкресяването на тези спомени явно му бе изпило силите и той едва се крепеше на стола си. Налях му една последна чаша вино и го загледах как бърше с ръце сълзите си. Подадох му салфетка, но не я взе. Останалите клиенти на „Кан Луис“ отдавна се бяха разотишли и предположих, че сигурно минаваше полунощ, но нас никой не ни гонеше. Бяха ни оставили на спокойствие в салона. Моят приятел ме гледеше изтощен, сякаш разкриването на тайните, които бе пазил толкова години, му бе отнело дори волята за живот.

— Фермин...

— Знам какво ще ме питате и отговорът е „не“.

— Фермин, Давид Мартин ли е моят баща?

Той ме изгледа сурово.

— Вашият баща е господин Семпере, Даниел. Никога не се съмнявайте в това. Никога!

Кимнах. Той бе замръзнал на стола си с отсъстващо изражение, зареял поглед в пространството.

— Ами вие, Фермин? Какво стана после с вас?

Не ми отговори веднага, сякаш тази част от историята нямаше никакво значение.

— Върнах се на улицата. Не можех повече да остана при Брианс. И при Росиито не можех да стоя. Изобщо при никого...

Разказът му зацикли, тъй че аз продължих вместо него:

— Върнахте се на улицата — просто един просяк без име, без никого и нищо на този свят, човек, когото всички вземат за луд и който би пожелал да умре, ако не го спираше едно обещание...

— Бях обещал на Мартин да се грижа за Изабела и за нейния син... за вас. Но се оказах страхливец, Даниел. Толкова дълго се крих, толкова се боях да се върна, че когато най-сетне го сторих, майка ви вече не беше между живите...

— Значи затова ви срещнах оная нощ на Пласа Реал? Не е било случайност? Колко време ме следихте?

— Месеци. Години...

Представих си го как ме следи в детските ми години, когато ходех на училище, когато си играех в парка Сиудадела, когато спирах с баща си пред онази витрина, за да се любувам на писалката, принадлежала, както вярвах безусловно, на Виктор Юго; когато седях на Пласа Реал, за да чета на Клара и да я милвам с поглед, мислейки, че никой не ме вижда. Просто един просяк, сянка, невзрачна фигура, от която всички извърщат очи. Фермин, мой закрилник и приятел.

— И защо не ми казахте истината още преди години?

— Отначало исках да го сторя, но после си дадох сметка, че ще ви донесе повече вреда, отколкото полза. Нищо не може да промени миналото. Реших да скрия истината, защото мислех, че ще е по-добре за вас да приличате повече на баща си и по-малко на мен.

Потъгнахме в продължително мълчание. Не знаехме какво да кажем и само се споглеждахме крадешком.

— Къде е сега Валс? — попитах накрая.

— И през ум да не ви минава — пресече ме Фермин.

— Къде е? — повторих аз. — Ако не ми кажете, сам ще го открия.

— И какво ще направите? Ще отидете в дома му, за да го убиете?

— Защо не?

Фермин се изсмя горчиво.

— Защото имате жена и дете, защото имате цял живот пред себе си и хора, които ви обичат и които обичате, защото си имате всичко, Даниел.

— Всичко освен майка ми.

— Отмъщението няма да върне майка ви.

— Лесно ви е да говорите така. Нали никой не е убил вашата...

Фермин се канеше да каже нещо, но си прехапа езика.

— Защо, според вас, баща ви никога не ви е говорил за войната, Даниел? Да не мислите, че той не подозира какво се е случило?

— Ако е така, защо е премълчал? Защо не е направил нищо?

— Заради вас, Даниел. Заради вас. Много хора, на които им се падна да живеят в ония години, преглъщаха всичко и си мълчаха — като баща ви. Защото не им стискаше да направят друго. Хора от

всички групи, от всички цветове; всеки ден се разминавате с тях по улицата и дори не ги забелязвате. Толкова години те гният приживе с тази болка в душата си, за да можете да живеете вие и други като вас. Да не сте посмели да съдите баща си! Нямате това право.

Почувствах се така, сякаш моят най-добър приятел ме бе цапардосал през устата.

— Не ми се сърдете, Фермин...

Той поклати глава.

— Не се сърдя.

— Просто се опитвам да схвана по-добре всичко това. Нека ви задам един въпрос. Само един.

— За Валс ли? Не.

— Само един въпрос, Фермин, кълна ви се. Няма нужда да ми отговаряте, ако не искате.

Фермин кимна неохотно.

— Тоя Маурисио Валс същият Валс ли е, за когото си мисля? — попитах аз.

— Същият — кимна Фермин. — Онзи, дето беше министър на културата допреди четири или пет години и се появяваше в пресата през ден. Великият Маурисио Валс: писател, издател, мислител и месия на националната интелигенция. Онзи Валс.

Тогавя осъзнах, че десетки пъти съм виждал снимката му във вестниците, че съм чувал името му и съм го зървал напечатано на гърбовете на някои от книгите, които имахме в книжарницата. До тази нощ името Маурисио Валс бе просто едно от многото в неясната процесия от обществени фигури, съставлящи един фон, който почти не забелязваме, но който винаги е налице. До тази нощ, ако някой ме беше попитал кой е Маурисио Валс, щях да отговоря, че ми е смътно познат — големец от онези мизерни години, на които никога не съм обръщал особено внимание. До тази нощ изобщо не си бях представял, че някой ден това име, това лице ще се свързват в мислите ми с човека, убил майка ми.

— Но... — понечих да възразя аз.

— Никакво но! Нали щеше да е само един въпрос? Вече ви отговорих.

— Фермин, не можете да ме оставите така...

— Чуйте ме добре, Даниел.

Той ме сграбчи за китката и се взря в очите ми.

— Заклевам ви се, че когато дойде подходящият момент, аз самият ще ви помогна да намерите тоя кучи син, та дори това да е последното нещо, което ще извърша през живота си. Тогава ще си разчистим сметките с него. Но не сега и не по този начин.

Погледнах го колебливо.

— Обещайте ми, че няма да направите някоя глупост, Даниел. Обещайте ми, че ще чакате да му дойде времето.

Сведох очи.

— Не можете да искате това от мен, Фермин.

— Мога и съм длъжен.

Най-сетне кимнах и той ми пусна ръката.

Когато се прибрах вкъщи, беше почти два през нощта. Канех се да вляза в главния вход, когато забелязах, че в книжарницата светеше. Слаба светлина се процеждаше иззад завесата на задната стая. Влязох през страничната врата във фойето на сградата и заварих баща ми да седи на бюрото си с цигара в ръка. За пръв път в живота си го виждах да пуши. Пред него лежах отворен плик и страниците на писмо. Придърпах един стол и седнах срещу него. Баща ми ме изгледа мълчаливо с непроницаемо лице.

— Добри новини ли? — попитах, сочейки писмото.

Той ми го подаде.

— От леля ти Лаура е, тази, дето живее в Неапол.

— Имам леля в Неапол?

— Сестра е на майка ти. В годината, в която ти се роди, тя отиде да живее в Италия при роднините си по майчина линия.

Кимнах разсеяно. Не я помнех, а името ѝ бе просто сред имената на непознатите, дошли на погребението на майка ми преди толкова години — хора, които оттогава не бях видял повторно.

— Пише, че има дъщеря, която ще учи в Барселона, и пита дали ще може да се настани при нас за известно време. Казва се София.

— За пръв път чувам за нея — казах.

— Значи ставаме двама.

Мисълта, че баща ми ще споделя жилището си с напълно непозната подрастваща девойка, беше направо невероятна.

— Какво ще ѝ отговориш?

Той сви рамене равнодушно.

— Не зная. Все ще трябва да измисля нещо.

Почти цяла минута мълчахме и само се гледахме, не смеейки да зачекнем темата, която ни вълнуваше много повече от визитата на непознатата братовчедка.

— Предполагам, че си бил с Фермин — рече баща ми накрая.

Кимнах.

— Отидохме да вечеряме в „Кан Луис“. Фермин аха-аха да изяде и покривката. На влизане видях там професор Албуркерке и му казах да се отбие през книжарницата.

Звукът на собствения ми глас, дърдорещ такива баналности, отекваше с обвинително ехо. Баща ми ме гледаше напрегнат.

— Фермин каза ли ти какво го притеснява напоследък?

— Мисля, че просто го друсат нерви — заради венчавката и всичките тия неща, които на него не са му по сърце.

— Само това ли?

Добрият лъжец знае, че най-сполучливата лъжа винаги е някоя истина, от която е премахнат съществен елемент.

— Е, стана дума и за старите времена, когато е бил в затвора.

— Значи сигурно ти е говорил и за адвоката Брианс. Какво точно ти разказа?

Не бях сигурен какво знаеше или подозираше баща ми, затова реших да действам предпазливо.

— Каза ми, че е бил затворник в крепостта Монжуик и успял да избяга оттам с помощта на човек на име Давид Мартин, когото ти явно си познавал.

Баща ми дълго мълча.

— Никой не е дръзвал да ми го каже в очите, но зная, че по онова време някои хора вярваха и все още вярват, че майка ти е била влюбена в Мартин — рече с тъжна усмивка, от която разбрах, че сред тези хора е и самият той.

Баща ми имаше нередко срещания навик да се усмихва пресилено, когато се опитваше да сдържи плача си.

— Майка ти беше добра жена и добра съпруга. Не ми се иска да си мислиш разни странни неща за нея заради приказките на Фермин. За разлика от мен, той не я познаваше.

— Фермин нищо не е намеквал — излъгах аз. — Само ми каза, че мама и Мартин били добри приятели и тя се опитала да му помогне да излезе от затвора, като наела онзи адвокат, Брианс.

— В такъв случай вероятно ти е говорил и за Валс...

Поколебах се за миг, преди да кимна. Баща ми видя мъката в погледа ми и поклати глава.

— Майка ти умря от холера, Даниел. Брианс — така и няма да разбере защо — обвини онзи мъж, просто един бюрократ с мания за

величие, в престъпление, за което нямаше никакви улики или доказателства.

Не казах нищо.

— Трябва да си избиеш тази идея от главата. Искам да ми обещаеш, че няма да мислиш за това.

Мълчах ѝ се питах дали баща ми наистина бе толкова наивен, колкото изглеждаше, или скръбта от загубата го бе заслепила и той бе потърсил убежище в малодушието на оцелелите. Припомних си думите на Фермин и си казах, че нито аз, нито някой друг имаше правото да го съди.

— Обещай ми, че няма да направиш някоя глупост, нито ще търсиш този човек — настоя той.

Кимнах не особено убедително. Баща ми ме хвана за ръката.

— Закълни ми се! В паметта на майка ти.

Почувствах как една болка стяга лицето ми като с клещи и осъзнах, че стискам зъбите си толкова силно, че още малко и ще ги счупя. Извърнах поглед, но баща ми не ме пускаше. Погледнах го в очите и до последния миг си мислех, че навярно ще мога да го излъжа.

— Кълна ти се в паметта на мама, че докато си жив, няма да предприема нищо.

— Не за това те помолих!

— Това е всичко, което мога да ти обещаая.

Той зарови глава в ръцете си и пое дълбоко дъх.

— Онази нощ, когато майка ти умря горе в апартамента...

— Спомням си отлично.

— Ти беше на пет години.

— Четири години и шест месеца.

— Онази нощ Изабела ме помоли никога да не ти казвам какво се е случило. Тя смяташе, че така е по-добре.

За пръв път го чувах да нарича майка ми по име.

— Зная, татко.

Погледна ме в очите.

— Прости ми — промълви.

Задържах погледа му. Понякога той сякаш остаряваше малко повече само от това, че ме виждаше и си припомняше. Станах и мълчаливо го прегърнах. Притисна ме с всички сили и когато избухна в плач, гневът и мъката, които бе таил в душата си през всички тези

години, изблигнаха навън като фонтан от кръв. Тогава разбрах, без да мога да го обясня, че баща ми, бавно и неумолимо, е започнал да умира.

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ
ПОДОЗРЕНИЕ

1

Барселона, 1957 г.

Утринната зора ме завари на прага на спалнята на малкия Жулиан, който като никога бе заспал дълбоко с усмивка на устните, далече от всичко и от всички. Чух стъпките на Беа по коридора и усетих ръцете ѝ на гърба си.

— Колко време стоиш тук? — попита тя.

— Малко.

— Какво правиш?

— Гледам го.

Беа се приближи до люлката на Жулиан и се наведе да го целуне по челото.

— Кога се прибра снощи?

Не ѝ отговорих.

— Как е Фермин?

— Кара я криво-ляво.

— Ами ти? — Усмигнах се насила. — Искаш ли да поговорим?
— настоя тя.

— Някой друг ден.

— Мислех, че нямаме тайни един от друг — рече Беа.

— И аз така мислех.

Погледна ме учудено.

— Какво искаш да кажеш, Даниел?

— Нищо не искам да кажа. Много съм изморен. Няма ли да си легнем?

Беа ме хвана за ръка и ме поведе към спалнята. Легнахме в кревата и аз я прегърнах.

— Тази нощ сънувах майка ти — рече тя. — Изабела.

Дъжд затропа по прозорците.

— Бях малко момиченце и тя ме водеше за ръка. Намирахме се в една голяма и много стара къща, с огромни стаи, с роял и остъклен балкон, който гледаше към градина с басейн. До басейна имаше едно момченце, което изглеждаше съвсем като Жулиан, но аз знаех, че това

всъщност си ти — не ме питай защо. Изабела коленичи до мен и ме попита дали мога да те видя. Ти си играеше във водата с хартиено корабче. Казах й, че те виждам. Тогава ми заръча да се грижа за теб. Винаги да се грижа за теб, защото тя трябвало да замине надалече.

Дълго лежахме така, без да продумахме, заслушани в ромоленето на дъжда.

— Какво ти каза Фермин снощи?

— Истината — отвърнах. — Каза ми истината.

Беа ме слушаше безмълвно, докато се опитвах да пресъздам историята на Фермин. Отначало усетих как в душата ми отново се надига гняв, но с разгръщането на разказа ме обзе дълбока тъга и безнадеждност. За мен всичко това бе новост и още не знаех как ще мога да живея с тайните и догадките, които ми бе разкрил Фермин. Онези събития се бяха случили преди почти двайсет години и времето ме бе превърнало в обикновен зрител на една пиеса, в която нишките на моята съдба вече бяха изтъкани.

Когато приключих с разказа си, забелязах, че Беа ме гледа с тревога. Не беше трудно да отгатна мислите й.

— Обещах на баща ми, че докато е жив, няма да търся Валс и няма да предприема нищо — добавих, за да я успокоя.

— Докато *той* е жив? Ами после? Не помисли ли за нас? За Жулиан?

— Помислих, разбира се. Няма защо да се безпокоиш — излъгах аз. — След като разговарях с татко, си дадох сметка, че всичко това е станало отдавна и не можем да направим нищо, за да го променим.

Беа не изглеждаше особено убедена.

— Истина ти казвам — излъгах я отново.

Тя ме гледа втренчено известно време, но тъй като точно тези думи искаше да чуе, в крайна сметка се поддаде на изкушението да повярва в тях.

Следобеда на същия ден, докато дъждът все още шибаше пустите, наводнени улици, мрачната и белязана от времето фигура на Себастиан Салгадо се очерта пред вратата на книжарницата. Наблюдаваше ни през витрината със свойствения си хищен израз, а светлинките на коледната ясла играеха по лицето му. Костюмът му — същият овехтял костюм, който носеше и при първото си посещение — бе прогизнал от дъжда. Отидох до вратата и му отворих.

— Чудесна ясла — рече.

— Няма ли да влезете?

Задържах вратата отворена и той влезе, накуцвайки. Спря се след няколко крачки, като се подпираше на бастуна си. Фермин го гледаше подозрително иззад тезгяха. Салгадо се усмихна.

— Колко вода изтече, Фермин — поде той.

— Мислех ви за умрял — отвърна моят приятел.

— И аз мислех същото за вас, както и всички останали. Поне това ни разказаха: че са ви спипали, докато сте се опитвали да офейкате, и са ви теглили куршума.

— Е, не ги огря.

— Да ви кажа честно, винаги съм се надявал, че сте успели да се измъкнете. Дето се вика, черен гологан не се губи...

— Направо ме трогвате, Салгадо. Кога излязохте?

— Преди месец.

— Само не ми казвайте, че са ви пуснали за примерно поведение — рече Фермин.

— Мисля, че се умориха да ме чакат да хвърля топа. Знаете ли, че ми дадоха документ за помилване? Лист хартия, подписан от самия Франко.

— Не се съмнявам, че сте си го сложили в рамка.

— Държа си го на почетно място: над казанчето в клозета, в случай че ми свърши хартията.

Салгадо се приближи още малко до тезгяха и посочи един стол в ъгъла.

— Имате ли нещо против да седна? Все още не съм свикнал да вървя повече от десет метра по права линия и лесно се изморявам.

— Заповядайте — поканих го аз.

Салгадо се стовари тежко на стола и пое дълбоко дъх, като разтриваше коляното си. Фермин го гледаше така, както някой би наблюдавал плъх, изпълзял от тоалетната.

— Не е ли смешно, че онзи, когото всички очакваха да пукне пръв, ще се окаже последен... Знаете ли кое ме поддържаше жив през всички тия години, Фермин?

— Ако не ви познавах толкова добре, щях да отговоря: средиземноморската диета и свежият морски въздух.

Нашият посетител се опита да се засмее, което в неговия случай прозвуча като дрезгава кашлица или пристъп на задух.

— Все сте си същият, Фермин! Затова се разбирахме толкова добре с вас. Ех, какви времена бяха! Но не искам да ви отегчавам със спомени, особено младежа. Това поколение не се вълнува от нашите работи. Тях ги влече чарлстонът или каквото там е модерно сега. Да говорим ли делово?

— Слушам ви, говорете.

— Ваш ред е, Фермин. Аз вече казах каквото имах да казвам. Ще ми дадете ли онова, което ми дължите? Или ще трябва да спретнем скандал, което не е във ваш интерес?

Фермин остана безучастен в продължение на няколко мига, които ни потопиха в неловко мълчание. Салгадо не откъсваше очи от него и сякаш щеше да блъвне отрова. Моят приятел ми отправи един поглед, който не можах да разтълкувам, и въздъхна сразен.

— Печелите, Салгадо.

След което извади от джоба си един малък предмет и му го подаде. Ключ. Онзи ключ. Очите на Салгадо светнаха като на дете. Стана и полека се приближи до Фермин. Единствената ръка, която му бе останала, трепереше от вълнение, когато взе ключа.

— Ако възнамерявате отново да го пъхнете в някои части от анатомията си, ще ви помоля да влезете в клозета, че това тук е фамилно заведение, отворено за широката публика — предупреди го Фермин.

Лицето на Салгадо, който сякаш си бе възвърнал цвета и живеца на първата младост, се разля в усмивка на безкрайно задоволство.

— Като си помисля, вие всъщност сте ми направили изключителна услуга, като сте ми го пазили през всички тези години — заяви той.

— Нали затова са приятелите — отговори Фермин. — Сбогом и гледайте да не се връщате повече тук.

Салгадо се ухили и ни намигна. После тръгна към вратата, вече вгълбен в своите мисли. На прага се обърна за миг и помирително вдигна ръка за поздрав.

— Пожелавам ви късмет и дълъг живот, Фермин. И не се тревожете, няма да издам тайната ви.

Видяхме го как закрачи под дъжда — просто един старец, когото всеки би помислил за смъртник. Аз обаче бях сигурен, че в този миг той не усещаше нито студения дъжд по челото си, нито дългите години на затвор и несгоди, които носеше в кръвта си. Погледнах Фермин, който сякаш бе прикован към пода и изглеждаше преbledнял и смутен от срещата с някогашния си другар по килия.

— Нима ще го оставим да си тръгне просто така? — попитах аз.

— Имате ли по-добър план?

След като изтече прословутата минута на благоразумно изчакване, двамата забързахме по улицата, въоръжени с тъмни шлифери и чадър с размерите на слънчобран, който Фермин бе купил на един от базарите на пристанището с идеята да го използва както зиме, така и лете за излетите си с Бернарда на плажа Барселонета.

— Фермин, с тази чудесия изпъкваме сред тълпата като бълха на чело — предупредих го аз.

— Не се безпокойте. Бас държа, че в момента оня мерзавец вижда само златни дублони, които ваят от небето — отвърна той.

Салгадо, който имаше стотина метра преднина, чевръсто куцукаше по улица „Кондал“ под дъжда. Скъсихме малко разстоянието — тъкмо навреме, за да видим, че се кани да се качи на един трамвай, който отиваше нагоре по Виа Лайетана. Затичахме се, затваряйки чадъра в движение, и по някакво чудо успяхме да скочим на платформата на трамвая. В съответствие с най-добрата традиция на епохата, по време на цялото пътуване висяхме отзад. Салгадо си бе намерил място в предната част — отстъпи му го един добър самарянин, който, естествено, не знаеше с кого си има работа.

— Така става, когато хората остаряят — отбеляза Фермин. — Никой не си спомня, че и те са били негодници.

Трамваят се носеше с трополене по улица „Трафалгар“, докато стигна до Триумфалната арка^[1]. Надникнахме вътре и видяхме, че Салгадо не е мръднал от мястото си. Кондукторът, мъж с бухнали мустаци, ни наблюдаваше навъсено.

— Хич не си мислете, че като висите там отзад, ще ви направя отбив. Държа ви под око, откак сте се качили.

— Вече никой не цени социалния реализъм — промърмори Фермин. — Каква страна!

Подадохме на кондуктора няколко монети и получихме билетите си. Вече си мислехме, че Салгадо навярно е заспал, но когато трамваят пое към гара „Север“, той се изправи и дръпна шнура на звънеца, за да поиска спирка. Възползвайки се от това, че водачът забави ход,

скочихме пред пищната сграда в стил ар нуво, където се помещаваха канцелариите на водноелектрическата компания, и последвахме трамвая пеша до спирката. Видяхме как Салгадо слезе, подпомогнат от двама пътници, и се отпави към гарата.

— И вие ли си мислите същото като мен? — попитах аз.

Фермин кимна. Проследихме Салгадо до просторното фоайе на гарата, като се прикривахме — или може би издавахме присъствието си — с грамадния чадър на Фермин. Щом влезе вътре, нашият обект се приближи до редица метални шкафчета, поставени покрай стената като миниатюрни ниши в гробище. Седнахме на една пейка в сумрака на фоайето. Салгадо се бе спрял пред безкрайната редица и я съзерцаваше в унес.

— Да не би да е забравил къде е скрил плячката? — зачудих се аз.

— Ами! Как ще забрави! Двайсет години е жадувал за този миг. Сега иска да му се наслади, затова се разтакава.

— Щом казвате... На мен пък ми се струва, че е забравил.

Останахме така, като само наблюдавахме и чакахме.

— Всъщност не сте ми казали къде скрихте вие ключа, когато избягахте от крепостта... — подхванах аз.

Фермин ми хвърли враждебен поглед.

— Не смятам да навлизам в тази тема, Даниел.

— Забравете.

Чакането се проточи още няколко минути.

— Може би има съучастник и го чака да се появи? — предположих.

— Салгадо не е от ония, които обичат да делят ограбеното.

— Но може би има някой друг, който...

— Шшт — пресече ме Фермин, сочейки към Салгадо, който най-сетне се бе раздвижил.

Старецът отиде до едно от шкафчетата и сложи ръка върху металната врата. Извади ключа и го пхна в ключалката. Отвори и надникна вътре. В този миг двама агенти от цивилната гвардия се появиха откъм пероните и се приближиха до мястото, където стоеше Салгадо, мъчейки се да извади нещо от шкафчето.

— Олеле майчице... — прошепнах аз.

Той се обърна и поздрави агентите. Размениха няколко думи, след което единият от тях измъкна отвътре куфар и го остави в краката на Салгадо. Крадецът най-сърдечно им благодари за помощта и агентите, докосвайки за поздрав тривърхите си шапки, продължиха обичайната си обиколка.

— Да живее Испания — промърмори Фермин.

Салгадо сграбчи куфара и го помъкна към една пейка в другия край на фойето, срещу мястото, където седяхме.

— Нима ще го отвори тук? — попитах.

— Трябва да се увери, че всичко е вътре — отвърна Фермин. — Много е изстрадал негодникът, докато си върне съкровището.

Старецът се озърна няколко пъти, за да се увери, че наблизо няма никого, и най-сетне се реши да действа. Видяхме го как отвори куфара с едва няколко сантиметра и надникна вътре.

Остана в тази поза почти цяла минута, съвършено неподвижен. Двата с Фермин се спогледахме озадачени. Изведнъж Салгадо затвори куфара и се изправи. После направо тръгна към изхода, зарязвайки вещта пред отвореното шкафче.

— Но какво прави той? — попитах изумен.

Фермин стана и ми направи знак.

— Аз ще го последвам, а вие вземете куфара...

И без да ми даде време да отговоря, се втурна към изхода. Аз забързах към изоставения куфар. Някакъв тарикат, който четеше вестник на една близка пейка, също му бе хвърлил око. Оглеждайки се най-напред и на двете страни, за да се увери, че никой не го наблюдава, той стана и се приближи като лешояд, готов да се нахвърли на плячката си. Ускорих крачка. Непознатият тъкмо се канеше да грабне куфара, когато по чудо успях да го измъкна изпод носа му.

— Това не е ваше — казах.

Онзи тип ме изгледа враждебно и хвана дръжката.

— Да повикам ли цивилната гвардия? — попитах аз.

Стреснат, мошеникът пусна мечтата на Салгадо и се изниза в посока към пероните. Аз занесох куфара до пейката и след като се уверих, че никой не ми обръща внимание, го отворих.

Беше празен.

Едва тогава чух глъчка и вдигнах очи, за да открия, че е настъпила някаква суматоха при изхода на гарата. Изправих се и видях

през стъклените врати как двамата агенти от цивилната гвардия си пробиват път сред кръг от зяпачи, събрали се под дъжда. Когато тълпата се разпръсна, съгледах Фермин, който бе коленичил на земята и придържаше Салгадо. Отворените очи на стареца се взираха в дъжда. Една жена, която тъкмо влизаше във фойето, притисна ръка към устата си.

— Какво е станало? — попитах я аз.

— Един нещастен старец е предал Богу дух... — отвърна тя.

Излязох навън и бавно закрачих към струпалите се хора, които наблюдаваха сцената. Видях как Фермин вдигна поглед и размени няколко думи с двамата агенти. Единият от тях закива. Тогава Фермин си свали шлифера и го простря върху трупа на Салгадо, като му покри лицето. Когато стигнах до тях, една трипръста ръка стърчеше изпод дрехата, а в дланта ѝ лежеше ключът, лъснал от дъжда. Подслоних Фермин под чадъра и сложих ръка на рамото му. Двата бавно напуснахме това място.

— Добре ли сте, Фермин?

Моят добър приятел сви рамене.

— Да си вървим у дома — успя да каже той.

[1] Паметник в Барселона, построен за Световното изложение през 1888 г. от архитекта Жозеп Виласека. ↑

Докато се отдалечавахме от гарата, съблякох шлифера си и го наметнах на раменете на Фермин. Неговият бе останал върху тялото на Салгадо. Стори ми се, че в сегашното си състояние моят приятел не е за дълги разходки, затова спрях едно такси. Отворих му вратата и когато той се настани вътре, затворих и се качих от другата страна.

— Куфарът беше празен — казах. — Някой е погодил мръсен номер на Салгадо.

— Само крадец може да ограби крадеца...

— Кой го е направил според вас?

— Навярно онзи, който му е казал, че ключът му е у мен, и му е обяснил къде да ме намери — тихо рече Фермин.

— Валс ли?

Той отрони унила въздишка.

— Не зная, Даниел. Вече не зная какво да мисля.

Забелязах погледа на таксиметровия шофьор в огледалото — очакваше указания.

— Отиваме на улица „Фернандо“, откъм входа на Пласа Реал — казах.

— Няма ли да се върнем в книжарницата? — попита Фермин, който нямаше сили дори да спори за маршрута.

— Аз ще се върна, но вие отивате в дома на дон Густаво, за да прекарате остатъка от деня с Бернарда.

Пътувахме мълчаливо по улиците на Барселона, размити от дъжда. Когато стигнахме до арките на улица „Фернандо“, където преди години бях срещнал Фермин за първи път, платих на шофьора и слязохме. Изпратих моя приятел до входната врата на дон Густаво и го прегърнах.

— Пазете се, Фермин. И вземете да хапнете нещо, че на Бернарда ще ѝ се забие някой кокал в брачната нощ.

— Не берете грижа за мен. Наумя ли си, мога да напълнея полесно и от оперна певица. Сега, като се кача горе, ще се натъпча с

масленки от ония, дето ги купува дон Густаво от магазин „Килес“, и утре ще ви се явя като лоена топка.

Дано да е така. Много поздрави на булката.

— Ще ѝ предам, макар че, както стоят нещата на бюрократичния фронт, виждам, че май ще си живея в грях.

— Нищо подобно. Помните ли какво ми казахте веднъж? Че съдбата не прави визити по домовете, а трябва сам да я потърсиш?

— Да ви призная, тази фраза си я откраднах от една книга на Каракс. Хареса ми как звучи.

— Аз пък взех, че повярвах в нея. И все още вярвам. Затова ви казвам, че вашата съдба е да се ожените за Бернарда на уречената дата и както си му е редът — със свещеници, с ориз, с име и фамилия.

Моят приятел ме гледаше скептично.

— Да не се казвам Даниел, ако не се ожените с всичките му салтанати — обещах на един твърде унил Фермин. Толкова сломен изглеждаше, че сякаш нищо не би могло да го ободри: нито пакет от любимите му сладкиши, нито някой страхотен филм в кино „Фемина“ с Ким Новак, издокарана с един от ония заострени сутиени, които оборваха закона за гравитацията.

— Щом казвате, Даниел...

— Вие ми върнахте истината — заявих. — Аз пък ще ви върна името.

Същия следобед, щом се прибрах в книжарницата, пуснах в ход моя план за възстановяване на самоличността на Фермин. Първата ми стъпка бе да проведе няколко телефонни обаждания от задната стая и да съставя график на действията си. Втората стъпка изискваше да прибягна до таланта на признати експерти.

Следващият ден бе слънчев и приятен. По обед се отправих към библиотеката на улица „Кармен“, където си бях уговорил среща с професор Албуркерке, убеден, че ако на тоя свят имаше нещо, което той да не знае, значи никой не го знаеше.

Заварих го в главната читалня сред томове и книжа, дълбоко съсредоточен с писалка в ръка. Седнах срещу него от другата страна на масата и го оставих да си работи. Той забеляза присъствието ми чак след около минута. Вдигна очи и ме погледна учудено.

— Сигурно пишете нещо много увлекателно — подхванах аз.

— Работа върху една серия от статии за прокълнатите писатели на Барселона — обясни професорът. — Спомняте ли си за един автор на име Жулиан Каракс? Вие ми го препоръчахте преди няколко месеца в книжарницата.

— Разбира се — отвърнах.

— Е, заех се да потърся сведения за него и историята му се оказва направо невероятна. Знаехте ли, че години наред една дяволична личност е бродела по света, издирвайки книгите на Каракс, за да ги изгори?

— Не думайте! — възкликнах с престорена изненада.

— Прелюбопитен случай. Когато завърша материала, ще ви го дам да го прочетете.

— Би трябвало да напишете цяла книга по темата — предложих аз. — Една тайна история на Барселона, разгледана чрез нейните прокълнати писатели, които са забранени в официалната версия.

Професорът се замисли над идеята, видимо заинтригуван.

— Да си призная, минавало ми е през ума, но съм толкова затрупан с работа покрай вестниците и университета...

— Ако вие не я напишете, няма кой друг...

— Може пък да хвана бика за рогата и да я напиша. Само не зная откъде ще намеря време, но...

— „Семпере и синове“ ще ви предложи пълния си каталог и съдействие по всички въпроси.

— Ще го имам предвид. Е, отиваме ли да обядваме?

Професор Албуркерке сви знамената за този ден и двамата поехме към „Каса Леополдо“, където седнахме на чаша вино и ордъовър от великолепна шунка и зачакахме две порции яхния от волска опашка — специалитетът на деня.

— Как е нашият добър приятел Фермин? Преди две седмици в „Кан Луис“ ми се видя много оклюман.

— Всъщност тъкмо за него исках да поговорим. Въпросът е малко деликатен и ще трябва да ви помоля да си остане между нас.

— Искан ли питане! Какво мога да направя?

Изложих проблема съвсем сбито, избягвайки да навлизам в щекотливи или ненужни подробности. Професорът усети, че премълчавам голяма част от историята, но прояви образцовата си дискретност.

— Да видим дали съм разбрал добре — рече той. — Фермин не може да използва своята самоличност, защото официално е бил обявен за мъртъв преди близо двайсет години и следователно не съществува в очите на държавата.

— Точно така.

— Но, доколкото разбирам от вашия разказ, тази унищожена самоличност също е била фиктивна — самият той я е измислил по време на войната, за да си спаси кожата.

— Точно така.

— Тук вече се обърквам. Помогнете ми, Даниел. Ако Фермин веднъж вече си е изфабрикувал лъжлива самоличност, защо сега да не си съчини друга, за да се ожени?

— По две причини, професоре. Първата е чисто практическа: независимо дали използва своето или друго измислено име, Фермин

понастоящем няма никаква легална самоличност. Ето защо онази, която реши да използва, бездруго трябва да бъде създадена от нулата.

— Но той, предполагам, иска да продължи да си бъде Фермин.

— Именно. И тук стигаме до втората причина, която не е практическа, а чисто духовна, тъй да се каже, и далеч по-важна. Фермин иска да продължи да бъде Фермин, защото това е човекът, в когото се е влюбила Бернарда, нашият приятел, когото познаваме и който той самият желае да бъде. Човекът, който някога е бил, от години не съществува за него. Старата му личност е една кожа, която е съблякъл и захвърлил. Дори аз не зная с какво име е бил кръстен, макар че по всяка вероятност съм най-добрият му приятел. За мен, за всички, които го обичат, и най-вече за самия себе си, той е Фермин Ромеро де Торес. И наистина, щом въпросът опира до създаване на нова самоличност, защо да не създадем тази, която вече ни е позната?

Професор Албуркерке най-сетне кимна в знак на съгласие.

— Правилно — отсъди той.

— В такъв случай смятате ли, че е изпълнимо, професоре?

— Е, това си е чиста донкихотовщина — прецени професорът. Как да снабдим изпосталелия идалго дон Фермин де ла Манча с родословие, хрътка и вързоп фалшифицирани документи, с които да се съчетае със своята прекрасна Бернарда дел Тобосо пред Бога и Гражданския регистър?

— Много мислих над това и се консултирах с правна литература — казах аз. — В тази страна самоличността на един човек започва с акт за раждане, а той, ако го разгледаме внимателно, е много простичък документ.

Моят събеседник повдигна вежди.

— Деликатна работа е това, което загатвате. Да не говорим, че си е чиста проба престъпление.

— По-скоро е без прецедент, поне в съдебните анали. Вече проверих.

— Нима? Продължавайте, заинтригувахте ме.

— Да предположим, че някой, хипотетично казано, има достъп до канцелариите на Гражданския регистър и може, тъй да се каже, да *тикне* един акт за раждане в архивите... Това няма ли да е достатъчна основа за установяването на самоличност?

— Професорът поклати глава.

— За новородено дете навярно да, но ако говорим — чисто хипотетично — за възрастен човек, ще трябва да създадем цяло досие. Дори ако имате — хипотетично — достъп до архива, откъде ще измъкнете тези документи?

— Да речем, че бих могъл да изфабрикувам серия от правдоподобни имитации. Смятате ли, че тогава би било възможно?

Професорът внимателно обмисли въпроса.

— Основният риск би бил някой да открие измамата и да пожелае да я изобличи. Като се има предвид, че в този случай тъй нареченият обвинител, който би могъл да алармира за неизправности в документите, е покойник, проблемът ще се сведе до следното: първо, да се намери достъп до архива и да се вкара в системата досие с фиктивна, но правдоподобна самоличност; и второ, да се създаде цялата върволица от документи, необходими за установяването на въпросната самоличност. Говоря за книжа от всякакъв вид и сорт: кръщелни свидетелства от енорийски църкви, лични карти, сертификати...

— Относно първата точка — разбрах, че пишете серия от репортажи за чудесата на испанската правна система по поръчка на градския съвет за един доклад за тази институция. Порових се малко и открих, че по време на бомбардировките през войната някои от архивите на Гражданския регистър са били унищожени. Това означава, че стотици, даже хиляди самоличност е трябвало да бъдат възстановени през куп за грош. Не съм експерт, но се осмелявам да предположа, че това би отворило някаква пролука в закона, от която би могъл да се възползва някой добре информиран човек, разполагащ със съответните връзки и с план за действие...

Професорът ме изгледа с крайчеца на окото.

— Виждам, че сте провели сериозно проучване, Даниел.

— Простете за дързостта, професоре, но за мен щастието на Фермин си струва тези усилия, че и много повече.

— Това ви прави чест. Но то би могло и да навлече тежка присъда на онзи, който се опита да стори подобно нещо, ако го хванат на местопрестъплението.

— Затова си мислех, че ако някой — хипотетично — има достъп до един от възстановените архиви на Гражданския регистър, би могъл

да вземе със себе си помощник, който, тъй да се каже, да се нагърби с най-рискованата част на операцията.

— В такъв случай хипотетичният помощник трябва да е в състояние да гарантира на организатора доживотна отстъпка от двайсет процента върху цената на всяка книга, закупена от „Семпере и синове“. А също и покана за сватбата на новородения.

— Това е уредено. Дори бих качил отстъпката на двайсет и пет процента. Макар че всъщност познавам един човек, който — хипотетично — би се съгласил да съдейства безкористно, само заради удоволствието да вкара гол на един прогнил и покварен режим.

— Аз съм учен човек, Даниел. Емоционалното изнудване не действа при мен.

— Тогава заради Фермин!

— Това е друго нещо. Да преминем към техническите подробности.

Извадих банкнотата от сто песети, която ми беше дал Салгадо, и му я показах.

— Ето бюджета ми за текущи разходи и издаване на документи.

— Виждам, че харчите с лека ръка, но тези пари по-добре ги запазете за други цели, които ще изисква благородното ви дело, защото моите услуги ще ги получите безплатно — рече професорът. — Онова, което най-много ме безпокои, драги ми помощнико, е необходимата конспирация относно документите. Новите центуриони на режима увеличиха не само броя на язовирите и молитвениците; те удвоиха една бездруго чудовищна бюрократична структура, достойна за най-лошите кошмари на нашия приятел Франц Кафка. Както ви казах, един такъв случай ще изисква да се сътворят всевъзможни писма, молби, петиции и други документи, които да изглеждат достоверни и да притежават солидността, тона и аромата, свойствени на едно овехтяло, прашасало и неоспоримо досие...

— На този фронт сме защитени — казах аз.

— Ще трябва да ме посветите в списъка на всички съучастници в заговора, за да се уверя, че не блъфирате.

Заех се да му изложа докрай моя план.

— Би могло да стане — заключи той.

С пристигането на основното ястие приключихме темата и разговорът пое в други посоки. Накрая, когато ни поднесоха кафетата, въпреки всичките си усилия не можах да се сдържа и попитах уж нехайно, преструвайки се, че не отдавам голямо значение на въпроса:

— Между другото, професоре, наскоро си говорех с един клиент в книжарницата и случайно стана дума за Маурисио Валс — онзи, дето беше министър на културата и какво ли още не. Какво знаете за него?

Професорът повдигна вежда.

— За Валс? Онова, което всички знаят, предполагам.

— Сигурен съм, че вие знаете повече от всички, професоре. Много повече.

— Е, всъщност от известно време не бях чувал това име, но до неотдавна Маурисио Валс беше важна персона. Както казвате, беше нашият прочут новоизпечен министър на културата в продължение на няколко години, директор на редица учреждения, човек с добра позиция в режима и с голям престиж в своите кръгове, покровител на мнозина, глезеник на културните страници на испанската преса... Изобщо си беше важна клечка, нали ви казвам.

Усмихнах се едва-едва, сякаш бях приятно изненадан.

— А вече не е ли?

— Откровено казано, преди известно време изчезна от картата или поне от обществената сцена. Може да са го пратили посланик някъде или да са го назначили в някоя международна институция, нали знаете как стават тия работи. Истината е, че напоследък му изгубих дирите... Зная, че преди години основа с неколцина съдружници издателство, което работи с пълна пара и неспирно публикува нови заглавия. Всъщност не минава месец, без да получа покана за представянето на някоя тяхна книга...

— А Валс присъства ли на тези събития?

— По-рано присъстваше, да. Вечно се шегувахме, че говори повече за себе си, отколкото за автора или за книгата, която представя. Но това беше преди време. От години не съм го виждал. Мога ли да попитам откъде е този внезапен интерес, Даниел? Никога не съм мислил, че се вълнувате от малкия панаир на суетата на нашата литература.

— Просто ми е любопитно.

— Ясно.

Докато плащаше сметката, професор Албуркерке ме погледна изпод вежди.

— Защо все ми се струва, че ми разказвате дори не половината, а само една четвърт от цялата история?

— Някой ден ще ви разкажа и останалото, професоре. Обещавам ви.

— И добре ще направите, защото градовете се нуждаят от някого, който да поддържа паметта им жива. Някой като мен — мъдър човек, стъпил здраво на земята.

— Предлагам ви сделка: вие ще ми помогнете да разреша проблема на Фермин, а аз един ден ще ви разкажа неща, които Барселона би предпочела да забрави. Специално за вашата тайна история.

Професорът ми подаде ръка и аз я стиснах.

— Разчитам на думата ви. А сега, връщайки се към темата за Фермин и документите, които ще трябва да измъкнем от вълшебната шапка...

— Мисля, че познавам подходящия човек за тази работа.

Осуалдо Дарио де Мортенсен, принц на барселонските писари и мой стар познат, се наслаждаваше на следобедната си почивка в своята будка до Двореца на Вицекралицата, като посрбваше кафе с коняк и пушеше пура. Когато ме видя да се задавам, ми махна с ръка за поздрав.

— Я гледай, блудният син се завръща. Е, размислихте ли? Ще се захванем ли с онова любовно писмо, което ще ви извоюва достъп до забранени ципове и копчета от облеклото на желаната девойка?

Отново му показах венчалната си халка и той кимна, припомняйки си предишната ни среща.

— Прощавайте. Аз така си питам, по навик. Вие сте от старата гвардия. Какво мога да направя за вас?

— Оня ден разбрах защо вашето име ми прозвуча познато, дон Осуалдо. Работя в книжарница и намерих един ваш роман от 1933 г. — „Конниците на здрача“.

Думите ми явно отключиха много спомени и Осуалдо се усмихна носталгично.

— Ех, какви времена бяха... Онези негодници Баридо и Ескобиляс, моите издатели, ме обраха до последната стотинка — дано се пържат в катрана за вечни времена! Но удоволствието, което изпитах, докато пишех романа — това никой не може да ми го отнеме!

— Ако го донеса някой ден, ще ми напишете ли посвещение?

— Разбира се, иска ли питане. Това беше лебедовата ми песен. Светът не беше подготвен за уестърн, чието действие се развива в делтата на Ебро, с бандити в канута вместо на коне и комари с размерите на дини, които се вихрят на воля.

— Вие сте испанският Зейн Грей^[1].

— Де да бях! Какво мога да направя за вас, млади човече?

— Да ми заемете вашата дарба и находчивост за едно също тъй благородно начинание.

— Целият съм слух.

— Трябва да ми помогнете да съчиня документално минало за един приятел, за да може да се ожени без правни спънки за жената, която обича.

— Добър човек ли е?

— Най-добрият, когото познавам.

— Значи е решено. Любимите ми сцени винаги са били сватбите и кръщенетата.

— Ще имаме нужда от молби, петиции, сведения, сертификати и цялата тая бумащина...

— Няма да е проблем. Ще прехвърлим част от стратегическото планиране на Луисито, когото вече познавате. Той е абсолютно надежден и владее дванайсет различни почерка.

Извадих банкнотата от сто песети, която професорът бе отказал, и му я подадох. Осуалдо ококори очи като чинии и побърза да я прибере.

— А после разправят, че в Испания не можело да се прехранваш с писане — рече той.

— Това ще покрие ли работните разходи?

— Даже с излишък. Когато организирам всичко, ще ви кажа на колко възлиза цялата операция, но на пръв поглед бих предположил, че петнайсет дуру ще са достатъчни.

— Оставям това на вашата преценка, Осуалдо. Моят приятел професор Албуркерке...

— Отличен писател — вметна Осуалдо.

— И още по-доблестен човек. Та както казах, професорът ще мине отгук и ще ви даде списък на необходимите документи и всички подробности. Ако имате нужда от нещо, ще ме намерите в книжарницата „Семпере и синове“.

Лицето му светна при споменаването на това име.

— Светилището! Като младеж се отбивах там всяка събота при господин Семпере и той ми отваряше очите за много неща.

— Това трябва да е бил дядо ми.

— Вече от години не минавам оттам, защото с тези оскъдни финанси мога само да заемам книги от библиотеки.

— Направете ни честта да се върнете в книжарницата, дон Осуалдо. Тя е ваш дом, а за цените винаги ще се разберем.

— Така и ще направя.

Подаде ми ръка и аз я стиснах.

— Чест е да се върши работа със семейство Семпере.

— Дано занапред да имаме още много поводи.

— А какво стана с оня куцльо, дето тъй жадно блещеше оценца при вида на злато?

— Оказа се, че не всичко, което блести, е злато — отвърнах аз.

— Типичният белег на нашето време...

[1] Пърл Зейн Грей (1872–1939) — американски автор на популярни приключенски романи, смятан за един от основателите на жанра уестърн. ↑

Барселона, 1958 г.

Януари пристигна, облечен в искрящи стъклени небеса, които навяваха снежен прах по покривите на града. Слънцето грееше всеки ден, рисувайки остри ъгли от светлини и сенки по фасадите на една прозрачна Барселона, в която двуетажните автобуси се движеха с празен горен етаж, а преминаващите трамваи оставяха ореол от пара по релсите.

Коледни украси светеха в гирлянди от син огън по улиците на стария град, а от хиляда и един високоговорители пред магазини и заведения се лееха рождественски песни със сладникави пожелания за мир и благоволение. Това послание бе така натрапчиво, че когато на един шегобиец му хрумна да нахлупи каталонска барета на младенеца Иисус в коледната ясла, поставена от общината на площад Сан Хайме, охраняващият полицаи предпочете да си затвори очите, вместо да завлече с бой нарушителя в участъка, както настояваха група благочестиви гражданки. Накрая някой от архиепископството докладва за инцидента и три монахини дойдоха да възстановят порядъка.

Сезонните продажби постоянно се покачваха и една коледна звезда под формата на черни цифри в счетоводната книга на „Семпере и синове“ гарантираше, че ще можем поне да се справим със сметките за тока и отоплението, а ако имахме късмет, бихме могли да ядем топла храна най-малкото веднъж дневно. Баща ми видимо си бе възвърнал високия дух и бе заявил, че следващата Коледа няма да чакаме до последния момент, преди да украсим книжарницата.

— Дълго ще ни се мотае пред очите тази ясла — мърмореше Фермин без особен ентузиазъм.

След Богоявление баща ми ни възложи да я опаковаме грижливо и да я свалим в мазето до идното Рождество.

— Пипайте внимателно — предупреди ни той. — После да не съм чул, че кутиите случайно са ви се изплъзнали от ръцете, Фермин.

— Ще ги пазя като зеницата на окото си, господин Семпере. Отговарям с живота си за целостта на яслата и на всичките селскостопански животни около Месията в пелени.

Когато направихме място за кутиите, съдържащи коледните украси, поспрях за миг, за да огледам набързо мазето и забравените му кътчета. При последното ни слизване там разговорът ни бе засегнал теми, които нито Фермин, нито аз бяхме повдигали оттогава, но те все така тегнеха поне в моето съзнание. Фермин сякаш прочете мислите ми и поклати глава.

— Не ми казвайте, че още мислите за писмото на онова магаре.

— Понякога.

— Нали не сте казали нищо на доня Беатрис?

— Не. Пъхнах обратно писмото в джоба на палтото ѝ и дума не обелих.

— Ами тя? Не ви ли спомена, че е получила вест от дон Хуан Тенорио^[1]?

Поклатих глава. Фермин сбърчи нос, сякаш за да покаже, че това не е добър знак.

— Решихте ли вече какво да направите?

— За кое?

— Не се правете на паднал от небето, Даниел. Смятате ли да последвате жена си на срещата ѝ с оня тип в хотел „Риц“ и да спретнете едно хубаво скандалче, или не?

— Вие предварително сте решили, че тя ще отиде там — запротестирах аз.

— Нима вие не мислите така?

Сведох поглед, отворен от самия себе си.

— Кой съпруг не вярва на жена си? — попитах.

— Да ви дам ли списък с имена и фамилии, или статистиката ще е достатъчна?

— Аз имам доверие на Беа. Тя няма да ме излъже. Просто не е такава. Ако има да ми казва нещо, ще ми го каже в очите, без да шикалкави.

— Значи нямате повод за тревога, нали?

Нещо в тона на Фермин ми подсказа, че моите подозрения са го разочаровали. Въпреки че никога не би го признал, явно бе натъжен, че

си губя времето с недостойни мисли и съмнения в честността на една жена, която не заслужавах.

— Навярно ме мислите за глупак.

Той поклати глава.

— Не. Мисля, че имате късмет, поне в любовта, и като почти всички късметлии не осъзнавате това.

Едно почукване по вратата в горния край на стълбището привлече вниманието ни.

— Ако не сте открили петролно находище там долу, бъдете така добри да се качите незабавно, че тук има работа за вършене — извика баща ми.

— Ех, как го промениха тези продажби! Откак се видя с пари, стана същински тиранин — рече Фермин с въздишка.

Дните се точеха едва-едва. Фермин най-сетне се бе съгласил да повери приготовленията за венчавката и сватбения банкет на баща ми и дон Густаво, които бяха възприели ролята на бащински фигури и авторитети по темата. Аз, в качеството на кум, съветвах управителния комитет, а Беа като художествен ръководител координираше всички участници с желязна ръка.

— Фермин, имам нареждане от Беа да отидем в „Каса Панталеони“, за да пробвате костюма си.

— Само да не е на затворнически райета...

Бях му се заклел в какво ли не, че проблемът с името ще бъде оправен своевременно и че неговият приятел, енорийският свещеник, ще може да му зададе въпроса „Фермин, вземаш ли за съпруга...“, без всички да се озовем в полицейското управление. Въпреки това, с приближаването на датата Фермин се измъчваше от все по-силно безпокойство. Бернарда успяваше да преживее напрежението, подкрепяйки се с молитви и десерти от яйчен крем, макар че, щом бременността ѝ бе потвърдена от един надежден и дискретен лекар, често трябваше да се бори с пристъпи на гадене и световъртеж. По всичко личеше, че първородното отроче на Фермин ще създава грижи.

Това бяха дни на очебийно, но измамно спокойствие, защото под повърхността се бях поддал на онзи мътен поток, който бавно ме завличаше в дълбините на едно ново и неустойливо чувство: омразата.

В свободното си време, без да споделя с никого къде отивам, отскачах тайно до библиотека „Атенео“ на улица „Кануда“, където проследявах житейския път на Маурисио Валс в архива на периодичните издания и фондовете на каталога. Години наред го бях възприемал като неясна и безинтересна фигура, но сега образът му добиваше болезнена яснота и отчетливост, които нарастваха с всеки изминал ден. Проучванията ми позволиха да възстановя стъпка по стъпка обществения му възход през последните петнайсет години. Много вода бе изтекла от началото на кариерата му като служител на режима. С течение на времето и благодарение на подходящите връзки дон Маурисио Валс — ако човек рече да повярва на вестниците (а според Фермин това бе все едно да вярваш, че портокаловата напитка „Тринаранхус“ се прави от изцедения сок на пресни портокали от Валенсия) — бе видял сбъдването на мечтите си и се бе превърнал в ярка звезда на испанския художествен и литературен небосклон.

Изкачването му по стълбицата на успеха бе наистина неудържимо. От 1944 г. нататък бе получавал официални назначения и длъжности с нарастваща значимост в различни културни и академични институции на страната. Статиите, речите и публикациите му неспирно се множаха. Всеки уважаващ себе си конкурс, конгрес или културно събитие изискваше участието и присъствието на дон Маурисио. През 1947 г. заедно с двама съдружници бе основал издателство „Ариадна“ с клонове в Мадрид и Барселона; пресата не щадеше усилия да канонизира тази издателска къща като „еталон за престиж“ в испанската литература.

През 1948 г. същите вестници бяха започнали редовно да назовават Маурисио Валс „най-блестящия и уважаван интелектуалец на Нова Испания“. Самоназначената интелигенция на страната и всички, които жадуваха да са част от нея, явно се бяха впуснали в страстен романс с дон Маурисио. Репортерите на културните страници го ласкаеха и превъзнасяха до припадък, търсейки благоволенieto му и — ако имаха късмет — възможността да публикуват в издателство „Ариадна“ някой от ръкописите, които държаха в чекмеджетата си, за

да се присъединят към официалната сцена и да вкусят поне трошите от богатата ѝ трапеза.

Валс бе усвоил правилата на играта и я ръководеше по-добре от всеки друг. В началото на петдесетте години славата и влиянието му вече се простираха извън официалните кръгове и бяха започнали да се просмукват в тъй нареченото гражданско общество. Лозунгите на Маурисио Валс се бяха превърнали в канон на азбучните истини за избраното съсловие от три-четири хиляди испанци, които се смятаха за образовани и повтаряха словата му като прилежни ученици, гледайки отвисоко обикновените хорица.

По пътя си към върховете той бе събрал около себе си тесен кръг от съмишленици, които ядяха от ръката му и постепенно бяха заели челни места в разни институции и престижни служби. Ако някой дръзнеше да постави под съмнение думите или качествата на Валс, пресата го разпваше безмилостно, представяйки го в най-черни краски. След публичното охулване този клетник ставаше в парий, в неназовим просяк, пред когото всички врати се затваряха и не му оставаше друга алтернатива освен забравата или изгнанието.

Прекарах безброй часове в четене на всяка дума, търсех какво пише между редовете, сравнявах различни версии на историята, отбелязвах дати, правех списъци на успехите и се стараех да открия неудобни тайни. При други обстоятелства, ако целта на моето проучване беше чисто антропологична, щях да сваля шапка на дон Маурисио и майсторските му ходове. Никой не би могъл да отрече, че се бе научил да чете душите и сърцата на съгражданите си и да дърпа нишките, които движеха техните желания, надежди и мечти.

Ако извлякох нещо от това продължително ровене в официалната биография на Валс, то бе убеждението, че строежът на новата Испания постоянно усъвършенстваше механизмите си и че шеметният възход на дон Маурисио към олтарите на властта бе пример за една тенденция, която по всяка вероятност щеше да надживее режима и да пусне дълбоки и трайни корени в цялата страна за десетилетия напред.

През 1952 г. Валс бе достигнал върха на кариерата си, поемайки поста министър на културата за тригодишен период — време, което бе използвал, за да укрепи господството си и да уреди лакеите си на малкото длъжности, които все още бяха извън техния контрол.

Обществените му прояви бяха придобили едно златно еднообразие: словата му се цитираха като извор на неоспорима мъдрост. Присъствието му в журита, комисии и на всевъзможни официални приеми бе постоянно, а арсеналът му от дипломи, награди и ордени растеше неизменно.

После изведнъж се бе случило нещо странно.

Отначало не ми направи впечатление. Литанията от възхвали и известия за дон Маурисио продължаваше неумолимо, но след 1956 г. открих една подробност, погребана сред множеството репортажи, която бе в контраст с публикуваните преди тази година. Тонът и съдържанието на статиите оставаха непроменени, но докато ги четях, препрочитах и сравнявах, забелязах едно нещо.

Публичните появи на дон Маурисио Валс бяха секнали.

Името, престижът, репутацията и властта му бяха все така непоклатими. Липсваше само един елемент: неговата личност. От 1956 г. нататък нямаше нито снимки, нито споменавания за неговото присъствие, нито преки сведения за участието му в обществени мероприятия.

Последната статия, която свидетелстваше за личното присъствие на Маурисио Валс, бе с дата 2 ноември 1956 г., когато бе удостоен с награда за най-добър издател на годината. Тържествената церемония в Центъра за изящни изкуства в Мадрид бе посетена от каймака на обществото и най-висшите кръгове на властта. Текстът на известието бе в обичайния и предвидим дух на жанра, с други думи, кратка хвалебствена новина. Най-интересна бе съпътстващата я снимка — последната публикувана фотография на Валс, заснета малко преди шейсетия му рожден ден. Елегантно облечен в добре ушит костюм, той приемаше овациите на публиката със скромна и сърдечна усмивка. Редом с него се виждаха някои от обичайните посетители на подобни тържества, а зад гърба му, малко извън фокус, стояха двама души със сериозни и непроницаеми изражения, скрити зад тъмни очила и облечени в черно. Те явно не бяха участници в церемонията. Изглеждаха сурови и безразлични към целия фарс. Бдителни.

Въпросната вечер в Центъра за изящни изкуства бе последният случай, когато дон Маурисио Валс бе фотографиран или видян на

публично място. Колкото и усилено да търсех, не можах да намеря сведения за дори една-единствена негова поява след тази дата. Изморен от проучване на задънени улици, реших да се върна към началото и сглобих историята му къс по къс, докато накрая вече я знаех наизуст, сякаш бе моята собствена. Душех следата му с надеждата да открия някакъв знак, който да ми подсказва къде е този човек, който се усмихваше на снимките и излагаше на показ суетата си на безброй страници сред раболепната си, гладна за благодеяния свита. Търсех човека, убил майка ми, за да скрие бездарието си, което явно никой не смееше да признае.

Научих се да мразя през онези самотни следобеди в старата библиотека „Атенео“, където допреди не много време се бях отдавал на по-чисти стремежи, като например сияйната кожа на първата ми невъзможна любов, сляпата Клара, или загадките на Жулиан Каракс и неговия роман „Сянката на вятъра“. Колкото по-трудно проследявах дирята на Валс, толкова по-упорито отказвах да призная правото му да изчезне и да изтрие името си от историята. От моята история. Имах нужда да узная какво бе станало с него. Имах нужда да го погледна в очите, та макар и само за да му напомня, че някой — поне един човек в цялата вселена — знае кой е той в действителност и какво е сторил.

[1] „Дон Хуан Тенорио“ е пиеса, написана от Хосе Сорилия през 1844 г.; една от основните испаноезични литературни интерпретации на легендата за дон Жуан. ↑

Преситен от преследването на призраци, един следобед отмених проучванията си в архива на периодичните издания и излязох да се поразходя с Беа и Жулиан из една чиста и слънчева Барселона, която почти бях забравил. Отидохме пеша от къщи до парка Сиудадела. Седнах на една пейка и загледах как Жулиан си играе с майка си на моравата. Докато ги наблюдавах, си припомних думите на Фермин. Късметлия — това бяха аз, Даниел Семпере. Късметлия, допуснал една сляпа ненавист да расте в душата му, докато накрая вече бе започнал да изпитва отвращение от самия себе си.

Гледах как синът ми се отдаваше на едно от любимите си занимания: да лази на четири крака, докато се оплеска до уши. Беа не го изпускаше от очи. От време на време Жулиан спираше и обръщаше глава към мен. Изведнъж един порив на вятъра повдигна полите на Беа и детето прихна да се смее. Заръкоплясках и жена ми ме изгледа неодобрително. Потърсих очите на сина си и си казах, че скоро те ще започнат да ме гледат така, сякаш съм най-добрият и най-мъдрият човек на света, който знае всички отговори. Тогава реших, че никога вече няма да спомена името на Маурисио Валс, нито ще преследвам сянката му.

Беа дойде и седна до мен. Жулиан запълзя след нея към пейката. Когато стигна до краката ми, аз го вдигнах на ръце, а той се зае да бърше дланите си в реверите на самото ми.

— Току-що го прибрах от химическо чистене — рече Беа.

Аз само свих рамене примирено. Жена ми се пресегна и ме хвана за ръката.

— Страхотни крака — казах.

— Не виждам нищо смешно. Синът ти гледа от теб и се учи. Добре, че нямаше хора наоколо.

— Е, всъщност ей там имаше един дядка, който се криеше зад вестник. Мисля, че е припаднал от тахикардия.

Жулиан реши, че тази дума е най-забавното нещо, което е чувал през живота си, тъй че изминахме значителна част от обратния път,

тананикайки „та-хи-кар-дия“, докато Беа, разлютена, вървеше на няколко крачки пред нас.

Същата нощ, 20 януари, Беа сложи Жулиан да си легне и после заспа на канапето до мен, докато аз препрочитах за трети път един от старите романи на Давид Мартин. Това бе книгата, която Фермин бе намерил по време на изгнанието си след бягството от затвора и бе пазил толкова години. Наслаждавах се на всяка фраза и с удоволствие разглобявах всяко изречение, убеден, че ако разгадаех музиката на тази проза, щях да открия нещо за човека, останал непознат за мен — човекът, който, както ме уверяваха всички, не беше мой баща. Тази нощ обаче това не ми се удаваше. Още преди да прочета докрай някое изречение, мислите ми отлитаха от страницата и пред себе си виждах само онова писмо, в което Пабло Каскос Буендия канеше жена ми на среща в хотел „Риц“ на следващия ден в два часа следобед.

Най-сетне затворих книгата и загледах заспалата до мен Беа, долавяйки, че тя крие хиляди пъти повече тайни, отколкото историите на Мартин за зловещия град на прокълнатите. Минаваше полунощ, когато жена ми отвори очи и ме улови, че я наблюдавам. Усмихна ми се, но заради нещо в изражението ми сянка от тревога пробяга по лицето ѝ.

— Какво ти се върти в главата? — попита тя.

— Мислех си какъв късметлия съм — отвърнах.

Беа ме изгледа продължително. Съмнение се четеше в очите ѝ.

— Казваш го така, сякаш не го вярваш.

Станах и ѝ подадох ръка.

— Хайде да си лягаме — предложих.

Тя улови ръката ми и ме последва по коридора към спалнята. Изтегнах се в леглото и я загледах мълчаливо.

— Държиш се странно, Даниел. Какво те прихваща? Да не би да съм казала нещо?

Поклатих глава и ѝ отправих една усмивка, невинна като бяла лъжа. Беа кимна и започна бавно да се съблича. Никога не ми обръщаше гръб, когато се събличаше, нито пък се криеше в банята или зад вратата, както съветваха наръчниците с наставления за брачния живот, лансирани от режима. Наблюдавах я спокойно, четейки линиите

на тялото ѝ. Беа ме гледаше в очите. Навлече онази нощница, която толкова мразех, и си легна с гръб към мен.

— Лека нощ — каза тя с напрегнат глас, в който всеки, който я познаваше добре, би доловил нотки на раздразнение.

— Лека нощ — промълвих.

Заслушан в дишането ѝ, разбрах, че остана будна повече от половин час. Накрая все пак се унесе в сън, твърде изморена, за да разсъждава дълго над странното ми поведение. Лежах до нея и се двоумях дали да я събудя, за да ѝ поискам извинение, или просто да я целуна. В крайна сметка не направих нищо. Продължих да лежа неподвижно, като се взирах в извивката на гърба ѝ и чувствах как тъмната сила в мен ми нашепва, че след няколко часа Беа ще отиде на среща с бившия си годеник и че устните и кожата ѝ ще принадлежат на друг, както загатваше сладникавото му писмо.

Когато се събудих, тя вече беше излязла. Не бях успял да заспя чак до зори и когато църковните камбани отброиха девет часа, изведнъж се сепнах в съня си, станах и навлякох първите дрехи, които ми попаднаха пред очите. Навън ме чакаше един студен понеделник, осеян със снежинки, които се рееха във въздуха и се спускаха връз минувачите като искрящи паячета, увиснали на невидими нишки. На влизане в книжарницата заварих баща ми върху табуретката, на която се качваше всеки ден, за да смени датата на календара. 21 януари.

— Не е приемливо човек да се излежава сутрин след дванайсетгодишна възраст — рече той. — Днес беше твой ред да отвориш.

— Извинявай. Спах зле. Няма да се повтори.

Следващите два часа се опитах да ангажирам мислите и ръцете си с разни задачи в книжарницата, но в главата ми се въртеше само онова проклето писмо, което неспирно си повтарях наум. По някое време Фермин се приближи до мен крадешком и ми подаде един сладкиш „Сугус“.

— Днес е денят, нали?

— Млъкнете, Фермин — сопнах се аз тъй рязко, че баща ми учудено повдигна вежди.

Потърсих убежище в задната стая и ги чух как си шепнат нещо. Седнах пред писалището на баща ми и погледнах часовника. Показваше един и двайсет. Опитах се да изчакам минутите да отминат,

но стрелките на часовника сякаш бяха замръзнали. Когато се върнах отново в предната част, Фермин и баща ми ме изгледаха загрижено.

— Даниел, може би ще поискаш да си освободиш остатъка от деня — каза татко. — Двамата с Фермин ще се справим тук и сами.

— Благодаря, май ще направя така. Почти не съм спал и не се чувствам много добре.

Изсулих се през задната стая, като не смеех да погледна към Фермин. Изкачих петте етажа с крака, които сякаш бяха от олово. Когато отворих вратата на апартамента, чух, че водата в банята тече. Завлякох се до спалнята и се спрях на прага. Беа седеше на ръба на леглото. Не бе ме видяла, нито чула. Загледах я как обува копринените си чорапи и се облича, без да откъсва очи от огледалото. Забеляза присъствието ми чак след няколко минути.

— Не знаех, че си тук — каза тя със смесица от изненада и раздразнение.

— Ще излизаш ли?

Кимна, докато си слагаше червило с ярък цвят.

— Къде отиваш?

— Трябва да свърша някои работи.

— Много си се издокарала.

— Не обичам да излизам на улицата като някоя повлекана.

Наблюдавах я как си слага сенки на очите. „Късметлия“, каза ми един насмешлив глас.

— Какви работи?

Беа се обърна да ме погледне.

— Какво?

— Попитахте какви работи имаш да вършиш.

— Разни неща.

— Ами Жулиан?

— Майка ми дойде да го вземе и го изведе на разходка.

— Ясно.

Беа се приближи и ме погледна загрижено, изоставила раздразнението си.

— Даниел, какво става с теб?

— Цяла нощ не съм мигнал.

— Защо не си подремнеш сега? Ще ти се отрази добре.

— Идеята не е лоша — кимнах аз.

Жена ми се усмихна вяло и ме заведе до моята половина от кревата. Помогна ми да си легна, зави ме с одеялото и ме целуна по челото.

— Ще закъснея — рече тя.

Гледах я как тръгва.

— Беа...

Спря се напред коридора и се обърна.

— Обичаш ли ме? — попитах.

— Разбира се, че те обичам. Не бъди глупав.

Чух как вратата се затвори и след малко леките стъпки на Беа в обувките с остри токчета заглъхнаха по стълбите надолу. Взех телефона и зачаках телефонистката да се обади.

— Свържете ме с хотел „Риц“, ако обичате.

Връзката отне няколко секунди.

— Хотел „Риц“, добър ден, какво можем да направим за вас?

— Бихте ли проверили дали един гост е отседнал в хотела ви, моля?

— Ако бъдете така любезен да ми кажете името.

— Каскос. Пабло Каскос Буендия. Мисля, че трябва да е пристигнал вчера...

— Един момент, ако обичате.

Последва дълга минута на очакване, приглушени гласове, прашене по линията.

— Господине...

— Да.

— Не виждам никаква резервация на това име...

Изпитах огромно облекчение.

— А дали е възможно резервацията да е направена на името на някоя фирма?

— Сега ще проверя.

Този път не се наложи да чакам толкова.

— Да, всъщност имахте право. Господин Каскос Буендия. Ето го, апартамент „Континентал“. Резервацията е на името на издателство „Ариадна“.

— Какво казахте?

— Обясних ви, че резервацията на господин Каскос Буендия е направена на името на издателство „Ариадна“. Желаете ли да ви

свържа със стаята му, господине?

Слушалката се изплъзна от ръката ми. „Ариадна“ бе издателската фирма, основана от Маурисио Валс преди години.

Каскос работеше за Валс.

Затръшнах телефона и излязох на улицата, решен да проследя жена си със сърце, отровено от подозрения.

Нямаше и следа от Беа сред навалищата, която в този час се точеше покрай Пуерта дел Анхел в посока към Пласа де Каталуня. Предположих, че жена ми бе избрала този път, за да стигне до хотел „Риц“, но при Беа човек никога не можеше да бъде сигурен. Тя обичаше да изпробва различни маршрути, за да стигне до определена цел. След малко се отказах да я търся сред тълпата и реших, че сигурно е взела такси — това щеше повече да подхожда на елегантните дрехи, които си бе облякла за случая.

Отне ми четвърт час, за да стигна до хотела. Въпреки че температурата надали бе повече от десет градуса, аз се потях и не ми достигаше дъх. Портиерът ме изгледа подозрително, но все пак ми отвори вратата с лек поклон. Видът на фойето ме смути: изглеждаше като сцена за шпионска история или покъртителен романс. Оскъдният ми опит по отношение на луксозните хотели не ме беше подготвил да се ориентирам лесно в такава обстановка. Съгледах плота на рецепцията, зад който един безупречен служител ме наблюдаваше със смесица от любопитство и безпокойство. Приближих се към него с усмивка, която не го впечатли.

— Къде е ресторантът, моля?

Служителят ме гледаше с вежлив скептицизъм.

— Господинът има ли резервация?

— Имам среща с един от гостите на хотела.

Той кимна с хладна усмивка.

— Ще намерите ресторанта в дъното на този коридор, господине.

— Много ви благодаря.

Закрачих натам със свито сърце. Нямах представа какво щях да кажа или да направя, щом се озовях срещу Беа и онзи тип. Бях посрещнат от салонния управител, който ме спря със застиналата си усмивка. Погледът зад нея издаваше неодобрение към облеклото ми.

— Имате ли резервация, господине? — попита той.

Бутнах го встрани и влязох в салона. Повечето маси бяха празни. Една възрастна двойка с мумифициран вид и маниери от деветнайсети

век, която тържествено посрѣбваше супа, прекъсна дегустацията си, за да ме изгледа с неприязън. Още няколко маси бяха заети от сътрапезници с вид на делови хора, придружавани от една-две привлекателни компаньонки, фактурирани вероятно като представителни разходи. Нямаше и помен от Каскос или Беа.

Чух зад гърба си стъпките на салонния управител, който се задаваше с подкрепление от двама келнери. Обърнах се да го погледна с хрисима усмивка.

— Господин Каскос Буендия нямаше ли резервация за два часа?
— попитах аз.

— Господин Каскос помоли обядът му да бъде сервиран горе в апартамента му — уведоми ме управителят.

Погледнах часовника си. Показваше два и дваисет. Тръгнах към коридора с асансьорите. Един от портиерите, който ме държеше под око, се опита да стигне до мен, но аз го изпреварих и се шмугнах в асансьора. Натиснах един от бутоните на горните етажи, забравяйки, че нямам представа къде се намира апартамент „Континентал“.

„Започни отгоре“, казах си.

Слязох на седмия етаж и тръгнах напосоки из внушителните пусти коридори. След малко се натъкнах на една врата, която водеше към противопожарното стълбище, и се спуснах на долния етаж. Минавах от врата на врата, търсейки безуспешно апартамент „Континентал“. Часовникът ми показваше вече два и половина. На петия етаж попаднах на една камериерка, която влачеше количка с метлички за прах, сапуни и тоалетни кърпи, и я попитах къде е апартаментът. Тя ме погледна стреснато, но изражението ми вероятно я изплаши достатъчно, за да посочи нагоре.

— Осми етаж.

Реших да избягна асансьорите, в случай че персоналът на хотела се бе заел да ме търси. След три етажа по стълбите и един дълъг коридор стигнах до целта, плувнал в пот. Останах пред апартамент „Континентал“ почти цяла минута, като се мъчех да си представя какво се случва зад вратата от масивна благородна дървесина и се чудех дали все още ми е останал някакъв здрав разум, за да си тръгна оттам. Стори ми се, че един силует ме наблюдава крадешком от другия край на коридора. Уплаших се, че може да е някой от портиерите, но когато

се вгледах по-внимателно, фигурата се скри зад ъгъла. Навярно бе някой от гостите на хотела. Най-сетне се реших да натисна звънеца.

Чух стъпки да се приближават към вратата. В мислите ми за миг се мярна образът на Беа, закопчаваща блузата си. Бравата се завъртя. Стиснах юмруци. Вратата се отвори. На прага се появи един тип с напomadена коса, облечен в бяла хавлия и обут с чехли от петзвезден хотел. Години бяха минали, но човек не забравя лицата на онези, които мрази от все сърце.

— Семпере? — попита той изумен.

Ударът се стовари между горната му устна и носа му. Почувствах как плътта и хрущялът се раздробяват под юмрука ми. Каскос вдигна ръце към лицето си и се олюля, а между пръстите му бликна кръв. Блъснах го силно към стената и нахълтах в стаята. Чух как той се строполи на пода зад гърба ми. Леглото беше оправено, а на масата пред терасата с изглед към Гран Виа бе сервирано блюдо, което вдигаше пара. Имаше прибори само за един човек. Обърнах се към Каскос, който се бе хванал за един стол и се опитваше да се изправи.

— Къде е тя? — попитах.

Лицето му бе изкривено от болка. Кръв капеше по гърдите му. Видях, че съм му разбил устната, а носът му почти сигурно беше счупен. Усетих силно смъдене в кокалчетата на пръстите и като си погледнах ръката, видях, че съм си ожулил кожата от удара. Не изпитвах никакво угризение.

— Не дойде. Доволен ли си? — изплю Каскос.

— От колко време пишеш писма на жена ми?

Стори ми се, че той се смее, и преди да бе смогнал да каже нещо друго, се нахвърлих отново върху него. Цапардосах го втори път с цялата ярост, която кипеше в мен. От удара зъбите му се разклатиха, а ръката ми изтръпна. Каскос изстена от болка и рухна на стола, на който се бе подпрял. Когато ме видя, че се навеждам над него, закри глава с ръцете си. Сграбчих го за врата и впих пръсти в плътта му, сякаш исках да му разкъсам гърлото.

— Какво общо имаш ти с Валс?

Каскос ме изгледа с ужас, убеден, че ще го убия на място. Измънка нещо неразбираемо и по ръцете ми покапаха слюнка и кръв от устата му. Стиснах още по-силно.

— Маурисио Валс! Какво общо имаш ти с него?

Лицето ми бе толкова близо до неговото, че можех да видя отражението си в зениците му. Капилярите в очите му започнаха да се пукат и мрежа от черни линейки плъзна към ирисите му. Осъзнах, че съм на път да го удуша, и рязко го пуснах. Каскос си пое дъх с хъхрещ звук и посегна към шията си. Седнах на леглото срещу него. Ръцете ми бяха покрити с кръв и трепереха. Влязох в банята и ги измих. Наплисках си лицето и косата със студена вода и когато видях отражението си в огледалото, не можах да се позная. За малко не бях убил човек.

Когато се върнах в стаята, Каскос все така седеше безсилно на стола и дишаше тежко. Напълних една чаша с вода и му я подадох. Виждайки, че се приближавам, той се дръпна на една страна в очакване на нов удар.

— Вземи — казах.

Отвори очи и като видя чашата, се подвоуми за миг.

— Вземи — повторих, — това е само вода.

Прие чашата с разтреперана ръка и я поднесе към устните си. Тогава забелязах, че съм му счупил няколко зъба. Той изстена и очите му се наляха със сълзи от болка, когато студената вода докосна оголената пулпа под зъбния емайл. Поседяхме в мълчание повече от една минута.

— Да повикам ли лекар? — попитах най-сетне аз.

Каскос вдигна поглед и поклати глава.

— Махай се оттук, преди да съм повикал полиция.

— Каж ми какво общо имаш с Маурисио Валс и ще си тръгна.

Не откъсвах от него студения си поглед.

— Той... той е един от съучредителите на издателството, за което работя.

— Той ли те помоли да напишеш онова писмо?

Каскос се поколеба. Станах и направих крачка към него. Хванах го за косата и я дръпнах силно.

— Не ме удряй повече — замоли се той.

— Валс ли поиска от теб да напишеш писмото?

Каскос избягваше да ме погледне в очите.

— Не беше той — успя да каже.

— Кой тогава?

— Един от секретарите му. Армеро.

— Кой?

— Пако Армеро. Един от служителите в издателството. Каза ми да вляза отново във връзка с Беатрис. Ако съм го направел, рече, щял съм да получа нещо, някаква награда.

— Защо е трябвало да се свържеш отново с Беатрис?

— Не зная.

Замахнах, сякаш се канех да го ударя пак.

— Не зная — изскимтя Каскос. — Истина ти казвам.

— Затова ли я покани на среща тук?

— Аз още си я обичам.

— Добре го показваш, няма що. Къде е Валс?

— Нямам представа.

— Как може да не знаеш къде е шефът ти?

— Защото не го познавам, ясно ли ти е? Очите му не съм виждал.

Никога не съм разговарял с него.

— Я ми обясни.

— Започнах работа в „Ариадна“ преди година и половина, в мадридския отдел на издателството. През цялото това време никога не съм виждал Валс. Никой не го е виждал.

Той бавно се изправи и отиде до телефона. Не го спрях. Вдигна слушалката и ме изгледа с ненавист.

— Ще повикам полиция...

— Няма да е нужно — обади се един глас от коридора на стаята.

Обърнах се и видях Фермин. Беше облечен с костюм, който вероятно бе на баща ми, и държеше в ръка някакъв документ с вид на полицейска карта.

— Инспектор Фермин Ромеро де Торес. Полиция. Някой е докладвал за нарушение на обществения ред. Кой от вас ще може да ми опише накратко произшествието?

Не зная кой от двамата ни се слиса повече — дали Каскос, или аз. Фермин се възползва от стъписването, за да измъкне внимателно слушалката от ръката му.

— Позволете ми — каза той, като го бутна леко встрани. — Сега ще се обадя в управлението.

Престори се, че набира някакъв номер, и ни се усмихна.

— Свържете ме с полицейското управление, ако обичате. Да, благодаря.

Изчака няколко секунди.

— Да, Мари Пили, аз съм, Ромеро де Торес. Дайте ми Паласиос. Да, ще почакам.

Докато ужким чакаше, закрил слушалката с ръка, Фермин направи жест към Каскос.

— Във вратата на тоалетната ли се блъснахте, или имате нещо да декларирате?

— Този дивак ме нападна и се опита да ме убие. Искан незабавно да подам оплакване. Ще му направя живота черен!

Фермин ми отправи суров служебен поглед и кимна.

— Сто на сто. Ще се погрижим за това.

Престори се, че чува нещо по телефона, и направи знак на Каскос да пази тишина.

— Да, Паласиос. В „Риц“ съм. Да. Стая 424. Един пострадал. Предимно лицеви наранявания. Зависи. Здравата е нашарен. Дадено. Пристъпвам веднага към арест на заподозрения.

Затвори слушалката.

— Всичко е уредено.

После се приближи до мен, хвана ме авторитетно за лакътя и ми направи знак да мълча.

— Не казвайте нито дума. Всичко, което кажете, ще бъде използвано срещу вас, за да ви тикнат в кафеза поне до деня на Все Светии. Хайде, тръгвайте.

Превит от болка и все още объркан от внезапната поява на Фермин, Каскос наблюдаваше цялата сцена, сякаш не вярваше на очите си.

— Няма ли да му сложите белезници?

— Какво говорите? Това е изискан хотел. Ще го закопчам долу в патрулката.

Каскос, който продължаваше да кърви и навярно виждаше двойно, ни препречи пътя, не особено убеден.

— Сигурен ли сте, че сте полицаи?

— От тайните служби. Ей сегичка ще поръчам да ви донесат един суров телешки котлет, че да си го наложите на лицето като козметична маска. Чудодейно средство за контузии от близко разстояние. Моите колеги ще се отбият по-късно, за да ви снимат показания и да подготвят официалните обвинения — издекламира моят приятел, като отмести ръката на Каскос и бързешком ме затика към изхода.

Взехме едно такси пред хотела и изминахме Гран Виа в мълчание.

— Иисусе, Богородице и свети Йосифе! — избухна изведнъж Фермин. — Полудяхте ли? Гледам ви и не мога да ви позная... Какво се опитвахте да направите? Да убиете оня идиот ли?

— Той работи за Маурисио Валс — бе единственият ми отговор. Фермин подбели очи.

— Даниел, започвате да прекалявате с тази ваша идея-фикс. Защо ли ми трябваше да ви разказвам всичко това... Добре ли сте? Я да видя ръката ви...

Показах му юмрука си.

— Майчице мила!

— Как разбрахте...?

— Защото ви познавам така, сякаш аз съм ви родил, макар че в някои дни почти се разкайвам за това — гневно отвърна той.

— Не знам какво ме прихвана...

— Аз пък знам. И не ми харесва. Хич даже не ми харесва. Това не е онзи Даниел, когото познавам. Нито пък онзи Даниел, с когото искам да съм приятел.

Ръката ме болеше, но много повече ме заболя от мисълта, че съм разочаровал Фермин.

— Фермин, не ми се сърдете.

— О, детенцето може би ще поиска и медал да му дам?

Известно време пътувахме мълчаливо, като всеки гледаше към своята страна на улицата.

— Слава Богу, че дойдохте — казах накрая.

— Нима си мислехте, че ще ви оставя сам?

— Нали няма да кажете нищо на Беа?

— Има си хас! Може би ще трябва да пиша и до директора на „Ла Вангардия“, за да му разкажа за геройската ви постъпка!

— Не знам какво ми стана, просто не знам...

Суровото му изражение най-сетне се смекчи и той ме потупа по ръката. Преглътнах болката си.

— Повече няма да предъвкваме тази тема. На ваше място сигурно и аз щях да направя същото.

Гледах шествието на Барселона зад прозорците на колата.

— Каква беше тази карта?

— Какво казвате?

— Полицейската карта, която му показахте... Каква беше?

— Членската карта на футболен клуб „Барселона“ на енорийския свещеник.

— Имахте право, Фермин. Какъв кретен съм бил да подозирам Беа!

— Аз винаги съм прав. Това си ми е по рождение.

Предадох се пред очевидното и си затворих устата, защото вече бях наговорил достатъчно глупости за един ден. Фермин бе притихнал и изглеждаше умислен. Притесних се, че съм го разочаровал толкова силно с поведението си, че дори не знае какво да ми каже.

— Фермин, за какво мислите?

Извърна се и ме погледна угрижено.

— Мислех си за онзи човек.

— За Каскос ли?

— Не, за Валс. За онова, което той малоумник каза одева. Чудя се какво означава.

— Какво имате предвид?

Лицето му беше мрачно.

— Досега се тревожех, че вие искате да намерите Валс.

— И това вече не ви притеснява?

— Не, сега друго ме тревожи повече, Даниел.

— Какво?

— Че всъщност той търси вас.

Спогледахме се безмълвно.

— А сецате ли се за някаква причина? — попитах след малко.

Фермин, който винаги имаше готов отговор за всичко, бавно поклати глава и отмести очи.

Изминахме останалия път, без да продумахме. Когато се прибрахме, се качих направо в апартамента, взех си душ и глътнах четири аспирина. После спуснах жалюзите, прегърнах една

възглавница, която ухаеше на Беа, и заспах като идиот, какъвто си бях, чудейки се къде ли бе тя — жената, заради която нямах нищо против да стана за смях пред целия свят.

— Приличам на бодливо свинче — заяви Бернарда, загледана в стократно умноженото си отражение в огледалната стая на моден салон „Санта Еулалия“.

Две шивачки, коленичили в краката ѝ, продължаваха да слагат десетки карфици по булчинската ѝ рокля под зоркия поглед на Беа, която ги обикаляше в кръг и инспектираше всяка гънка и всеки шев, сякаш животът ѝ зависеше от това. Разперила ръце на кръст в шестоъгълното помещение с огледални стени, Бернарда почти не смееше да диша, но очите ѝ шареха по отразената ѝ под различни ъгли фигура, търсейки неспокойно признаци за издутина в коремната област.

— Сигурна ли сте, че нищо не ми личи, госпожо Беа?

— Абсолютно нищо. Плоска си като дъска. Там, където трябва, разбира се.

— Ох, не знам, не знам...

Изпитанията на Бернарда и усилията на шивачките да нагласят модела продължиха още половин час. Когато клетата булка сякаш вече бе набучена с всичките карфици на света, звездният моделиер на фирмата и създател на роклята дръпна завесата и се появи тържествено. След бегъл оглед и няколко поправки в подплатата на полата той даде одобрението си и щракна с пръсти, за да даде знак на асистентките си да напуснат сцената.

— И Пертегас^[1] дори нямаше да ви направи толкова хубава — отсъди той доволен.

Беа се усмихна и кимна.

Моделиерът, строен господин с превзети маниери и позьорски жестове, който отговаряше просто на името Еваристо, целуна Бернарда по бузата.

— Вие сте най-добрият модел на света. Най-търпеливата, най-изстрадалата. Доста се потрудохме, но си струваше усилията.

— А мисли ли господинът, че ще мога да дишам с тая тясна рокля?

— Злато мое, та вие се омъжвате за иберийски мъжкар в лоното на Светата майка Църквата. Дотук бяхте с дишането, ако питате мен. Но булчинската рокля, така или иначе, е като водолазен костюм: не е най-удобното място за дишане и веселбата започва, след като се свали.

Тези дръзки намеци накараха Бернарда да се прекръсти.

— А сега ще ви помоля да съблечете роклята възможно най-внимателно, защото частите ѝ не са здраво зашити и при всички тия карфици не искам да изглеждате като решето пред олтара — рече Еваристо.

— Аз ще ѝ помогна — предложи Беа.

Моделиерът я огледа многозначително от глава до пети.

— Ами вие, съкровище, кога ще ми дадете възможност да ви съблека и да ви облека? — попита той, преди да се оттегли театрално зад завесата.

— Ех, как ви изпи с поглед, разбойникът му неден — каза Бернарда. — А пък разправят, че бил с обратна резба.

— Според мен резбата му е и права, и обратна.

— Че това възможно ли е? — смая се Бернарда.

— Я да видим дали ще те измъкнем от тази рокля, без да падне нито една карфица.

Докато Беа освобождаваше прислужничката от пленничеството ѝ, тя пустосваше под сурдинка.

Откакто бе научила цената на сватбения тоалет, който нейният работодател дон Густаво бе настоял да плати от джоба си, Бернарда бе в дълбок душевен смут.

— Дон Густаво не биваше да плаща такива грешни пари. Ама не, той избра тоя салон, който сигурно е най-скъпото място в цяла Барселона, и нае Еваристо, който му се пада наполовина племенник или нещо от сорта. А хубостникът разправя, че платовете трябвало непременно да са от „Каса Гратакос“, инак човек щял да се обрине! Представяте ли си?

— На харизания кон зъбите не се гледат... Пък и дон Густаво толкова се вълнува, че ще се омъжиш в пълен блясък. Той си е такъв.

— Спокойно можех да се омъжа с майчината ми рокля, преправена тук-там, а на Фермин му е все едно. Бездруго всеки път, щом му покажа нова рокля, той иска само да ми я съблече... И ето

докъде я докарахме, Бог да ми прости — рече Бернарда, като се потупа по корема.

— Бернарда, аз също се омъжих бременна и съм сигурна, че Бог си има много по-важни и неотложни грижи.

— То и моичкият тъй разправя, ама знам ли...

— Ти по-добре слушай Фермин и не се тревожи за нищо.

Само по комбинезон и изтощена след два часа стоене на високи токчета и с разперени ръце, Бернарда рухна в едно кресло с въздишка.

— Ах, горкичкият, толкоз е измършавял, че още малко и ще се изгуби. Много съм загрижена за него.

— Ще видиш как бързо ще се оправи сега. Такива са си мъжете, също като мушкатата. Когато изглеждат тъй, сякаш е време да ги изхвърлиш, изведнъж живват.

— Не знам, госпожо Беа, много е оклюмал Фермин напоследък. Разправя ми, че иска да се ожени, но понякога се съмнявам.

— Стига, Бернарда, та той е луд по теб!

Прислужничката сви рамене.

— Вижте, не съм толкоз глупава, колкото изглеждам. Откак навърших тринайсет, само съм чистила къщи и много работи не разбирам, но знам, че моят Фермин е видял свят и си е покръшкал. Никога не ми разказва как е живял, преди да се срещнем, но знам, че е имал други жени и е опитал това-онова.

— И от всички е избрал именно теб. Видя ли сега?

— Да, ама вечно се заплесва по фустите. Когато отидем на разходка или на танци, тъй му шарят очите, че разноглед става.

— Важното е да не му шарят ръцете... Аз съм чула от надежден източник, че Фермин винаги ти е бил верен.

— Верен е, знам. Но знаете ли от какво ме е страх, госпожо Беа? Че не съм достатъчно добра за него. Гледа ме в захлас и ми разправя, че иска да остареем заедно и други такива сладки приказки, но аз все си мисля, че някоя сутрин ще се събуди и ще си каже: „Откъде я изкопах тая глупава гъска?“

— Според мен грешиш, Бернарда. Фермин никога не би си помислил такова нещо. Той те е издигнал на пиедестал.

— Ами то и туй не е хубаво. Ако знаете колко господинчовци съм видяла, дето издигат жена си на пиедестал, сякаш е Дева Мария, а после хукват като разгонени песове след първата хитруша, която

зърнат. Няма да повярвате колко случаи съм видяла с ей тия оченца, дето ми ги е дал Господ.

— Но Фермин не е такъв, Бернарда. Той е от добрите. А те не са много, защото мъжете са като кестените, които продават на улицата: когато ги купиш, всичките са горещи и миришат хубаво, но щом ги извадиш от кесията, веднага изстиват и разбираш, че повечето са развалени отвътре.

— Туй не го казвате заради господин Даниел, нали?

Беа не отговори веднага.

— Не, разбира се, че не.

Бернарда я погледна с крайчеца на окото.

— Наред ли е всичко вкъщи, госпожо Беа?

Беа се зае да ѝ оправи презрамката на комбинезона, която се подаваше под роклята на рамото ѝ.

— Да, Бернарда. Просто си мисля, че и двете с теб сме си избрали съпрузи, които си имат своите тайни.

Бъдещата булка кимна.

— Понякога са същински деца.

— Мъже! Какво да ги правиш?

— На мен пък ми харесват — рече Бернарда. — Знам, че е грях, ама...

Беа се разсмя.

— Какви харесваш? Такива като Еваристо ли?

— Не, за Бога! Той от толкова зяпане в огледалото чак ще го изхаби! Не мога да търпя мъж, който се кипри и гласи по-дълго от мен. Харесват ми, как да ви кажа, едни такива по-грубички. Ей го на Фермин — че не е красавец, не е. Но за мен си е красив и добър. И мъж на място. А в края на краищата, това е важното: да е добър и да е истински. И да можеш да се гушнеш в него някоя зимна нощ и да те стопли отвътре.

Беа кимна с усмивка.

— Амин! Макар че едно птиченце ми каза, че ти всъщност харесваш Кари Грант.

Бернарда поруменя.

— Че вие не го ли харесвате? Не за съпруг, то се знае. Като го гледам, май се е влюбил в мига, когато се е видял за пръв път в

огледалото. Но между нас казано, и нека Бог ми прости, не бих имала нищо против да се понатиснем с него...

— Какво би казал Фермин, ако те чуеше, Бернарда?

— Каквото казва винаги: „Докато сме живи, да се радваме на туй, дето ще го ядат червеите някой ден...“

[1] Мануел Пертегас Ибаньес (1917) — испански моден дизайнер, смятан за последния от ветераните на световната висша мода, който продължава да работи. ↑

ПЕТА ЧАСТ
ИМЕТО НА ГЕРОЯ

1

Барселона, 1958 г.

Много години по-късно двайсет и тримата гости, събрали се, за да отпразнуват повода, щяха да поглеждат назад и да си спомнят онова историческо навечерие на деня, в който Фермин Ромеро де Торес се сбогува с ергенлъка.

— Това е краят на една епоха — заяви професор Албуркерке, като вдигна за поздравница чашата си с шампанско, обобщавайки най-добре онова, което всички чувствахме.

Ергенското празненство на Фермин — събитие, чиито последици за нежната половина от населението на планетата дон Густаво Барсело сравни със смъртта на Рудолф Валентино — се проведе в една ясна февруарска нощ през 1958 г. Мястото бе великолепната танцова зала на „Ла Палома“, където младоженецът бе изпълнявал в миналото сърцераздирателни танга — мигове, които отсега нататък щяха да са част от тайното досие на една дълга кариера в служба на вечната Жена.

Баща ми, когото по изключение бяхме успели да измъкнем от къщи, бе наел полупрофесионален танцов оркестър, който се съгласи да изсвири срещу смешна сума музикална китка от любимите на Фермин мамбо, гуарача^[1] и сон кубано^[2]; тези ритми пренесоха младоженеца в далечните му дни в света на международната интрига и блясък в големите игрални домове на една забравена Куба. Всички присъстващи на празника — кой повече, кой по-малко — захвърлиха задръжките и се впуснаха на дансинга, за да разкъшат снага в чест на Фермин.

Барсело бе убедил баща ми, че чашите с водка, които постоянно му подаваше, са минерална вода с няколко капки коняк, и не след дълго станахме свидетели на неவிжданo зрелище: господин Семпере, танцуващ в тясна прегръдка с една от лесните дами, доведени за оживление на събитието от Росиито — истинската душа на тържеството.

— Мили Боже — промърморих аз, докато гледах как баща ми танцува с онази опитна кралица на нощта, поклащайки хълбоци, а на

моменти задниците им се сблъскваха в такт с мелодията.

Барсело обикаляше сред гостите, като раздаваше пури и малки картички, които бе поръчал в чест на събитието в една фирма, специализирана в отпечатването на честитки и възпоменателни картички за първи причастия, кръщенета и погребения. На фината хартия се виждаше шарж на Фермин, пременен като ангелче с ръце, събрани за молитва, и надпис:

ФЕРМИН РОМЕРО ДЕ ТОРЕС

19??-1958

ВЕЛИКИЯТ СЪБЛАЗНИТЕЛ СЕ ОТТЕГЛЯ

1958-19??

ДОМОВЛАДИКАТА СЕ ВЪЗДИГА

Фермин беше щастлив и спокоен за пръв път от много време насам. Половин час преди началото на джамборето го бях завел в „Кан Луис“, където професор Албуркерке ни потвърди, че е бил в Гражданския регистър същата сутрин, въоръжен с пълното досие от документи и книжа, майсторски изфабрикувани от Осуалдо Дарио де Мортенсен и неговия помощник Луисито.

— Драги Фермин — тържествено заяви професорът. — Позволете да ви приветствам официално в света на живите и да ви връча, пред дон Даниел Семпере и приятелите от „Кан Луис“ като свидетели, вашата нова и законна карта за самоличност.

Развълнуван, Фермин разгледа новата си документация.

— Как постигнахте това чудо?

— По-добре да ви спестим техническата част. Важното е, че когато имате истински приятел, готов да рискува и да преобърне небето и земята, за да можете да се ожените по всички правила и да докарате на бял свят отрочета, които да продължат династията Ромеро

де Торес, тогава почти всичко е възможно, Фермин — рече професорът.

Фермин ме погледна просълзен и ме прегърна с такава сила, че едва не ме задуши. Не се срамувам да призная, че това бе един от най-щастливите мигове в живота ми.

[1] Кубинска жива солова песен с хоров рефрен. ↑

[2] Преобладаващ стил в кубинската музика. ↑

След час и половина музика, пиене и дръзки танци реших да поотдъхна малко и отидох до бара, за да си взема нещо безалкохолно. Не бях в състояние да поема нито капка повече от официалната напитка на вечерта — ром с лимон. Келнерът ми наля чаша студена вода и аз загледах веселбата, опрял гръб на бара. Не бях забелязал, че в другия му край се бе облегнала Росиито. Държеше чаша шампанско и с меланхолично изражение наблюдаваше тържеството, което бе организирала. От това, което ми бе разказал Фермин, пресметнах, че тя навярно бе на около трийсет и пет, но близо двайсетте години в занаята бяха оставили своя отпечатък и дори на тази многоцветна и леко приглушена светлина кралицата на улица „Ескуделерс“ изглеждаше по-възрастна.

Отидох до нея и ѝ се усмихнах.

— Росиито, изглеждате по-красива от всякога — излъгах аз.

Беше се издокарала с най-хубавите си дрехи и си личеше, че най-добрата фризьорка от улица „Конде дел Асалто“ се е потрудила над косата ѝ, но ми се стори, че тази нощ Росиито всъщност бе необикновено тъжна.

— Добре ли сте, Росиито?

— Погледнете го, бедничкия, останал е кожа и кости и още има ищах да танцува.

Не откъсваше очи от Фермин и аз разбрах, че винаги щеше да вижда в него онзи храбър закрильник, който я бе избавил от един жалък сутеньор. Моят приятел навярно бе единственият свестен мъж, когото бе срещнала за двайсет години, прекарани на улицата.

— Дон Даниел, не исках да казвам на Фермин, но утре няма да дойда на сватбата.

— Какво говориш, Росиито? Та той ти е запазил почетно място...
Тя сведе поглед.

— Знам, но не мога да дойда.

— Защо? — попитах, въпреки че се досещах за отговора.

— Защото ще ми бъде много мъчно и искам господин Фермин да е щастлив със своята госпожа.

Росиито заплака. Не знаех какво да кажа, затова я прегърнах.

— Винаги съм го обичала, знаете ли? Откакто се срещнахме за пръв път. Знам, че не съм подходящата жена за него, че той ме вижда като... е, просто като Росиито.

— Фермин много те обича, не бива никога да забравяш това.

Жената се отдръпна и изтри сълзите си смутена. Усмихна ми се и сви рамене.

— Извинявайте. Ама и аз съм една глупачка — пийна ли две капки, дори не зная какво говоря.

— Няма нищо.

Предложих ѝ моята чаша вода и тя я прие.

— Виждате ли, един ден си даваш сметка, че младостта е отлетяла и влакът е заминал.

— Винаги има влакове. Винаги.

Росиито кимна.

— Затова няма да дойда на сватбата, дон Даниел. Преди няколко месеца срещнах един господин от Реус^[1]. Добър човек, вдовец. Добър баща. Има склад за старо желязо и всеки път, когато е в Барселона, се отбива да ме види. Предложи ми да се омъжа за него. Никой от двамата ни не се заблуждава, нали разбирате? Тежко е да остареееш сам, пък и знам, че с това тяло вече не съм за улицата. Жауме, човекът от Реус, ме помоли да отида на пътешествие с него. Децата му вече са напуснали дома му, а той цял живот е работил. Казва, че иска да види свят, преди да е станало твърде късно, и ме помоли да го придружа. Като негова съпруга, не като някоя лека жена, която използваш и после захвърляш. Корабът заминава утре рано сутринта. Жауме казва, че корабните капитани имат правото да женят хора в открито море, а ако не, ще потърсим свещеник в кое да е пристанище.

— А Фермин знае ли?

Сякаш ни беше чул отдалече, Фермин изведнъж се спря на дансинга и погледна към нас. Протегна ръце в посока към Росиито и направи онази замечтана физиономия на хапльо, нуждаещ се от ласки, която винаги му бе служила толкова добре. Росиито се разсмя, измърмори нещо под нос и преди да се присъедини към любовта на живота си за едно последно болеро, се обърна и ми каза:

— Грижете се добре за него, Даниел, че на света има само един Фермин.

Оркестърът бе спрял да свири и всички на дансинга ѝ направиха път. Фермин я хвана за ръце. Лампите в „Ла Палома“ бавно угаснаха и сред сенките изплува един лъч, който хвърли неясен кръг от светлина в краката на двойката. Останалите гости се дръпнаха встрани и оркестърът подхвана полека ритмите на най-тъжното болеро, композирано някога. Фермин обхвана талията на Росиито. Гледайки се в очите, далече от света, любовниците от онази завинаги отминала Барселона танцуваха прегърнати за последен път. Когато музиката стихна, Фермин целуна Росиито по устните, а тя, обляна в сълзи, го погали по бузата и бавно тръгна към изхода, без да се сбогува.

[1] Град в Североизточна Испания. Разположен е в провинция Тарагона на автономната област Каталония. ↑

В този прочувствен миг оркестърът се притече на помощ с една гуарача и Осуалдо Дарио де Мортенсен, който от толкова писане на любовни писма бе станал тънък познавач на тъгата, подкани присъстващите да се върнат на дансинга и да се правят, че нищо не са забелязали. Леко омърлушен, Фермин се приближи до бара и седна на едно столче до мен.

— Добре ли сте, Фермин?

Той кимна вяло.

— Мисля, че малко свеж въздух ще ми дойде добре, Даниел.

— Изчакайте ме тук, сега ще донеса палтата.

Вървахме по улица „Галерс“ към Рамблас, когато съгледахме на петдесетина метра пред нас една позната фигура, която пристъпваше бавно.

— Хей, Даниел, това не е ли баща ви?

— Същият. Пиян като казак.

— Последното нещо, което очаквах да видя на този свят — рече Фермин.

— Ако вие не сте очаквали, то какво да кажа аз?

Ускорихме крачка, за да го настигнем. Когато ни видя, баща ми ни се усмихна със стъклен поглед.

— Колко е часът? — попита той.

— Много е късно.

— И на мен така ми се стори. Хей, Фермин, какво славно тържество беше! И какви момичета! Такива дупета имаше там, заради които си струва и война да започнеш.

Подбелих очи. Фермин хвана баща ми под ръка и полека го поведе, насочвайки стъпките му.

— Господин Семпере, никога не съм мислел, че ще се наложи да кажа това, но вие страдате от алкохолно отравяне и по-добре не казвайте нищо, за което по-късно може да съжалявате.

Баща ми кимна, внезапно засрамен.

— За всичко е виновен оня дявол Барсело. Току ми подаваше незнайно какво, а аз не съм свикнал да пия...

— Няма нищо. Сега трябва да вземете сода бикарбонат и да му дръпнете един сън. На сутринта ще сте свеж като краставичка и всичко ще е наред.

— Ох, май ще повърна.

Двамата с Фермин го крепяхме, докато бедният човек повръщаше изпитото. Придържах с ръка обляното му в студена пот чело и когато стана ясно, че е изхвърлил от стомаха си абсолютно всичко, дори и първата си бебешка кашичка, го настанихме да поседне за малко на стъпалата пред нечий вход.

— Дишайте дълбоко и бавно, господин Семпере.

Баща ми кимна със затворени очи. Фермин и аз се спогледахме.

— Хей, вие нямаше ли да се жените скоро?

— Утре следобед.

— Ха честито!

— Благодаря, господин Семпере. Е, какво ще кажете? Ще ви стигнат ли силиците да се приберем полекичка вкъщи?

Баща ми кимна.

— Браво, юнак! Хайде, малко остана.

Духаше свеж, сух ветрец, който му помогна да дойде на себе си. Когато поехме по улица „Санта Ана“ десет минути по-късно, клетият човек вече бе осъзнал ситуацията и беше ужасно смутен. До този момент вероятно никога не бе се напивал.

— Моля ви, за това нито дума на никого — замоли ни той.

Бяхме на около двайсет метра от книжарницата, когато забелязах, че някой седи пред главния вход на сградата. Големият уличен фенер от „Каса Жорба“ на ъгъла на Пуерта дел Анхел очерта силуета на младо момиче, което държеше куфар на коленете си. Когато ни видя, се изправи.

— Имаме си компания — промърмори Фермин.

Баща ми я видя пръв. Забелязах нещо странно в изражението му, едно изострено самообладание, сякаш отведнъж бе изтрезнял. Тръгна към момичето, но внезапно се спря като вкаменен.

— Изабела? — чух го да казва.

Уплашен, че разсъдъкът му все още е замъглен от пиенето и че ще вземе да рухне наред улицата, пристъпих към него. Тогава я видях.

Едва ли бе на повече от седемнайсет години. Ясно очертана в светлината на уличния фенер от сградата, тя ни се усмихна нерешително, вдигнала ръка в плах поздрав.

— Аз съм София — каза с лек акцент.

Баща ми я гледаше поразен, сякаш бе видял призрак. Преглътнах с мъка и усетих, че ме побиват тръпки. Това момиче беше живо копие на майка ми; същият образ се виждаше на снимките, които баща ми пазеше в писалището си.

— Аз съм София — повтори смутено. — Вашата племенница от Неапол...

— София — измънка баща ми. — Ах, София.

Имахме късмет, че Фермин беше там, за да вземе нещата в свои ръце. След като ме цапна леко, за да се съвзема от слисването, се зае да обясни на момичето, че господин Семпере е малко неразположен.

— Виждате ли, тъкмо се връщаме от една дегустация на вина, а той, горкичкият, и от чаша минерална вода се унася. Не му обръщайте внимание, синьорина, обикновено не е така гипсиран.

Намерихме спешната телеграма, с която леля Лаура, майката на София, ни съобщаваше за пристигането ѝ. Оказа се, че известието е било пъхнато под вратата в наше отсъствие.

Горе в апартамента Фермин настани баща ми на канапето и ми поръча да сваря силно кафе. Междувременно той завърза разговор с девойката, като я разпитваше за пътуването ѝ и ръсеше какви ли не баналности, докато баща ми бавно идваше на себе си.

С очарователен акцент и живо изражение София ни разказа, че пристигнала на Френската гара в десет през нощта. Оттам взела такси до Пласа де Каталуня. Като не намерила никого у нас, се подслонила в един бар наблизо и стояла там, докато го затворили. После седнала да ни чака пред входа, убедена, че рано или късно някой от нас ще се появи. Баща ми си спомняше, че майка ѝ ни бе писала, че София ще пристигне в Барселона, но не бе очаквал това да стане толкова скоро.

— Много съжалявам, че се е наложило да чакаш на улицата — рече той. — Аз обикновено никъде не ходя, но тази вечер се случи ергенското празненство на Фермин и...

Очарована от тази новина, София стана и поздрави Фермин с целувка по бузата. Той пък, въпреки че вече се бе оттеглил от бойното поле, не можа да устои на импулса и тутакси я покани на сватбата.

От половин час дърдорехме така, когато Беа, която се връщаше от моминското парти на Бернарда, чу гласовете ни, качвайки се по стълбите, и позвъни на вратата. Щом влезе в трапезарията и видя София, тя пребледня като платно и ми хвърли един поглед.

— Това е братовчедка ми София от Неапол — обявих аз. — Дошла е да учи в Барселона и ще поживее тук известно време...

Жена ми се опита да скрие тревогата си и я поздрави съвсем не принудено.

— Това е моята съпруга Беатрис.

— Беа, моля. Никой не ме нарича Беатрис.

Времето и кафето постепенно смекчиха шока от появата на София и след малко Беа предположи, че горкото момиче навярно е изтощено и ще е най-добре да си легне; и утре е ден, рече жена ми, па макар и сватбен ден. Взехме решение да настаним гостенката в моята някогашна детска стая, а Фермин побърза да изпрати и баща ми в леглото, след като се увери, че няма да изпадне в кома отново. Беа обеща на братовчедка ми, че ще ѝ заеме някоя от своите рокли за церемонията, и когато Фермин, чийто дъх миришеше на шампанско от два метра разстояние, понечи да изтърси някаква неуместна забележка за приликите и разликите между фигурите им, аз го сръгах с лакът в ребрата, за да млъкне.

От една лавица ни наблюдаваше снимка на моите родители в сватбения им ден.

Тримата седяхме в трапезарията и я гледахме изумени.

— Като две капки вода са — промълви Фермин.

Беа ме погледна крадешком, опитвайки се да прочете мислите ми. Взе ръката ми и си придаде весело изражение, готова да смени темата на разговора.

— Е, как мина ергенската вечер? — попита тя.

— Много скромно и сдържано — увери я Фермин. — А как беше моминското парти?

— Всичко друго, но не и скромно.

Фермин ме изглежда сериозно.

— Нали ви казвах, че в тия работи жените са много по-разпасани от нас?

Беа се усмихна загадъчно.

— Кои наричате разпасани, Фермин?

— Извинете непростимата ми грешка, доня Беатрис, че това пенливо вино във вените ми ме кара да дрънкам глупости. Бог ми е свидетел, че вие сте образец за добродетел и финес и преди да загатне, че у вас има дори далечен намек за разпасаност, вашият покорен слуга по-скоро ще онемее и ще прекара остатъка от дните си в монашеска килия.

— Де тоя късмет — подхвърлих аз.

— По-добре да не задълбаваме в темата — пресече ни Беа, като ни гледаше, сякаш и двамата бяхме единайсетгодишни.

— А сега, предполагам, ще отидете на вашата традиционна предсватбена разходка до вълнолома — добави тя.

Фермин и аз се спогледахме.

— Хайде, изчезвайте оттук. И гледайте утре да дойдете навреме в църквата...

Единственото заведение, което намерихме отворено по това време, беше „Ел Шампаньет“ на улица „Монкада“. Навярно им дожаля за нас, защото ни пуснаха да постоим малко, докато чистеха. Когато вече затваряха, при новината, че Фермин само след няколко часа ще мине под венчило, собственикът му изказа съболезнованията си и ни подари една бутилка домашен цяр.

— Кураж и Бог да ви е на помощ — заяви той.

Скитахме се из уличките на квартал Рибера, разнищвайки световните проблеми, както правехме обикновено, докато небето се обагри в лек пурпурен оттенък и разбрахме, че е време младоженецът и неговият кум — сиреч аз — да поемат към вълнолома. Там щяхме отново да посрещнем зората пред най-големия мираж на света — Барселона, която осъмваше отразена във водите на пристанището.

Седнахме, провесили крака от ръба на кея, за да си поделим бутилката, която ни бяха подарили в „Ел Шампаньет“. Между отделните глътки безмълвно съзерцавахме града, следейки полета на ято чайки над купола на църквата „Дева Мария на Милосърдието“, които описваха арка между кулите на сградата на пощата. В далечината, кацнала на възвишението Монжуик, крепостта тъмнееше като призрачна хищна птица, оглеждаща града в нозете си с бдително очакване.

Внезапно тишината бе разкъсана от корабна сирена. От другата страна на Националния док един голям крайцер тъкмо вдигаше котва. Отделяйки се от кея, той отплува с един тласък на витлата, който остави широка следа по водите на пристанището. Десетки пасажери бяха излезли на кърмата и махаха за поздрав. Запитах се дали сред тях бе и Росиито, застанала до своя зрял, представителен търговец на старо желязо от Реус. Фермин умислено се взираше в кораба.

— Смятате ли, че Росиито ще бъде щастлива, Даниел?

— Ами вие, Фермин? Вие ще бъдете ли щастлив?

Гледахме как крайцерът се отдалечаваше, а фигурките се смаляваха все повече, докато накрая станаха невидими.

— Фермин, има едно нещо, което мира не ми дава. Защо не пожелахте да получите сватбени подаръци?

— Не обичам да създавам затруднения на хората. Пък и какво щяхме да правим със сервизите от чаши, лъжичките с герба на Испания и другите неща от този род, които обикновено се подаряват на сватби?

— А на мен би ми било приятно да ви направя подарък.

— Вече ми направихте най-големия подарък, който можех да получа, Даниел.

— Това не се брои. Говоря за подарък за лично ползване и наслаждение.

Фермин ме погледна заинтригуван.

— Само да не е някоя порцеланова мадона или разпятие. Бернарда вече има такава колекция, че почти няма място за нас.

— Не се безпокойте. Не е предмет.

— Нали не говорите за пари...

— Знаете, че за жалост нямам пукнат грош. Заможният у нас е моят тъст, а той не си пилее парите току-така.

— Тези нови франкисти са страшни вариклечковци.

— Тъст ми е добър човек, Фермин. Не го закачайте.

— Слагаме кръст на тази тема, но не се отклонявайте от въпроса сега, когато вече ми пуснахте мухата. Какъв подарък?

— Познайте.

— Кутия „Сугус“.

— Студено, студено...

Фермин повдигна вежди, изгарящ от любопитство. Очите му светнаха отведнъж.

— Не... Наистина ли? Време беше!

Кимнах.

— Всяко нещо с времето си. А сега ме слушайте внимателно. Днес ще видите нещо, за което не бива да разказвате на никого, Фермин. На никого.

— Дори и на Бернарда ли?

Първите лъчи на деня се плиснаха като течна мед по корнизите на Рамбла де Санта Моника. Беше неделя сутрин и улиците бяха пусти и смълчани. Щом навлязохме в тясната уличка „Арко дел Театро“, прозрачната светлина, проникваща откъм Рамблас, полека избледня и когато стигнахме пред голямата дървена врата, вече бяхме потънали в един град от сенки.

Качих се по стъпалата и почуках с маңдалото. Ехото бавно се изгуби във вътрешността като затихваща вълна в езеро. Фермин, който пазеше почтително мълчание и приличаше на момче, очакващо първо причастие, ме погледна притеснено.

— Не е ли доста раничко за посещение? — попита. — Дано да не разсърдим шефа...

— Това не е универсален магазин. Няма определено работно време — успокоих го аз. — А шефът се казва Исаак. И не се обаждайте, преди той да ви е попитал нещо.

Фермин кимна сговорчиво.

— Гък няма да кажа.

Няколко минути по-късно чух танца на зъбчатите колела, скрипците и лостовете, които задвижваха ключалката, и слязох отново по стъпалата. Вратата се отвори едва колкото педя и орловото лице на Исаак Монфорт, пазителя, надникна навън с обичайния си стоманен поглед. Очите му се спряха най-напред върху мен и след един бегъл оглед се заеха старателно да проучват, анализират и каталогизират моя приятел.

— Това трябва да е знаменитият Фермин Ромеро де Торес — промърмори той.

— Покорен ваш и Божий слуга и...

Сръгах Фермин с лакът, за да млъкне, и се усмихнах на пазителя.

— Добро утро, Исаак.

— Добро ще е онова утро, Семпере, в което не довтасвате тук призори или когато съм в тоалетната, или на църковни празници — отвърна Исаак. — Хайде, влизайте.

Той отвори вратата още мъничко и ни пусна да се вмъкнем вътре. Докато затваряше зад гърба ни, Исаак вдигна от пода маслената си лампа и Фермин можа да разгледа сложния механизъм на ключалката, която се движеше като вътрешностите на най-големия часовник на света.

— Тук някой взломаджия ще види бая зор — изтърси той.

Хвърлих му предупредителен поглед и Фермин побърза да сложи пръст на устните си.

— Търсене или доставка? — попита Исаак.

— Честно казано, от сума време се канех да доведа Фермин, за да опознае това място от първа ръка. Много пъти съм му говорил за него. Той е най-добрият ми приятел и ще се жени днес по обед — обясних аз.

— Мили Боже! — възкликна Исаак. — Горкичкият. Сигурен ли сте, че не искате да ви предложи убежище от брачния ярем?

— Фермин е от онези, които се женят с дълбоко вътрешно убеждение, Исаак.

Пазителят измери Фермин от глава до пети. Моят приятел се усмихна извинително.

— Каква смелост!

После ни поведе по широкия коридор към входа на галерията, водеща към голямата зала. Пуснах Фермин да върви на няколко крачки пред мен, тъй че да открие със собствените си очи онова видение, което думите бяха безсилни да опишат.

Дребната му фигура бе погълната от големия сноп светлина, който падаше от стъкления купол горе. Ярките лъчи се спускаха като водопад от пара по заплетения лабиринт от коридори, тунели, стълби, арки и сводове, който сякаш изникваше от пода като ствола на безкрайно дърво от книги, разперило клони към небето в една невероятна геометрия. Фермин се спря в началото на един мостик, простиращ се към основата на цялата структура, и загледа зрелището, зинал от изумление. Приблжих се внимателно до него и сложих ръка на рамото му.

— Фермин, добре дошъл в Гробището на забравените книги.

Според моя личен опит всеки, който откриеше това място, реагираше с възхита и удивление. Красотата и мистерията на обекта довеждаха посетителя до безмълвен, съзерцателен унес. Естествено, Фермин трябваше да е различен. През първия половин час той сякаш бе хипнотизиран и бродеше като обсебен из кътчетата на големия ребус, образуван от лабиринта. Спираше се да почука с кокалчетата на пръстите си по колони и контрафорси, сякаш се съмняваше в тяхната солидност. Заставаше в различни ъгли и перспективи и образуваше далекоглед с ръцете си, опитвайки се да разгадае логиката на структурата. Обикаляше спиралата от библиотеки, почти докосвайки с големия си нос безкрайните редици от книги, като си отбелязваше мислено заглавия и каталогизираше всичко, което откриеше по пътя си. Аз вървах на няколко крачки зад него със смесица от тревога и загриженост.

Вече подозирах, че Исаак ще ни изхвърли с ритници оттам, когато се натъкнах на пазителя на един от мостовете, увиснали между сводовете от книги. За моя изненада, той не само не показваше признаци на раздразнение, но даже се усмихваше добродушно, наблюдавайки напредъка на Фермин по време на първото му проучване на Гробището на забравените книги.

— Вашият приятел е рядък екземпляр — отбеляза Исаак.

— Идея си нямате до каква степен.

— Не се тревожете, оставете го на мира. По някое време ще слезе от облаците.

— Ами ако се загуби?

— Изглежда отракан. Ще се оправи някак.

Имах известни притеснения, но не исках да противореча на Исаак. Отидох с него до стаята, която му служеше за кабинет, и приех чашата кафе, която ми предложи.

— Обяснихте ли вече правилата на вашия приятел?

— Фермин и правила са две несъвместими понятия. Все пак му обясних основните положения и той ми отговори с едно убедително:

„Ама разбира се, за какъв ме вземате?“

Докато пълнеше отново чашата ми, Исаак ме улови, че гледам една снимка на дъщеря му Нурия, закачена над писалището му.

— Скоро ще станат две години, откакто ни напусна — рече той с тъга, която сякаш разсече въздуха.

Сведох очи с натежало сърце. И сто години да минеха, смъртта на Нурия Монфорт винаги щеше да е в мислите ми, както и убеждението, че ако никога не бе ме срещнала, може би щеше все още да е жива. Исаак погали с поглед фотографията.

— Вече остарявам, Семпере. Време е някой друг да поеме моята длъжност.

Канех се да възразя, когато Фермин нахълта в стаята зачервен и запъхтян, сякаш беше участвал в маратон.

— Е? — попита Исаак. — Как ви се струва?

— Възхитително. Само дете не виждам да има тоалетна. Или поне не се забелязва от пръв поглед.

— Надявам се, че не сте пуснали една вода в някой ъгъл.

— Направих свръхчовешки усилия, за да устискам дотук.

— Онази врата вляво. Ще трябва да дръпнете веригата на казанчето два пъти, че никога не работи от първия път.

Докато Фермин се облекчаваше, Исаак му наля чаша димящо кафе, която го очакваше при завръщането му.

— Има някои въпроси, които бих искал да ви задам, дон Исаак.

— Фермин, не мисля, че... — намесих се аз.

— Питайте, питайте.

— Първият блок е свързан с историята на това място. Вторият е посветен на техниката и архитектурата. Третият е основно библиографски...

Исаак се разсмя. За пръв път го чувах да се смее и не знаех дали това бе някакъв небесен знак, или предзнаменование за неминуемо бедствие.

— Най-напред ще трябва да изберете книгата, която искате да спасите — предложи той.

— Хвърлих око на няколко, но си позволих да избира тази, па макар и само по сантиментални причини.

Измъкна от джоба си подвързано с червена кожа томче. Заглавието бе отпечатано със златни релефни букви, а на предната

корица имаше гравиран череп.

— Гледай ти! „Градът на прокълнатите, тринайсети епизод: Дафне и невъзможната стълба“ от Давид Мартин... — прочете Исаак.

— Стар приятел — обясни Фермин.

— Не думайте! Колкото и да е странно, по едно време често се отбиваше насам — рече пазителят.

— Трябва да е било преди войната — отбелязах аз.

— Не, не... Виждал съм го и по-късно.

Двамата с Фермин се спогледахме. Зачудих се дали пък Исаак нямаше право — може би наистина беше вече възстаричък за тази работа.

— Не искам да ви противореча, шефе, но това е невъзможно — каза Фермин.

— Невъзможно ли? Ще трябва да уточните какво имате предвид...

— Давид Мартин избягал от страната преди войната — обясних аз. — В началото на 1939 г., към края на конфликта, се върнал, пресичайки Пиренеите, и бил задържан в Пучсерда няколко дни по-късно. Хвърлили го в затвора, откъдето вече не излязъл, защото през 1941 г. бил убит.

Исаак ни гледаше недоверчиво.

— Не се съмнявайте, шефе — увери го Фермин. — Нашите източници са достоверни.

— Аз пък мога да ви уверя, че през 1941 г. Давид Мартин беше седнал на същия стол, на който седите вие, Семпере, и двамата си побъбрихме известно време.

— Сигурен ли сте, Исаак?

— В живота си не съм бил по-сигурен в каквото и да било — отвърна пазителят. — Спомням си добре, защото не бях го виждал от години. Изглеждаше болен и съсипан.

— Спомняте ли си датата, на която дойде?

— Отлично. Беше последната нощ на 1941 г. 31 декември. Тогава го видях за последен път.

Фермин и аз се задълбочихме в пресмятания.

— Значи вярно е било онова, което тъмничарят Бебо е разказал на Брианс. Нощта, в която Валс наредил да откарат Мартин в старата къща при парка Гюел и да го ликвидират... Бебо по-късно чул

наемниците да си говорят, че нещо се случило там, че имало още някого в къщата... Може би някой е попречил Мартин да бъде убит... — предположих аз.

Исаак загрижено изслуша тези гласни размишления.

— За какво говорите? Кой е искал да убие Мартин?

— Това е дълга история — рече Фермин. — С безброй бележки под линия.

— Е, надявам се да ми я разкажете някой ден...

— Според вас Мартин беше ли с ума си, Исаак? — попитах.

Пазителят сви рамене.

— При него никога не се знаеше... Този човек имаше изтерзана душа. Когато си тръгваше, го помолих да ми позволи да го изпратя до влака, но той ми отвърна, че отвън го чакала кола.

— Кола?

— И то не каква, а „Мерцедес-Бенц“. Собственост на някой, когото наричаше Тартора и който, доколкото разбрах от думите му, го чакал пред входната врата. Само че когато излязох с него, навън нямаше ни кола, ни тартор, изобщо нищо...

— Не ме разбирайте криво, шефе, но тъй като е било навечерието на Нова година и настроението е било празнично, възможно ли е да сте попрекалили с пенливите напитки и, зашеметен от коледните песни и от високото съдържание на захар в традиционната халва, да сте си въобразили всичко това? — попита Фермин.

— От пенливите напитки употребявам само газирана лимонада и най-силното питие, което имам тук, е бутилка кислородна вода — спокойно уточни Исаак, който не изглеждаше засегнат от предположението.

— Простете, че изразих съмнение. Това бе просто формалност.

— Разбирам ви. Но повярвайте ми, когато ви казвам, че, освен ако не съм бил посетен от дух — а надали беше дух, защото му течеше кръв от едното ухо, ръцете му трепереха от треска и като капак омете всички бучки захар от килера ми, — Мартин беше толкова жив, колкото сте вие или аз.

— А не ви ли каза защо идва при вас след толкова време?

Исаак кимна.

— Каза, че идва, за да остави нещо при мен. Щял да си го прибере, когато можел. Или лично, или щял да изпрати някого...

— И какво ви остави?

— Пакет, увит в хартия и овързан с шнур. Не зная какво имаше вътре.

Преглътнах на сухо.

— И още ли е у вас?

Пакетът, измъкнат от дъното на един шкаф, лежеше на писалището на Исаак. Когато го докоснах с пръсти, финият слой прах, който го покриваше, се вдигна в облак от частици, позлатени от светлината на маслената лампа, която Исаак държеше от лявата ми страна. Отдясно Фермин извади джобното си ножче от калъфчето му и ми го подаде. Тримата се спогледахме.

— Нека да бъде Божията воля — рече Фермин.

Пъхнах ножчето под шнура, с който бе овързан пакета, и го срязвах. Извънредно внимателно свалих опаковката, докато съдържанието се показа. Беше ръкопис. Страниците бяха изпоцапани, покрити с петна от восък и кръв. На първата страница се четеше заглавието, надраскано с дяволски почерк.

ИГРАТА НА АНГЕЛА

ОТ ДАВИД МАРТИН

— Това е книгата, която е писал, докато е бил затворен в кулата — промълвих аз. — Навярно Бебо я е спасил.

— Отдолу има нещо, Даниел... — посочи Фермин.

Изпод страниците на ръкописа се подаваше ъгълчето на къс пергаментова хартия. Дръпнах го и извадих плик. Беше запечатан с червен восък, в който бе отбелязана фигурката на ангел. На предната страна на плика имаше само една дума, написана с алено мастило:

ДАНИЕЛ

Усетих как студ плъзна по ръцете ми. Исаак, който наблюдаваше сцената със смесица от удивление и загриженост, се изниза от стаята, следван от Фермин.

— Даниел — тихо извика моят приятел. — Оставяме ви, за да си отворите плика на спокойствие и без чужди погледи...

Стъпките им бавно се отдалечиха. Успях да доловя само началото на разговора им.

— Е, шефе, от толкова вълнения забравих да спомена, че когато влязох одеде, случайно ви чух да казвате, че мислите да се пенсионираме и да напуснете поста.

— Така е. Вече от много години съм тук, Фермин. Защо питате?

— Вижте, знам, че току-що сме се запознали, тъй да се каже, но може да проявя интерес...

Гласовете на Фермин и Исаак заглъхнаха в кънтящия лабиринт на Гробището на забравените книги. Останал сам, аз седнах в креслото на пазителя и отчупих восъчния печат. Пликът съдържаше сгънат лист хартия с цвят на охра. Разгънах го и зачетох.

Барселона, 31 декември 1941 г.

Скъпи Даниел,

Пиша тези думи с надеждата и убеждението, че някой ден ще откриеш това място, Гробището на забравените книги — място, което промени живота ми, както несъмнено ще промени и твоя. Същата надежда ме кара да вярвам, че може би тогава, когато вече няма да съм тук, някой ще ти разкаже за мен и за приятелството, което ме свързваше с майка ти. Зная, че ако някога прочетеш тези думи, ще те налегнат много въпроси и съмнения. Някои от отговорите ще откриеш в този ръкопис, в който съм се опитал да пресъздам историята си така, както си я спомням, знаейки, че дните на здравия ми разсъдък са преброени и че често съм в състояние да си спомня само онова, което никога не се е случвало.

Зная също така, че когато получиш това писмо, времето ще е започнало да заличава следите на събитията.

Зная, че ще храниш подозрения и че ако научиш истината за последните дни на майка си, ще споделиш моя гняв и моята жажда за мъст. Казват, че е присъщо на мъдрите и на праведните да прощават, но съм убеден, че аз никога не ще мога да го сторя. Душата ми вече е осъдена без надежда за спасение. Зная, че до последния си дъх на този свят ще се опитвам да отмъстя за смъртта на Изабела. Това е моята съдба, но тя не бива да бъде и твоя.

Майка ти не би пожелала за теб живот като моя — на никаква цена. Майка ти би пожелала да живееш пълноценно, без омраза и ожесточение. Заради нея те моля да прочетеш тази история докрай и след това да я унищожеш, да забравиш всичко, което може да си чул за едно вече несъществуващо минало, да очистиш сърцето си от гняв и да живееш живота, който майка ти искаше да ти даде, гледайки винаги напред.

И ако някой ден, коленичил пред гроба ѝ, почувстваш как огънят на яростта се опитва да те завладее, спомни си, че в моята история, както и в твоята, имаше един ангел, който държи ключа към всички отговори.

Твой приятел,

ДАВИД МАРТИН

Препрочетох няколко пъти думите, които Давид Мартин ми изпращаше през времето, думи, които ми се сториха пропити с разкаяние и лудост, думи, които не разбирах напълно. Подържах в ръце писмото още няколко мига, после го доближих до пламъка на маслената лампа и го загледах как гори.

Открих Фермин и Исаак да си бърбят като стари приятели в подножието на лабиринта. Когато ме видяха, гласовете им стихнаха и двамата ме загледаха с очакване.

— Каквото и да пише в това писмо, то засяга само вас, Даниел. Не сте длъжен да ни разказвате нищо.

Кимнах. Ехото на църковни камбани отекна слабо през стените. Исаак погледна първо нас, а после и часовника си.

— Хей, вие двамата нямаше ли да ходите на сватба днес?

Невестата беше облечена в бяло и въпреки че нямаше внушителни накити или украшения, не е имало в цялата история жена, която да е изглеждала по-красива в очите на своя избраник, отколкото Бернарда в онзи ранен февруарски ден, когато слънцето огряваше площада през църквата „Св. Ана“. Дон Густаво Барсело — който сигурно бе изкупил всички цветя в Барселона, за да затрупа с тях входа на храма — плака като дете, а кюрето, приятелят на младоженеца, изненада всички ни с блестяща проповед и просълзи даже Беа, която съвсем не беше мекушава.

Аз пък едва не изтървах пръстените, но всичко бе забравено, когато предисловията приключиха и свещеникът подкани Фермин да целуне булката. Точно тогава се обърнах за секунда и ми се стори, че зърнах една фигура, седнала на последния ред в църквата — един непознат, който ме гледаше с усмивка. Не бих могъл да обясня защо, но за миг изпитах увереност, че той бе не друг, а Затворникът на рая. Ала когато погледнах отново, непознатият вече не беше там. До мен Фермин прегърна силно Бернарда и я млясна по устните, без да се церемони, с което изтръгна овация от присъстващите начело със свещеника.

Когато видях моя приятел да целува любимата жена, си помислих, че тази минута, този миг, откраднат от времето и от Бога, си струваше всичките тягостни дни, които ни бяха довели дотук, а и многото други, които сигурно ни очакваха при завръщането ни към ежедневието. И всичко, което бе почитено, чисто и истинско на този свят, всичко, заради което си заслужаваше да живееш и да дишаш, се криеше в тези устни, в тези ръце и в погледите на двамата щастливци, които, знаех аз, щяха да са заедно до края на дните си.

ЕПИЛОГ

1960 г.

Един мъж — млад, но с няколко бели косъма в косите и сянка в погледа — върви в разгара на деня между плочите на гробището, под едно небе, отразило морската синева.

На ръце носи дете, което едва разбира думите му, но се усмихва, когато погледите им се срещат. Двамата се приближават до скромен гроб, усамотен на една балюстрада, която гледа към Средиземно море. Мъжът коленичи пред гроба и, държейки сина си, го оставя да погали буквите, издълбани в камъка.

ИЗАБЕЛА СЕМПЕРЕ

1917–1939

Мъжът стои там известно време безмълвно, стиснал клепачи, за да сдържи сълзите си.

Гласът на сина му го връща към настоящето и когато отваря очи, той вижда как детето сочи една малка фигурка, стърчаща между листенцата на изсъхналите цветя в сянката на стъклената ваза в подножието на надгробната плоча. Сигурен е, че тя не е била там при последното му посещение на гроба. Бръква сред цветята и ръката му измъква гипсова статуетка — толкова мъничка, че се побира в юмрук. Фигурка на ангел. Словата, които мислеше, че е забравил, прорязват паметта му като стара рана.

И ако някой ден, коленичил пред гроба ѝ, почувстваш как огънят на яростта се опитва да те завладее, спомни си,

че в моята история, както и в твоята, имаше един ангел,
който държи ключа към всички отговори...

Детето посяга да хване статуетката, почиваща на дланта на баща му, при което неволно я бута с пръстчетата си. Ангелът пада върху мрамора и се строшава. Тогава мъжът го вижда. Мъничко сгънато листче, скрито вътре в гипса. Хартията е тънка, почти прозрачна. Той я развива и веднага разпознава почерка:

Маурисио Валс
Ел Пинар
Улица „Мануел Арнус“
Барселона

Морският бриз появява сред надгробните камъни и дъхът на едно проклетие погалва лицето на мъжа. Той прибира листчето в джоба си. След малко оставя червена роза върху плочата и тръгва обратно с детето на ръце към алеята с кипариси, където го чака майката на сина му. Тримата се сливат в прегръдка и когато тя го поглежда в очите, открива в тях нещо, което само допреди няколко мига не е било там. Нещо неспокойно и тъмно, което я плаши.

— Добре ли си, Даниел?

Мъжът я гледа дълго време и накрая се усмихва.

— Обичам те — казва той и я целува, знаейки че историята, неговата история, не е приключила.

Всъщност едва сега започва.

Издание:

Карлос Руис Сафон. Затворникът на Рая

Испанска. Първо издание

Превод: Светла Христова

Коректор: Людмила Петрова

Компютърна обработка: Людмила Петрова

Художник на корицата: Петър Станимиров

ISBN: 978-619-152-101-2

Формат 16/60/90 Обем 16 п.к.

Дадена за печат септември 2012

Излязла от печат октомври 2012

Предпечат и печат Изток-Запад

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.